

ОДБРАНА

ШТЕДЊА У СИСТЕМУ ОДБРАНЕ

САЧУВАТИ СТАНДАРД ПРИПАДНИКА

Година IX ■ Број 198 ■ 15. децембар 2013. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

Интервју

ГЕНЕРАЛ-МАЈОР РАНКО ЖИВАК, КОМАНДАНТ Випво

ТЕШКА, АЛИ УСПЕШНА ГОДИНА

АРСЕНАЛ
84

Sigurnost
Pouzdanost
Kvalitet

 Lasta
eurolines

www.lasta.rs

НОВОГОДИШЊИ ГАЛА КОНЦЕРТ

УМЕТНИЧКИ АНСАМБЛ

СТАНИСЛАВ "БИНИЧКИ"

солистѝ:

Сузана Шуваковић Савић
сопран

Ромоло Тисано
ѝенор (Италија)

диригентѝ:

Дејан Савић

гости изненађења

САВА ЦЕНТАР
21. децембар 2013. у 20 часова

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавцић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, потпуковник

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић

Мирјана Боровина, потпоручница

Владимир Вјештић

Биљана Миљић

Александар Петровић, поручник

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,
др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,
др Милан Мијалковски, др Зоран Миладиновић,
др Миљан Милкић, Крсман Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Александар
Радић, Влада Ристић, Будимир М. Попадић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Марија Марић
и Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Горан Станковић, Душка Стефановић,
Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 198

Провера спремности
за мировне операције
на вежби „Штит“

Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

6 Посета министра одбране Словеније

СВЕ БРОЈНИЈЕ АКТИВНОСТИ

7 Посета министра одбране Молдавије

ИМПУЛС ЈАЧЕМ ПАРТНЕРСТВУ

8 Генерал Диковић обишао припаднике Војске Србије у Либану

НАСТАВАК УСПЕШНЕ МИСИЈЕ

■ ИНТЕРВЈУ

10 Генерал-мајор Ранко Живак, командант Ваздухопловства и ПВО

ТЕШКА, АЛИ УСПЕШНА ГОДИНА

15 Вежба у Немачкој

ПРОЦЕДУРЕ ПАРТНЕРСКИХ АКЦИЈА

На вежби је учествовало око
1.200 припадника мултинацио-
налних снага из 10 партнер-
ских земаља

■ ТЕМА

16 Штедња у систему одбране

САЧУВАТИ СТАНДАРД ПРИПАДНИКА

21 САРАДЊА ВОЈНООБРАЗОВНИХ УСТАНОВА ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ

■ ОДБРАНА

22 Дирекција за управљање пројектима

ИДЕЈЕ НИСУ ДОВОЉНЕ

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ

Деценија чланства
Србије у Међународној
организацији за војне
спортове – CISM

26 Припадници 224. центра за електронска дејства у мировним мисијама

АФРИЦИ СЕ ВРАЋАМ У СНОВИМА

Хиљадама километара удаљени од својих јединица и породица, боравећи у мултинационалним операцијама у Конгу и Либерiji, стекли су искуства доступна малом броју одабраних

■ СВЕТ

28 Светским небом владају интелигентни летећи роботи (2)

ГЛОБАЛНО НАДМЕТАЊЕ

Поред америчких специјалних снага ову врсту летелица поседују многе друге државе, међу којима су Русија, Кина, Израел...

■ КУЛТУРА

32 Са Ирфаном Менсуром о позоришту, животу и стању у култури

ИЗЛАЗ ЈЕ У СТВАРАЊУ

36 Нове књиге

ГРЕШКЕ ОБАВЕШТАЈНИХ СЛУЖБИ

Реч уредника

Каква нас економска 2014. очекује? Овим питањем бавимо се у теми броја, а овде издавајмо најважније процене.

Војни буџет у наредној години износиће 60,4 милијарди динара, што је, отприлике, на истом нивоу као у овој години. Нешто више од 57 милијарди динара чине буџетска средства, док су око три и по милијарде средства приходована продајом непокретности, наоружања и војне опреме.

Према Дугорочном плану развоја система одбране, који је Народна скупштина усвојила 2011. године, војни буџет треба да износи 2 одсто бруто друштвеног производа (БДП). С обзиром на актуелну кризу, пројекција за наредну годину је 1,51 одсто БДП, тако да ће уместо предвиђених 80 милијарди динара војска добити за око четвртину мање. То ће бити распоређено тако да 65 одсто оде за персоналне трошкове, око 26 одсто за оперативне трошкове и скоро девет процената за инвестиције.

Опредељење је да се стандард припадника Војске и Министарства одржи на садашњем нивоу, а у наредној години планирано је да се у два наврата зараде повећају у складу са одлуком Владе, за око 0,5 одсто у априлу, и око два одсто у октобру.

У наредној години Закон о солидарном порезу биће примењен на лица чија је месечна зарада већа од 60.000 динара, а друга новина, која је већ примењена, јесте да се накнаде за превоз, закуп стана, одвојен живот и слично, исплаћују уз други део зараде.

Према захтеву Државне ревизорске институције, сви државни органи дужни су да исплаћују зараде према радним листама из претходног месеца. У систему одбране до сада су плате за претходни месец исплаћиване према радним листама од претходна два месеца, а сада ће јединице и установе до шестог у месецу достављати радне листе Рачуноводственом центру, који ће коначне зараде и остале припадности обрачунавати тако да буду исплаћене 21. у месецу.

Информације за оне који стамбено питање намеравају да реше из Програма субвенционисаног стамбеног кредитирања припадника Министарства одбране и Војске Србије. За ту намену издвојено је 345 милиона динара, што је на нивоу садашњих издвајања.

Предузете су и мере штедње, као што је смањење дневница за општа дежурства и уштеде код службених путовања у земљи и иностранству, што све треба да резултира једном рестриктивном финансијском годином, уз обезбеђење функционисања система у циљу испуњења задатака одбране и мисија Војске Србије. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Посета министра одбране Словеније

СВЕ БРОЈНИЈЕ АКТИВНОСТИ

Министар одбране Србије Небојша Родић разговарао је 6. децембра са министром одбране Словеније Романом Јакичем о могућности-ма за унапређење сарадње у области одбране.

Констатовано је да је регионална сарадња од изузетног значаја за обе државе и да у оквиру интензивирања војноекономске сарадње треба пажљиво планирати активности због рестриктивног буџета.

Министар Родић упознао је словеначког колегу са приоритетима сарадње са Европском унијом када је реч о безбедности и одбрани. Исказана је захвалност за залагање Словеније за што брже напредовање Србије ка Европској унији и професионално ангажовање припадника словеначких оружаних снага у саставу КФОР-а.

У току 2013. године реализовано је више заједничких активности, а издвајају се успостављање сарадње у области војне психологије, сарадња два инспектората одбране, посета радне групе Словеније Центру АБХО у Крушевцу, као и концерти Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“ у Словенији.

Сарадњу карактеришу и размена искустава из области подофицирског кора, војних архива и војнообразовних институција. Један припадник Војске Србије завршио је Командно-штабно усавршавање у Словенији, док је припадница Оружаних снага Словеније завршила Високе студије безбедности и одбране у Србији. ■

Обилазак фабрике у Великој Плани

Министри одбране Србије и Словеније, Небојша Родић и Роман Јакич, посетили су фабрику „Борбени сложени системи“ у Великој Плани која је у саставу предузећа „Југоимпорт СДПР“. Вршилац дужност директора Југослав Петковић и директор постројења у Великој Плани, Горан Тукић информисали су министре о тренутним активностима и будућим пројектима фабрике наменске индустрије.

Посета министра одбране Молдавије

Импулс јачем партнерству

7

Министри одбране Србије и Молдавије, Небојша Родић и Виталиј Маринуца, потписали су, 4. децембра, Споразум о сарадњи у области одбране између Владе Републике Србије и Владе Републике Молдавије, чиме је створен правни оквир за будуће активности у областима од обостраног интереса.

Истакнута је заинтересованост да се предузму неопходне мере за развијање билатералне војне сарадње и јачање партнерских и пријатељских односа. Изражена је захвалност за одлуку Молдавије да у оквиру италијанског контингента КФОР-а ангажује 41 војника.

Молдавској делегацији су током дводневне посете представљени капацитети Војне академије, Медицинског факултета Војномедицинске академије и Центра за мировне операције. Разговарано је о нашим искуства на путу европских интеграција, у области реформе система одбране и израде стратегијских докумената.

Министар Виталиј Маринуца имао је и састанке у Народној скупштини и Министарству спољних послова Србије. ■

ИЗ АКТИВНОСТИ МИНИСТРА ОДБРАНЕ

Сусрет са амбасадором Бугарске

Министар одбране Небојша Родић и амбасадор Бугарске у Београду Ангел Димитров сагласни су да пар последњих година представљају период најбољих односа када је реч о сарадњи у области одбране између две државе.

Као одлични примери наведене су заједничка вежба гађања јединица за противваздухопловна дејства на полигону Шабла у Бугарској и обука пилота бугарских оружаних снага на симулатору авиона Миг-29 на аеродрому Батајница. Такође, Министарство одбране нашег суседа омогућило је бесплатно коришћење софтверског пакета BULCOD – државног кодификационог система Бугарске.

Бугарска подржава Србију на путу ка европским интеграцијама и у том контексту значајна је размена искустава о безбедносним и одбрамбеним аспектима прикључења Европској унији.

Као приоритетне области сарадње истакнуте су заједничке вежбе и обука, сарадња служби војне полиције, примена софтвера за кодификацију и симулације, војна медицина, односи са јавношћу и планирања, програмирање и буџетирање.

Фактор суседства и заједнички интереси на ширем плану свакако су чиниоци који представљају основ за планирање наредних активности, оценили су министар Родић и амбасадор Димитров и закључили да план војне сарадње за наредну годину у условима ограничених буџета треба да пре свега буде рационалан. ■

Посета Бриселу

Приликом службене посете Бриселу, 2. децембра, министар одбране Небојша Родић присуствовао је и прослави Дана државности Уједињених Арапских Емирата. ■

Генерал Диковић обишао припаднике Војске Србије у Либану

Наставак успешне мисије

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић и командант мултинационалне операције Уједињених нација у Либану (УНИФИЛ) генерал-мајор Паоло Сера разговарали су 10. децембра у Команди УНИФИЛ-а о актуелној политичко-безбедносној ситуацији у Либану, војно-безбедносној ситуацији у зони операције, правцима развоја мисије и учешћу Војске Србије у тој операцији.

Припадници Војске Србије који се налазе у Либану своје задатке извршавају у сектору Исток. Са командантом тог сектора, бригадним генералом Франсиском Дакоба Сервињом, генерал Диковић разговарао је о политичко-безбедносној ситуацији и досадашњем ангажовању припадника Војске Србије у УНИФИЛ-у. Двојица генерала разменила су мишљења и о војној сарадњи Србије и Шпаније, са акцентом на заједничком учешћу у мултинационалним операцијама.

Генерал Диковић сусрео се и са замеником шефа мисије и шефом Одељења за политичке и цивилне послове УНИФИЛ, Милошем Стругаром.

У току боравка у Либану, начелник Генералштаба био је у извиђању зоне операције УНИФИЛ и обишао неке од позиција Уједињених нација на „плавој линији“ и зону одго-

ворности шпанског батаљона у чијем саставу је пешадијска чета Војске Србије.

У разговору са српским мировњацима у бази УН 9-66, у којој је размештена српска пешадијска чета, генерал Диковић је изразио задовољство досадашњим радом старешина и војника Војске Србије у тој операцији и подсетио их да они у очима колега из других војски и народа Либана представљају Републику Србију и Војску Србије.

Мајор Срђан Радивојевић, командир чете, известио је начелника Генералштаба о стању у зони одговорности и о спремности наших војника за извршење задатака у мисији. Сви припадници чете су здрави, одлично обучени, опремљени и мотивисани за задатке у зони операције.

Припадници Војске Србије отпочели су учешће у УНИФИЛ-у у Либану у децембру 2010. године, у оквиру шпанског контингента, са пет штабних официра у команди сектора Исток и једним штабним официром у команди шпанског батаљона. Крајем 2012. године додатно је ангажовано 36 припадника пешадијског вода и пет чланова елемента националне подршке, а у марту 2013. године још два официра на штабним дужностима у команди мисије. У новембру ове године у УНИФИЛ је упућена пешадијска чета. ■

Генерал Диковић у Напуљу

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић састао се у Напуљу са америчким адмиралом Брусом Клингманом, командантом Здружених снага НАТО. Разговарано је о сарадњи Војске Србије и КФОР-а, предстојећим активностима КФОР-а, заједничкој сарадњи у оквиру Партнерства за мир, сарадњи са НАТО Војном канцеларијом за

везу у Београду и актуелној безбедносној ситуацији на Балкану и шире.

Тема разговора било је и ангажовање официра Војске Србије на партнерским штабним позицијама у Команди Здружених снага у Напуљу. Од августа ове године, један официр Војске Србије, потпуковник Петар Допућ, ангажован је први пут на таквој дужности у Команди у Напуљу.

Током посете генерал Диковић обишао је нове објекте команде Здружених снага у Лаго Патрији крај Напуља. ■

Ратови после Хладног рата

Др Ендрју Стјуарт, историчар и предавач на Катедри за Одрбрамбене студије Краљевског колеџа у Лондону, одржао је предавање на Војној академији коме су присуствовали полазници 57. класе Генералштабног и 60. класе Командноштабног усавршавања и представници Министарства одбране, Генералштаба и Школе националне одбране.

Тема је била „Ратови у постхладноратовском периоду“, о чему је са полазницима Генералштабног и Командноштабног усавршавања реализован и семинар. ■

Српски специјалци у мисији Аталанта

Свечаном церемонијом у луци у Цибутију, 2. децембра, обављена је примопредаја дужности аутономних тимова за заштиту бродова у мисији Аталанта.

Српски аутономни тим преузео је обезбеђење брода „Каролина скан“ од Војске Литваније, а свечаности су присуствовали досадашњи командант Специјалне бригаде бригадни генерал Илија Тодоров и начелник Центра за мировне операције пуковник Миљивоје Пајовић. ■

Обележен Међународни дан борбе против ХИВ/AIDS-а

Примијерном пројекцијом едукативног филма „ХИВ и војна популација“ на Војномедицинској академији обележен је Међународни дан борбе против ХИВ/AIDS, који се широм света обележава 1. децембра. Филм је снимљен у сарадњи са Амбасадом САД у Београду и намењен је највише кадетима и у њему се наводи да у Србији тренутно живи око 1.700 људи заражених вирусом ХИВ-а, а процене су да још толико људи не зна да је инфицирано. У последње три деценије од откривања првог случаја, више од 30 милиона људи широм света умрло је од инфекције ХИВ-ом.

Начелник ВМА бригадни генерал проф. др Маријан Новаковић уручио је том приликом захвалницу за остварен допринос у превенцији и контроли ХИВ/AIDS-а у Војсци Србије начелнику Генералштаба генералу Љубиши Диковићу, коју је у његово име примио генерал-мајор Горан Радовановић.

Поводом Међународног дана борбе против ХИВ/AIDS-а пуковник проф. др Ђоко Максић и проф. др. Весна Шуљагић са Војномедицинске академије одржали су у Дому Гарде предавање о завештању органа и превенцији ХИВ-а. ■

Генерал-мајор Ранко Живак, командант Ваздухопловства и ПВО

Тешка, али успешна година

Када је реч о развоју ВиПВО наше војске, између жеља и потреба, с једне, и реалних могућности, с друге стране, разлике су велике. Небо над Србијом за сада је сигурно, а струка чини све што може да спремно прихвати нове технологије.

Година на измаку у први план занимања јавности, када је реч о Војсци Србије, избацила је Ваздухопловство и противваздухопловну одбрану. О набавци нових вишенаменских борбених авиона говорило се много. Медији су забележили неколико великих међународних вежби на којима су учествовали припадници овог вида наше војске, а било је и значајних контаката са представницима страних армија. Шта

је обележило 2013, шта се очекује у години која следи, питали смо команданта ВиПВО генерал-мајора Ранка Живака.

■ *Ви сте, господине генерале, предводили нашу делегацију на ваздухопловној изложби „МАКС-2013“ у Москви. Какви су утисци с тог догађаја?*

– У току боравка на изложби, делегација коју сам предводио имала је прилику да детаљније сагледа тактичко-техничке карактеристике великог броја борбених система у области ваздухоплова, ракетних система ПВО, радарских система и остале опреме и наоружања. Веома је важно да су остварени значајни контакти и створени услови за сарадњу с произвођачима појединих средстава, као и с ремонтним заводима. То нам је значајно и с аспекта одржавања и обнове ресурса наших постојећих борбених система, као и с аспекта сарадње и развоја способности нашег ваздухопловног завода „Мома Станојловић“.

Ваздухопловна смотра „МАКС“ била је прилика за сусрет са командантом војног ваздухопловства Руске Федерације генералом Бондарјевим и, на мој позив, генерал Бондарјев посетио је штанд српске ваздухопловне и одбрамбене индустрије, коју је представљао „Југоимпорт СДПР“. Том приликом је погледао и авион „ласта“. Генералу је упућен позив за 2014. и очекујемо његову узвратну посету, током које ћемо анализирати досадашњу сарадњу и дефинисати проширење у наредном периоду.

Боравак и рад наше делегације у Русији био је дефинисан процесом опремања ВиПВО савременим борбеним системима и усмерен на изнајажење оптималног модела набавке, те израде програма реализације опремања.

■ *У домаћој јавности прилично је зајажан Ваш лет на авиону МиГ-35. Ви сте први командант сбраног ваздухопловства који је летео на том руском авиону.*

– Имао сам јединствену прилику да летим на вишенаменском борбеном авиону МиГ-35. То је авион који представља континуитет, развојни корак и усавршену верзију у породици авиона МиГ-29, после развоја и производње морнаричке верзије авиона МиГ-29К/КУБ, односно развоја авиона МиГ-29М/М2. Тај лет је, с једне стране, био последица дугогодишње добре сарадње с компанијом „РСК МиГ“, а, с друге стране, израз међусобног поверења и уважавања, као и прилика да сагледам његове перформансе и могућности ваздухопловне опреме и наоружања у процесу опремања ВиПВО Војске Србије савременим вишенаменским борбеним авионом.

■ *Како се одвија процес опремања наших састава савременим вишенаменским борбеним авионом, радарским средствима и системима ПВО?*

– Полазећи од дефинисаних мисија, опредељења и додељеног задатка да свој ваздушни простор у миру контролишемо и штитимо сопственим снагама, процес опремања ВиПВО започео је крајем 2006. и почетком 2007. године анализом стања и перспективности постојећих борбених система. У том процесу до сада су израђени системски документи опремања, као што су одговарајуће тактичке студије, утврђена је потреба да се ВиПВО опрема савременим борбеним системима. У неколико претходних анализа разматране су све могуће варијанте – типови борбених система у свету и очекивани ефекти опремања. Поменуте студије и анализе пре-

точене су у дугорочне планове развоја и опремања нашег система одбране до 2020. године.

Наравно, то је дуг и сложен процес. Прво, реч је о средствима изузетно високе вредности, за која је потребно обезбедити одговарајућа финансијска средства, односно пронаћи такав модел финансирања који ће на дугорочном нивоу бити подношљив за привреду Републике Србије. Друго, у том процесу потребно је обезбедити услове да сва наведена средства током читавог века употребе могу нормално функционисати, а то подразумева стабилно одржавање, периодичну обнову ресурса, те стабилан систем снабдевања резервним деловима. И треће, не говоримо о једноставној куповини на „пијаци“, већ је неопходно изнаћи такав аранжман, у границама сопствених могућности, који ће обезбедити одговарајући трансфер технологија у Србију и склапање одговарајућих послова, сарадњу и заједничке пројекте домаће одбрамбене индустрије и осталих грана привреде наше земље с иностраним партнером. У тој области учињени су значајни кораци, али нас чека још много посла.

■ *Шта нам говоре искуства из региона када је реч о опремању савременим борбеним авионима?*

– По сличном принципу и методологији све земље у региону настоје да реше питање контроле и заштите суверенитета свог ваздушног простора, односно настоје да се опреме савременијим и ефикаснијим борбеним системима (радари, борбени авиони,

ЈЕДИНСТВО ЦИВИЛНОГ И ВОЈНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА

■ *Први лет авиона „Air Serbia“ урадили су авиони МиГ-29 Војске Србије.*

– Осим што је то био један изузетно успешан маркетиншки потез, то је, истовремено, и симболика јединства цивилног и војног ваздухопловства, израз прогреса домаће авио-компаније и опредељења да својим снагама контролишемо и штитимо суверенитет нашег ваздушног простора. Компанији „Air Serbia“ желим успеха у раду и још много нових путничких авиона које ће пратити и штитити савремени вишенаменски борбени авиони Војске Србије.

ракетни системи ПВО). Поменуте пројекте у региону пратимо и анализирамо, што нам користи у процесу нашег опремања. Постоје различити приступи и модалитети, али је заједнички именитељ свима – да све земље у региону планирају и настоје да се опреме савременим радарима и савременим вишенаменским борбеним авионима. Поједине земље продужиле су век употребе и делимично модернизовале постојеће борбене авионе. Неколико земаља у региону изнајмило је одговарајући број вишенаменских борбених авиона с различитим могућностима и модалитетима каснијег откупа. Поједине су набавиле нове и најсавременије вишенаменске борбене авионе. Државе које имају ограничене финансијске могућности разматрају могућност куповине половних авиона и њихов накнадни ремонт и продужење века употребе. Углавном, сви се баве планирањем и анализама, а шта ће од тога бити – видећемо.

■ *Како, у смислу рада и функционисања наших ваздухопловних састава, оцењујете 2013. годину?*

– Протеку, 2013. годину могу да оцинем као тешку и успешну. Да ће бити тешко, знали смо крајем 2012, када смо израђивали планове за 2013. годину, тако да није било изненађења. У току године уложили смо напоре штедећи и рационално трошећи расположиве ресурсе, што је потврђено добрим резултатима. Наравно, борба за виши ниво исправности борбених система био је свакодневни задатак, а његова успешност директно је зависила од расположивих резервних делова. Ребаланс буџета значајно нам је пореметио реализацију плана набавки добара и услуга, што ће се негативно рефлектовати и у 2014. години.

Реализовали смо три најобимнија садржаја из области обуке – међународну ваздухопловну вежбу „Air solution” с ваздухопловством Румуније, заједничко тактичко увежбавање

УСПОН САРАДЊЕ С РУСКОМ ФЕДЕРАЦИЈОМ

■ *Сарадња с војним ваздухопловством Руске Федерације је, чини се, у успону?*

– Сарадња с војним ваздухопловством Руске Федерације је у значајном успону од 2011. године, после мог првог сусрета са претходним командантом генералом Зеленом. Настављена је и у текућој години, на основу разговора са садашњим командантом генералом Бондарјевим. Дефинисали смо неколико области сарадње – безбедност летења, обука, одржавање ваздухопловне технике. У оквиру наведених области реализовали смо, а планирамо и да наставимо експертске посете, размену штабних официра, учешће у заједничкој обуци у Србији и у Руској Федерацији.

свих снага ВиПВО и бојево гађање ракетним системима ПВО „НЕВА” и „КУБ” на полигону „Шабла” у Бугарској. Имали смо велики број активности међународне војне сарадње, а у домену подршке снагама Војске Србије које се налазе у мировним операцијама у иностранству истичем превозење опреме у Џибути авионом Т-70. То је у последњих двадесетак, па и више година, један од најсложенијих задатака превозења, који је посада авиона реализовала успешно и безбедно, с три успутна слетања у одласку и повратку.

■ *Чиме нисте задовољни?*

– Не могу да будем задовољан нивоом безбедности летења у 2013. години, јер смо имали неколико критичних ситуација, које због присебности и оспособљености посада нису имале негативне последице, као и један ваздухопловни удес у којем је уништен авион, на сву срећу без људских жртава у ваздуху и на земљи. Истрага узрока који су довели до тог удеса је у току, а област унапређења безбедности летења и даље остаје на врху приоритета у ВиПВО.

■ *Најављене мере штедне ушцаће и на сјање у ВиПВО током наредне године...*

– Рестриктивна финансијска средства увек имају директан негативан утицај на ниво исправности рас-

положивих борбених система, а индиректно и на ниво оперативних способности ВиПВО, као и на ниво безбедности летења. У складу с пројектованим финансијским средствима, као и осталим расположивим ресурсима, ми смо приступили изради реалних планова за 2014. годину. Основни принципи јесу рационално трошење средстава, реално планирање активности по приоритетима, у складу с могућностима. Неће бити могуће да се сви задаци реализују, али ће се планирати они који су у врху приоритета, који се могу квалитетно и безбедно извршити. У сваком случају, нећемо дозволити да се угрожава безбедност летења, животи и здравље људи. Све што буде могуће, сходно расположивим средствима, извршићемо квалитетно, а остали задаци биће реализовани када се стекну услови.

Опремање ВиПВО кључним борбеним системима, према досадашњим планским документима, није пројекат који се финансира из буџета, тако да очекујем да ће се тај процес наставити без обзира на најављена рестриктивна буџетска средства.

■ *Каква су искуства и планови када говоримо о конверзији дела војних аеродрома у „војно-цивилне”?*

– Обављање цивилног ваздушног саобраћаја и прибављање одговарајућих дозвола од надлежних државних институција – Директората

цивилног ваздухопловства, захтева испуњавање високих стандарда опремљености аеродрома, организације рада и слично, а то, у сваком случају, може имати само позитиван утицај и створити боље услове за квалитетније и безбедније летење авијацијских јединица ВиПВО. Прва фаза конвер-

зије аеродрома у Лађевцима је завршена, а за реализацију потпуне конверзије, колико је мени познато, постоји заинтересованост иностраних партнера, али то није у надлежности ВиПВО.

■ *Какво је стање, а какве су перспективе Музеја југосло-*

венског ратног ваздухопловства и односи „војног“ и „цивилног“ дела у оквиру Музеја ваздухопловства Београд?

– Музеј југословенског ратног ваздухопловства (МЈРВ) је установа у саставу ВиПВО, која се налази на аеродрому „Никола Тесла“, у згради у којој је смештен и Музеј ваздухопловства Београд. Музеј ЈРВ функционише нормално, а у последњих неколико година предузели смо мере да се стање у тој војној установи унапреди – пописане су све покретне ствари које су тамо годинама складиштене, одређен је њихов статус и „преведене“ су у музејске експонате. Музеј ваздухопловства Београд формиран је заједничким радом више организација још из доба СФРЈ – Команде Ратног ВиПВО у име тадашњег Савезног секретаријата за народну одбрану, Аеродрома Београд, ЈАТ-а, Савезне управе за контролу летења и осталих. Тренутно је Музеј ваздухопловства Београд правно лице, регистровано пред надлежним судом у Београду, иако Министарство одбране, као оснивач с највећим улагањем, није дало сагласност за промену назива музеја и делимично садржаја делатности. Заједничка зграда Музеја, привремено пуштена у рад још 1989, никада није завршена, није извршен њен технички пријем и није утврђена висина улагања – власништва оснивача музеја и финансијера изградње зграде.

Дуже од двадесет година финансирање рада Музеја ваздухопловства Београд није системски решено. Због тога је Музеј данас у лошем стању, иако по свим параметрима, а пре свега по броју и врсти експоната, спада у сам светски врх. Надлежни у Министарству одбране улажу напоре да зауставе вишедеценијско пропадање Музеја и да створе услове за његов „нормалан“ рад, у складу с прописима Републике Србије. То је институција од националног значаја, која има огромну вредност и коју морамо сачувати за будуће генерације. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

Генерал Живак са Стјаниславом Горбуновим, олимпијским пилотом РСК МиГ

Информисање изасланика одбране у Србији

У Дому Гарде одржано је информисање страних војних представника о „Резултатима реформе система одбране са аспекта Сектора за политику одбране“. Присутнима су се обратили помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић и начелник Управе за стратегијско планирање Сектора за политику одбране генерал-мајор др Митар Ковач.

Помоћник министра Јовановић навео је да Србија има сарадњу са више од 60 држава у свету и великим бројем међународних и регионалних организација. Истакнуте су анализе активности усмерене ка изградњи интегритета и борби против корупције, поштовању начела родне равноправности, а представљени су и приоритети у процесу реформе система одбране Србије. Ову годину обележило је знатно повећање броја припадника у мултинационалним операцијама УН и ЕУ, реорганизација система одбране у циљу повећања ефикасности, рад на иновирању нормативног и стратегијског оквира и унапређење научноистраживачке делатности. ■

Састанак групе Србија–НАТО за реформу одбране

На редовном састанку Групе Србија–НАТО за реформу одбране, којим је руководио помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић, представљене су активности које су Министарство одбране и Војска Србије реализовали од јуна до новембра ове године, ради достизања Циљева партнерства у оквиру програма Партнерство за мир. Учесници су информисани и о нивоу и броју ангажованих припадника у мултинационалним операцијама под мандатом УН и ЕУ.

На састанку је истакнута намера Србије да настави активно ангажовање у механизмима Партнерства за мир, као и сарадњу са свим међународним субјектима у складу са досадашњом позитивном праксом. ■

Сарадња са Немачком

Теме разговора помоћника министра за политику одбране Мирослава Јовановића са председником Асоцијације Атлантског уговора Карлом Ламерсом и амбасадором Немачке у Београду Хајнцом Вилхелмом биле су учешће Србије у Програму Партнерство за мир и односима Србије и Немачке на војнобезбедносном плану.

Истакнуто је да се очекује усвајање Индивидуалног акционог плана партнерства са НАТО, а у току је усаглашавање плана активности током 2014. године. Изражена је и захвалност за професионално ангажовање припадника немачких оружаних снага у саставу КФОР-а. ■

Смањење ризика од корупције

У Београду је одржан састанак делегације Министарства одбране, коју је предводио помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић, са представницима организације „Међународна транспарентност“, Аланом Волдроном из „Међународне транспарентности Велика Британија“ и програмским директором „Транспарентности Србија“ Немањом Ненадићем.

Разговарано је о моделима сарадње у оквиру другог циклуса мерења нивоа ризика од корупције у националним системима одбране, који ће „Међународна транспарентност“ спровести током 2014. у 80 држава света. ■

Планирање засновано на способностима

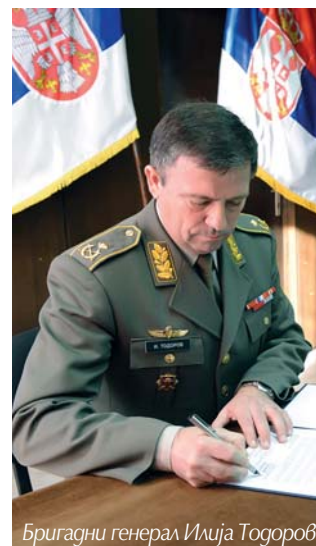
У организацији Управе за стратегијско планирање одржан је семинар „Планирање засновано на способностима – превазилажење разлике у способностима“, у сарадњи са Центром за цивилно војне односе Морнаричке последипломске школе из Монтереја (САД).

Предавачи су били професори Јан Мурумек, Џон Фостер и Глен Грант, а на семинару су учествовали представници Министарства одбране и Војске Србије. ■

Примопредаја дужности начелника Управе за обавештајно-извиђачке послове

У Управи за обавештајно-извиђачке послове Генералштаба извршена је примопредаја дужности начелника. У присуству начелника Генералштаба генерала Љубише Диковића, бригадни генерал Славољуб Јанићијевић, који одлази на дужност заменика команданта Здружене оперативне команде, предао је дужност начелника Управе бригадном генералу Илији Тодорову, досадашњем команданту Специјалне бригаде.

Генерал Диковић пожелело је генералима Јанићијевићу и Тодорову добре резултате на новим дужностима. ■

Бригадни генерал Илија Тодоров

Завршен први Виши курс за подофицире

У Центру за обуку и усавршавање подофицира у Панчеву завршен је први Виши курс за подофицире, који је са успехом савладало 14 подофицира из свих састава Војске Србије.

Полазници курса оспособљени су за извршавање индивидуалних и колективних задатака на подофицирским дужностима командира првог одељења (заменика командира вода) и дужностима у команди чете-батаљона. Најбоље резултате показао је водник Драган Мијаиловић из 25. батаљона војне полиције Гарде.

Помоћник команданта за обуку мајор Војкан Марић истакао је да је за три године од постојања Центра, више од 300 подофицира Војске Србије и 500 кандидата за подофицире прошло неки од облика усавршавања. ■

Вежба у Немачкој

Процедуре партнерских акција

Припадници Друге бригаде Копнене војске, који су учествовали на међународној вежби „European Rotational Force 14-01“ у Хохенфелсу у Немачкој, вратили су у Србију.

У оквиру припрема за главни део вежбе, које су трајале 11 дана, припадници 21. пешадијског батаљона Друге бригаде увежбавали су поступке одељења у улози извиђачке патроле и у нападу на утврђену тачку с чишћењем саобраћајница и бункера, затим поступке и процедуре уласка, изласка и десантирања из хеликоптера, рад стрељачког вода у нападу на насељено место и процедуре приликом чишћења и претреса стамбених објеката, као и поступке чете на маршу с преласком у напад из покрета.

Током шест дана главног дела вежбе „Бригада у одбрани с преласком у напад и стабилизација заузете територије“, вод Војске Србије имао је задатак обезбеђења командног места батаљона оружаних снага Словеније.

На вежби су, у својству посматрача, учествовала и двојица официра из Друге бригаде, који су с припадницима Националне гарде Охаја пратили рад нашег вода током припрема и реализације вежбе.

У вежби је учествовало око 1.200 припадника мултинационалних снага из 10 партнерских земаља. ■

Мере штедње у систему одбране

Сачувати стандард припадника

Војни буџет за 2014. годину биће на нивоу прошлогодишњег, што је за око 20 милијарди динара мање у односу на ниво од два одсто бруто друштвеног производа, колико би Војска, на основу Дугорочног плана развоја система одбране, требало да добије. – Први смо применили мере штедње у држави и наставићемо да штедим, али не на рачун запослених – поручује помоћник министра одбране за буџет и финансије Србислав Цвејић.

Србислав Цвејић, помоћник министра одбране за буџет и финансије

Н едоумица која је једнако актуелна у свим министарствима Владе Републике Србије, локалним самоуправама, агенцијама и јавним предузећима

јесте на који ће се начин превазићи тешка финансијска ситуација у држави. И пре но што је Влада поднела парламенту Нацрт закона о буџету за 2014. годину, много се говорило о

свеобухватним мерама штедње, а сама скупштинска расправа о том питању била је, најблаже речено – исцрпна.

Војска је одувек делила економску судбину државе и нема основа очекивањима да ће убудуће бити другачије. Истини за вољу, систем одбране и људи који у њему раде, ове, али и претходних година, штедели су колико се уштедети могло.

На који начин ће економске мере Владе утицати на редовно функционисање система, а како на лична примања запослених, да ли ће бити субвенција за куповину станова и колико је реално гајити наду у побољшање пољуљаног стандарда припадника Министарства одбране и Војске Србије, питали смо помоћника министра одбране за буџет и финансије Србије Цвејића.

Свесни ситуације

– Став актуелног министра одбране и његових сарадника јесте да стандард припадника Војске и Министарства по сваку цену одржимо на садашњем нивоу – био је изричит на почетку разговора помоћник министра Цвејић. Према његовим речима, руководство је свесно чињенице да су с економском кризом и падом куповне моћи озбиљно суочени и људи који раде у систему одбране.

Од 2008. године, када су, углавном лицима са вишим чиновима и онима који су обављали одговорније дужности, услед усклађивања правилника о зарадама, плате повећане, није било значајнијих промена месечних примања припадника нашег система одбране. Према Цвејићевим речима, плате јесу номинално расле услед планираних усклађивања с растом цена, онако како је то Влада прописала, али се услед економске кризе реална вредност зарада смањивала. Војска је, у том погледу, делила судбину осталих државних институција.

– Када је реч о платама и осталим припадностима, односно о оном делу издатака који називамо „персоналним трошковима“, у буџету за 2014. биће задржан једнак ниво средстава као и ове године. Планирано је да у два наврата током идуће године зараде буду повећане, у складу с од-

луком Владе – за око 0,5 одсто у априлу, и око два одсто у октобру – каже наш саговорник.

Војска показала како се штеди

Према информацијама из Сектора за буџет и финансије, мере штедње које се најављују у највећој мери неће се одразити на зараде послених у систему одбране, него ће се односити на смањење других трошкова, кад год је то могуће. Сав новац који се уштеди неће бити враћен у буџет државе, већ ће се прерасподелити Војсци.

– Ми смо прво министарство у Влади које је почело да штеди приме-

њујући извесне „непопуларне“ мере. Почетком октобра смањили смо износ дневница за општа дежурства 15 одсто. Тако смо послали поруку осталима да би могли да штеде онако како то Војска чини – рекао је помоћник министра Цвејић.

Сем дневница за службена путовања и дежурства, смањења износа осталих личних припадности у систему одбране неће бити. Закон о солидарном порезу биће примењен на лица чија је месечна зарада већа од 60.000 динара, али је таквих плата у Војсци релативно мало. Помоћник министра одбране за буџет и финансије каже да ће се у највећој мери смањити трошкови службених путовања и слични расходи.

БИЋЕ СУБВЕНЦИЈА ЗА КУПОВИНУ СТАНОВА

Планирано је да 2014. године за Програм субвенционисаног стамбеног кредитирања припадника Министарства одбране и Војске Србије буде издвојено 345 милиона динара, што је исти износ као и прошле године. Очекује се да интересовање за тај начин стамбеног збрињавања припадника система одбране буде као и лане. Подсетимо да је, већ половином априла 2013. године, Национална корпорација за осигурање стамбених кредита резервисала сва средства опредељена за ту намену у текућој години.

Још 2008. године, када је почео Програм субвенционисаног стамбеног кредитирања, Влада је за то определила милијарду динара, а реализовано је свега око 60 милиона, односно 103 припадника су купила стан помоћу таквог кредита. Идуће године за ту намену опредељено је знатно мање средстава – 150 милиона динара, јер није било буџетске логике да се планира већи износ. Међутим, не само да није повећан број захтева, него је тек 45 лица искористило могућност да подигне субвенционисани стамбени кредит. Од 2010. постоји раст интересовања припадника система одбране за стамбене кредите, па је те године одобрено 218 кредита. Идуће године од 300 милиона планираних за ту намену утрошена су скоро сва средства, те је на тај начин 307 припадника решило питање крова над главом, а 2012. њих 348. У години која је на измаку за ту намену Влада је издвојила 345 милиона динара који су утрошени за субвенционисање 315 кредитних захтева.

Поставља се питање, према речима помоћника министра Србислава Цвејића, шта би било да је тада искоришћен већи део новца. Он каже да би, сасвим сигурно, барем до 2009. године, када је и почела светска економска криза, износ средстава намењених субвенцијама за куповину станова на кредит професионалним војним лицима био далеко већи.

– Једна милијарда динара, која је била предвиђена буџетом за 2008. годину, била би довољна за субвенцију око 1.200 стамбених кредита, а искоришћено је знатно мање, па Влада није имала основ да одобри већи износ за ту намену. Данас, када интересовање расте, није могуће издвојити исти износ као пре неколико година, па иако су желели, неки од припадника нису имали могућност да на тај начин реше стамбено питање – истиче Цвејић.

Помоћник министра за буџет и финансије апеловао је на припаднике Војске да буду опрезни када је реч о уплаћивању капаре за куповину стана, јер није извесно да ли у том тренутку постоје расположива средства. Одређен број припадника Војске до сада је имао таквих проблема.

– Делегације Министарства одбране и Војске Србије које путују ван граница биће значајно мање. Трајање службених путовања у земље бивше СФРЈ ограничено је на 24 часа, а у европске земље на 48 сати. Сва лица која по потреби службе путују по Србији користиће, кад год је то могуће, наше сопствене капацитете за смештај и исхрану. Подсетићу вас да професионалном припаднику коме је на службеном путу обезбеђена исхрана припада 20 одсто од пуног износа дневнице, а то су, признаћете, значајне уштеде – истиче саговорник. Он додаје да ће, кад год то сврха службеног путовања дозвољава, оно бити ограничено на период радног времена.

Уз то, сви они који у систему имају надлежност да одлучују о различитим радно-правним и облигационим односима, треба да воде рачуна, посебно истиче Цвејић, о начину на који решавају та питања. Министарство одбране је у периоду од 2006. године на основу различити правних спорова, односно различитих одштета, платило око 160 милиона евра. Поступак поновног признавања појединих права, који је крајем године спроведен, каже наш саговорник, има за циљ да се, између осталог, ревидира основ по којима су лица у систему добијала одређене надокнаде. Могуће је да има случајева у којима су одређене надокнаде исплаћиване без законског основа или, због измењених околности, та права треба преиспитати.

Како распоређујемо оно што имамо

Буџет намењен одбрани наредне године износиће 60,4 милијарде динара, што је, отприлике, на истом нивоу као у 2013. години. Нешто више од 57 милијарди динара чине буџетска средства, док су око три и по милијарде средства која је систем одбране приходовао продајом непокретности, наоружања и војне опреме.

– Чињеница да је војни буџет, уместо на нивоу од пројектованих два

ПРОМЕНА ДИНАМИКЕ ИСПЛАТЕ ЗАРАДА

Први пут после више година припадници Војске су, уместо уз први део плате, накнаде за превоз, закуп стана, одвојен живот и слично, примили с другим делом зараде. Помоћник министра одбране промене у начину и динамици обрачуна и исплате зарада објашњава захтевима Државне ревизорске институције.

– Ми смо, као гломазан и веома разуђен систем, имали проблем да обрачунамо и исплатимо плате и припадности у текућем месецу за претходни. Међутим, према захтевима Државне ревизорске институције, као и сви остали државни органи, дужни смо да исплаћујемо зараде према радним листама из претходног месеца. До сада смо плате исплаћивали за претходни месец, према радним листама за два месеца уназад (на пример – плату за октобар обрачунавали смо на основу радне листе за август). Будући да до шестог у месецу, када се исплаћује први део зараде, није могуће направити обрачуна, сви додаци и корекције од сада ће бити исплаћивани с другим делом плате – објашњава он.

Јединице и установе Војске и Министарства од сада ће до шестог у месецу достављати радне листе Рачуноводственом центру, који ће коначне зараде и остале припадности обрачунавати тако да буду исплаћене 21. у месецу.

одсто само 1,51 одсто бруто друштвеног производа (БДП), говори о томе колико систем одбране заиста штеди. Уколико бисмо се придржавали онога што је 2011. године Дугорочним планом развоја система одбране усвојено у Скупштини Републике Србије, војни буџет би износио око 80 милијарди динара. Ми добијамо за око четвртину мање – каже Цвејић. Према његовим речима, сваке године, када се планира буџет система одбране, Министарству финансија испостављају се сви захтеви, али у складу с ограничењима које стижу из тог владиног ресора.

При изради буџета за сваку годину Министарство одбране приказује укупне потребе које носиоци планирања искажу. Међутим, имајући у виду актуелно финансијско стање у земљи, није могуће да систем одбране добије онолико колико у дугорочним плановима стоји.

И ове године однос расподеле буџетских средстава биће – око 65 одсто за персоналне трошкове, нешто мање од 26 за оперативне трошкове и скоро девет процената за инвестиције. То је и даље далеко од идеалног модела у којем би персонални трошкови – плате и остале надокнаде за-

псленима износили половину буџета, тридесет одсто чинили оперативни трошкови, а петина укупних средстава била усмерена на инвестиције у одбрану.

Министарство одбране ће се трудити да обука јединица што мање „трпи“ и да се преко потребно гориво и мазиво набави у довољној количини, а постоје намере да се, после дужег времена, нешто остави и у резерви.

– Када је реч о набавци сложених борбених система која се помиње у јавности, треба рећи да за ту намену у војном буџету нису планирана средства. Без ангажовања ванбуџетских средстава то неће бити могуће. То је, најзад, ствар одлуке и процене највишег државног руководства – јасан је помоћник министра одбране.

Надлежни у Министарству одбране очекују да почетком 2015. године и припадници Војске Србије осете позитивне помаке у погледу животног стандарда. Да би се такве процене обистиниле, потребно је да економске мере Владе заживе. Извесно је да ће Војска Србије и њени припадници као и до сада испунити оно што држава од њих захтева. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимео Горан СТАНКОВИЋ

Обележена годишњица битке на Кадињачи

Полагањем венаца на спомен-комплексу „Кадињача“ обележена је годишњица битке у којој је 29. новембра 1941. године двеста седамдесет бораца Радничког батаљона, штитећи одступницу Врховног штаба, пружило отпор далеко надмоћнијем непријатељу и својим животима успорило офанзиву немачке војске.

Почаст херојима Кадињаче полагањем венаца одали су министар саобраћаја Александар Антић испред Владе Србије, начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић, делегације СУБНОР-а, Града Ужица и потомака. Обележавању је присуствовао и државни секретар Зоран Ђорђевић.

– Споменик је подигнут у част онима који су тежећи да достигну идеал слободе и правде дали своје животе за те племените идеје и порука је предстојећим генерацијама да не забораве херојска дела својих предака у борби против фашизма – истакао је министар Антић. ■

Деактивирана бомба из Другог светског рата

Премијер Ивица Дачић и министар одбране Небојша Родић обишли су градилиште у Будимској 36 у Београду, где је 7. децембра пронађена неексплодирана авионска бомба заостала из Другог светског рата.

Екипе за неексплодирана убојна средства Сектора за ванредне ситуације МУП-а сагледале су могућности да се експлозивна направа безбедно уклони и неутралише и одлучено је да се то уради на војном полигону у Никинцима. Бомба је пронађена приликом извођења грађевинских радова, на дубини од око шест метара. ■

ВТИ на фестивалу науке

Војнотехнички институт имао је запажено учешће на седмом Фестивалу науке, који је одржан од 5. до 12. децембра, уз учешће 52 научно-образовне институције.

На овогодишњој манифестацији под слоганом „Суперхероји науке“, ВТИ је приказао мултисензорску интелигентну платформу за извиђање и осматрање објеката у дневним и ноћним условима и условима смањене видљивости, Даљински управљану борбену станицу намењену за обуку кадета Војске Србије, Инерцијално навигациони систем за одређивање позиције и оријентације објеката, ласерски даљинмер и ласерски озрачач. ■

Акција лекара у Пожаревцу

Припадници Центра за обуку Копнене војске из Пожаревца организовали су, у сарадњи с Црвеним крстом и здравственим центром из Петровца на Млави, акцију „Војни лекар на селу“ у петровачким селима Ђовдин и Везичево. Забележен је велики одзив мештана, а лекари су извршили 90 лекарских и 6 ветеринарских прегледа. ■

Отварање богослужбених простора у касарни у Новом Пазару

Богослужбени простори за припаднике православне и исламске вероисповести отворени су у касарни „Рифат Бурџевић Тршо“ у Новом Пазару.

Литургију поводом освећења православне капеле посвећене Светим царевима Константину и Јелени предводио је епископ рашко-призренски Теодосије, а церемонију отварања богослужбеног простора за припаднике исламске вероисповести водио је реис-ул-улема Исламске заједнице Србије Адем ефендија Зилкић.

Свечаности су присуствовали заменик команданта Друге бригаде пуковник Жељко Кузмановић, припадници 28. механизованог батаљона и представници Рашког управног округа и Новог Пазара, Сјенице, Тутина и Рашке.

– Ово је први пут да литургију служим у касарни, и могу да заблагодарим Богу што се мени указала ова част да освештам овај молитвени кутак где ће војници моћи да остваре сусрет са Богом, причесте се и пронађу све што им је као хришћанима потребно – поручио је епископ рашко-призренски Теодосије.

Реис-ул-улема Исламске заједнице Србије Адем ефендија Зилкић нагласио је да је реч о великом догађају за Војску, исламску заједницу, верске заједнице и друштво у целини.

– Ово је потврда демократског пута Србије на успостављању система правде и друштвених вредности, после осам деценија идеолошког мрака и политичког једноумља поручио је Зилкић, док је Мустафа Јусуф Спахић, главни војни имам Војске Србије, захвалио свима који су допринели да се остваре права свих верских заједница. ■

Н. ДРАЖОВИЋ
Снимио Ј. МАМУЛА

Снимио Д. АТЛАГИЋ

Обележен Дан 204. ваздухопловне бригаде

На свечаности поводом Дана 204. ваздухопловне бригаде – 2. децембра, почасну смотру јединице извршио је генерал-мајор др Миодраг Гордић, заменик команданта ВиПВО.

Командант бригадни генерал Предраг Бандић подсетио је да се ове године обележава 85 година од формирања славног 6. ловачког авијацијског пука и 64 године од настанка 204. ваздухопловног ловачког пука, јединица које су ушле у историју бранећи слободно небо над Србијом. Од резултата издвојио је да се ствара нова генерација пилота

Освештан богослужбени простор

Поводом празника на аеродрому Батајница освештан је богослужбени простор за вернике Српске православне цркве. Капелу посвећену Светом Илији, заштитнику 204. ваздухопловне бригаде, освештао је епископ сремски Василије, уз саслужење војног свештенства. У новом храму први пут је служена литургија, а епископ Василије освештао је и заставу јединице.

авиона „МиГ 29“, а да је транспортна авијација успешно летела изнад Европе, Медитерана, Африке и Блиског истока, показујући спремност да помогне колегама који, носећи српску заставу, учествују у мултинационалним операцијама.

На већ традиционалној свечаности у Музеју југословенског ратног ваздухопловства, поводом Дана бригаде, уз пригодан програм, уручене су захвалнице онима који су унапредили рад јединице и екипи филма „Војна академија 2“.

Поводом празника помоћник команданта за подршку 204. ваздухопловне бригаде потпуковник Славиша Павловић и командант 24. ваздухопловно-техничког батаљона потпуковник Јован Димић отворили су сервисну станицу за одржавање моторних возила на аеродрому „Батајница“. ■

Прича једног борбеног пилота

Окњижи потпуковника Роберта Делакро-чеа „Прича једног борбеног пилота“, на промоцији у амфитеатру 204. ваздухопловне бригаде на аеродрому „Батајница“, говорили су командант бригаде бригадни генерал Предраг Бандић, мајор Ђурица Марић и аутор.

– Препознао сам наше жеље у његовим речима да бисмо радили само то и ништа друго у свом животу. Препознао сам описе нашег колектива на начин како их ја доживљавам. Ова књига може да буде пилотски приручник за млађе генерације – истакао је генерал Бандић.

Мајор Марић је бројној публици описао две деценије дуго пријатељство са Делакрочеом, а аутор је образложио зашто није било тешко написати књигу, коме је она намењена и зашто је треба прочитати у једном даху.

Пилот потпуковник Роберто Делакро-че рођен је 1968. године у Тузли. Завршио је 22. класу Ваздухопловне опште средње војне школе као најбољи ученик у класи, а проглашен је и за првог у рангу 39. класе Ваздухопловне војне академије. Командно-штабно усавршавање завршио је у Русији као најбољи странац у класи. Одликован је Орденом за храброст и Златном медаљом за ревносну службу. Носилац је златног летачког знака. ■

Сарадња војнообразовних установа региона

Састанку начелника војнообразовних установа Југоисточне Европе, 12. децембра у Дому Војске Србије, присуствовали су представници Србије, Црне Горе, Хрватске, Босне и Херцеговине, Словеније и Македоније, као и норвешки и британски изасланик одбране. Циљ је дефинисање конкретних модела за унапређење регионалне сарадње у области војног образовања.

Поздрављајући учеснике министар одбране Небојша Родић изразио је задовољство што се сусрет „најеминентнијих људи региона у области војног образовања“ одржава у Београду.

– Дobar део свог времена и овлашћења употребићу како би наше војнообразовне институције биле још препознатљивије, а Универзитет одбране што подстицајнији и перспективнији, не само за наш систем него за српско образовање уопште – рекао је министар Родић.

Ректор Универзитета одбране, генерал-потпуковник проф. др Миодраг Јевтић, отварајући састанак, истакао је да је Универзитет хармонизован са академском заједницом Србије и да има 25 акредитованих студијских програма на четири степена усавршавања.

Учеснике скупа поздравили су и начелник Војне академије генерал-мајор др Младен Вуруна и изасланик одбране Норвешке пуковник Есбен Ас.

На четири панела учесници су размењивали свакодневна искуства у области основних академских студија и каријерног усавршавања официра на свим нивоима, а било је речи и о сарадњи на пољу научних истраживања и војног издаваштва. Са учесницима скупа искуства су поделили и представници Краљевског колеџа из Лондона. ■

В. ВЈЕШТИЋ
Снимимо Ј. МАМУЛА

Семинар за „особе од поверења“

Дводневни семинар „Ка делотвором и одрживом механизму особе од поверења“ организован је у сарадњи са Агенцијом УН за родну равноправност и оснаживање жена и Повереником за заштиту равноправности.

На отварању семинара говорили су државни секретар Зоран Ђорђевић, повереница за заштиту равноправности Невена Петрушић, регионални менаџер Агенције УН Едвин Бери и начелник Управе за стратегијско планирање генерал-мајор Митар Ковач.

Државни секретар Ђорђевић рекао је да је сврха семинара да пружи практични допринос спровођењу Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности УН „Жене, мир и безбедност“.

Успостављањем механизма „особе од поверења“ омогућиће се пружање практичне помоћи запосленима у спречавању дискриминације и родне неравноправности. ■

С. С.

Сарадња у оквиру програма ПЕЛТ

У складу са Програмом оспособљавања и тестирања кадра Министарства одбране и Војске Србије у области енглеског језика (ПЕЛТ), у просторијама Британског савета у Београду одржан је састанак са представницима донатора, на којем је представљен Акциони план подршке земаља донатора у наредне две године.

Сврха Програма ПЕЛТ је учење енглеског језика према стандарду STANAG 6001. Земље донатори су Норвешка, Велика Британија, Данска, Шведска, Холандија и САД, а саветодавну функцију имају експерти Британског савета у Београду и Агенције за међународну језичку координацију – BILC. ■

Округли сто о агресији НАТО-а 1999. године

Поводом петнаестогодишњице од напада НАТО на Савезну Републику Југославију, Клуб генерала и адмирала организовао је у Дому Војске Србије округли сто – Војска Југославије у одбрани СРЈ од НАТО агресије 1999. године. Реч је о трећем по реду скупу који се одржава на ту тему и који би требало да резултира објављивањем Зборника стручних радова и анализа које су учесници презентовали.

Према речима председника Скупштине Клуба генерал-потпуковника у пензији Љубише Стојимировића, циљ је да се направи објективна анализа догађаја пре, у току и после агресије Северноатлантског савеза на тадашњу СРЈ и улози коју је Војска Југославије имала у одбрани земље.

У име Генералштаба Војске Србије учесника скупа поздравио је начелник Управе за оперативне послове (Ј-3) генерал-мајор Војин Јондић. ■

Дирекција за управљање пројектима

Идеје нису ДОВОЉНЕ

Данас често имамо случај да новца има, или се може обезбедити, али нема пројеката за које би могао да буде опредељен. Њихов недостатак проблем је и светске економије. Министарство одбране је, давањем одлучне подршке успостављању Дирекције, показало да на свом терену то хоће да промени.

Кад имамо пројекте, лакше ћемо и планирати и буџетирати, каже државни секретар Зоран Ђорђевић, и подсећа да је нова структура из Европске уније добила потврду да је на добром путу, да ради проактивно и да размишља стратешки.

Нека министарства постојају иновативнија у решавању својих потреба уз помоћ донаторских фондова. Кроз Дирекцију за управљање пројектима, Министарство одбране усваја проактивнији приступ донаторском финансирању. Посредством Дирекције, Министарство ће идентификовати већи број могућности за међуресорску сарадњу, посебно с Министарством унутрашњих послова, везано за планирање, обуке и имплементацију у ванредним ситуацијама, при чему се могу прикупили финансијска средства.

Ова ласкава оцена објављена је у завршном европском „Извештају за процену ефективности и ефикасности развојне помоћи Републике Србије по секторима“.

Она је и непосредна потврда да се, после времена „лаганог хода“, Дирекција за управљање пројектима Министарства одбране, намеће као респектабилни фактор у систему, али и ван њега, с циљем да мотивише непосредно окружење за нову економску реалност, у којој нема места за инертност и чекање „бланко новца“, а с друге стране, креира пројекте и трага за фондовима чији циљеви кореспондирају с јасно дефинисаним потребама и планираним циљевима система одбране.

Од анализе до Акционог плана

– Последњих година светска економија добила је другачије обриси, па је, у времену кризе, више него икад

неопходно правовремено познавање форми и механизма за припрему и аплицирање за велике пројекте пред инвеститорима и фондовима – каже др Прода Шећеров, директор Дирекције за управљање пројектима.

– На која врата и како куцати, шта су приоритети, како презентовати пројекат, како га уредити, дати му инспиративну форму која ће да привуче и доведе до циља? Како бити препознатљив код инвеститора, фондација, како препознати њихову подршку? Све су то питања од суштинског значаја за постизање успеха. Код нас се до сада, наводи Шећеров, све углавном сводило на донаторску подршку по моделу спонзорисања. Сада имамо пројекте које програмирамо, припремамо и презентујемо, а који су значајна подршка циљевима система одбране.

Стога је у августу 2011. и основа на Дирекција за управљање пројектима, као самостална структура, позиционирана у Сектору за буџет и финансије Министарства одбране. Њен тежишни задатак је управљање пројектима организационих јединица Министарства и Војске предвиђеним

ПРОЦЕДУРА ПРЕДЛАГАЊА ПРОЈЕКТА

Методологија управљања пројектима дефинише процедуре које је неопходно применити када неко у систему одбране има идеју за пројекат. Прво треба попунити предлог пројекта на обрасцу са интернет сајта Дирекције, који се доставља уз сагласност надлежног старешине, односно команде. У суштини, пројекат је препознавање проблема који желимо да решимо и дефинисање решења. Како објашњава др Шећеров, оно што је данас најбитније јесте да се у систему и ван њега препозна креативно – сервисна пројектна подршка коју Дирекција може да пружи систему кад је реч о свим фазама пројектног циклуса.

У току је израда Методологије и Приручника за израду пројеката која ће трасирати и методолошки пут и форму пројеката, те обезбедити и основне елементе праћења и управљања пројектима у систему, као и у оквиру међуресурске сарадне.

анализе је проистекао Акциони план, који је трасирао пут и омогућио успостављање функционалне структуре Дирекције. Обавезе и задатке нисмо поређали по тачкама, али смо до сада више од половине активности реализовали. Радимо убрзано, уз велику подршку система, јер да није тако, основни предуслов за рад, попуна људима у овом тешком времену, не би могао бити испуњен.

Директор Дирекције др Шећеров, иницијатор формирања својеврсног пројектног тима у Министарству одбране још 2006. године, поседује потребне националне и међународне сертификате и лиценце за пројектног менаџера и има искуство у креирању и вођењу пројеката у систему одбране. Посебно инсистира на томе да се млади људи који чине тим његових сарадника непрекидно обучавају.

Тим који губија

Др Прога Шећеров

за финансирање из средстава Европске уније и међународне развојне помоћи, који се не могу финансирати из буџета, а значајно би допринели унапређењу рада и функционисања структура у оквиру нашег система одбране.

Ипак, прва година рада прошла је у прилагођавању, истиче др Шећеров.

– Без људи, Дирекција није имала смисла, а после попуне, покренута је општа и стручна обука кадрова, како би се обезбедила њена функционалност у пројектној подршци систему одбране из ванбуџетских извора, почев од ИПЕ (инструмент за претприступну помоћ Европске уније), донација фондова и међуресурске сарадње. То не могу да раде референти по управама, јер без координације нема корпоративног приступа у планирању и анализи, што доноси резултате. Без анализе, нема ни прогнозе ни предвиђања. На срећу, однос система према нама се променио. Добили смо неподељену подршку. Нова позиција Дирекције утемељена је у новембру прошле године, када је извршена проблемска анализа која је требало да покаже шта та структура треба да ради и које су јој тежишне активности.

– Нису анализирани резултати, јер их није било. Само проблеми, пре свега непопуњеност, необученост, као и питање надлежности нове организационе целине, које су, на почетку, биле нејасне и свеобухватне. Из

ИПА АКРЕДИТАЦИЈА

Према плану активности, током наредне године Министарство одбране стећи ће ИПА акредитацију за пројекте. Коначни услов је сте реализација два пројекта – „Јачање пословног окружења, пословне инфраструктуре и иновативности“, чији је носилац Технички опитни центар, и „Техничка подршка у третману медицинског отпада у Републици Србији“ Управе за војно здравство. Како наводи директор Дирекције, иако тренутно немамо довољно знања за пројекте према фондовима и билатерали, стећи ћемо га у поступку акредитације.

– Млади људи из Дирекције су за годину дана завршили шеснаест обука, од општих до стручних. У току су обуке за акредитације, према утврђеним плановима. Бићемо једна од првих структура акредитованих за систем квалитета ИСО 9000 – истиче он.

Завршетак фазе акредитације

Помоћник министра одбране за буџет и финансије Србислав Цвејић каже да је потреба за формирањем Дирекције за управљање пројектима препозната пре неколико година, а да је пут ка њеном успостављању започео 2009. године.

– Постоји директива Европске уније која предвиђа обавезе Србије у процесу приступања, а једна од њих јесте и успостављање нових структура које ће се бавити ИПА фондовима. У поступку приступања Србија има обавезу да успостави децентрализоване систем управљања фондовима Уније и развије структуре које ће презузети и примењивати овлашћења за управљање наменским фондовима.

– Европска унија подржава земље које су у поступку придруживања. У првој фази нама је било омогућено да,

као потенцијални кандидат, користимо средства за помоћ у процесу транзиције и изградње институција ради испуњавања критеријума Уније и помоћ за регионалну и прекограничну сарадњу. Тек друга фаза предвиђа помоћ за регионални развој, развој људских ресурса, села и пољопривреде – подсећа помоћник министра.

Када је реч о Дирекцији, неопходно је окончати фазу успостављања и акредитације. Прва је завршена позиционирањем у организационој структури Министарства одбране и попуњавањем формацијских радних места. У току је завршна фаза акредитације према европским ИПА фондовима, која подразумева успостављање структуре и обуку, као и наставак акредитације за ИСО 9001 до ИСО 21500.

Помоћник министра
Србислав Цвејић

Говорећи о досадашњим резултатима, помоћник министра Цвејић истиче да је Дирекција испунила очекивања јер је прикупила потенцијалне пројекте у Министарству одбране.

– Објавили смо брошуру с предлозима пројеката из система одбране, која је представљена страним војним изасланицима у фебруару ове године. Недавно смо с Данцима потпи-

сали протокол за два пројекта – један се односи на информатичко-техничку подршку рада психолога, а други на електронско архивирање персоналних података у Министарству одбране. У току су преговори с Норвежанима о имплементацији Центра за вантелесну оплодњу на ВМА, чији наставак следи почетком наредне године. И други пројекат с Војномедицинском академијом – „Уништавање медицинског отпада“ у завршној је фази. На тај начин ћемо помоћи да се реши велики проблем, не само система одбране, него и државе.

То су све стратешки пројекти, подржани и од највиших државних органа – истиче помоћник министра за буџет и финансије, који подсећа да Дирекција има веб-сајт на адреси www.dzur.mod.gov.rs, те да је у току формирање базе пројеката која ће обезбедити препознавање приоритета, аналитику и прогнозу, а ускоро ће бити завршена и апликација за учење израде пројеката на даљину.

Рад на „препознатљивости“

Државни секретар у Министарству одбране Зоран Ђорђевић одступања на дужност учео је „непрепознатљивост“ Дирекције за пројекте, као потенцијално значајне институције у систему.

– Нико није препознавао шта је њена улога. Људи који се не баве финансијама и савременим токовима у економији не знају колики је њен значај, а вероватно је замишљају и као бирократску структуру за коју нико не може са сигурношћу да каже шта заправо представља. Дирекција није била попуњена, а нису имали ни лидера, па смо одлучили да то буде др Проца Шећеров, човек с великим искуством, који, иако је у пензији, поседује низ лиценци и сертификата у области пројект-менџмента.

Државни секретар истиче да је директор Дирекције добио задатак да оформи тим, коме ће дати смернице за рад, и учини све да та структура буде препознатљива и „иза себе остави

ДИРЕКТИВА О ДОНАЦИЈАМА

У Министарству постоји јасна свест о томе да се мора донети нова, модернија директива о донацијама, која би, на системски начин, уредила и обезбедила подршку на припреми и праћењу реализације пројеката у систему одбране, као и у оквиру међуресорске пројектне сарадње. Та директива је на јавној расправи у систему и када се заврши, очекује се да је потпише министар одбране. На тај начин биће боље уређена пројектна делатност у Министарству одбране тако да Дирекција буде систем – интегратор, који ће припремати, координирати, пратити и анализирати комплетан пројектни циклус.

нешто". Договор је да тим чине, на првом месту, млади људи, они који ће једног дана бити будућност Министарства одбране.

– Раније су пројекти вођени ад хок и нисмо имали ваљану евиденцију, па смо наилазили на проблем кад год смо планирали финансирање. Није се знало где је „контакт тачка“, где неко може да приђе Министарству одбране и добије све потребне информације. Такође, кад би пројекат био усвојен и дониран, није постојао субјект који би обезбедио информацију шта је урађено.

Данас су то надлежности Дирекције за пројекте.

– Колико смо били успешни показује већ поменути извештај Европске уније у којем пише да у Министарству одбране постоји субјект који води пројекте и донације онако како се то ради и код њих. То је независна оцена и за нас је веома значајна – подсећа Ђорђевић.

Он истиче да основни задатак Дирекције види у борби за интерну и екстерну „препознатљивост“, а да је један од начина интензивнија интерресорна сарадња.

Државни секретар
Зоран Ђорђевић

– Идеја директора је да то не буде само сарадња два министарства, него да иза тога стоји Влада Републике Србије, и ми га у томе подржавамо.

Препознавање као стратешки кључ

Говорећи о проблемима с којима се Дирекција за управљање пројектима данас суочава, директор, Продр Шећеров осим „неодговарајућег дефинисања надлежности“ истиче и то што је део тима још увек на обуци.

– Ипак, без обуке се, наравно, не може. То је начин да млади људи постану вредан ресурс своје државе. Наш велики проблем јесте и чињеница да још увек нисмо препознати на местима где је то неопходно, почев од Канцеларије за европске интеграције па надаље. Наше идентификовање као значајне структуре у процесу придруживања Унији јесте стратешки кључ за нас.

Поглед на период од 2005. до 2012. открива да је систем одбране тада добио више од 40 милиона евра донација, углавном билатералном сарадњом. У то време је и више новца било у оптицају.

– Да смо тада функционисали као данас, резултати би, сигуран сам, били и знатно бољи. Ове донације нису биле довољно усмерене, нити компатибилне циљевима система одбране. Било је то више спонзорисање према нахођењу оних који су давали то што су имали. Данас имамо потпуно другачији механизам. Наши пројекти подржавају циљеве система одбране, штавише, они су нам приоритети. Усмеравамо се према пројектима који подржавају реализацију задатака из Поглавља 31 у процесу преговарања за приступ Унији, које нама, као систему одбране, трасира одређене обавезе. Пре свих, обавезу регионалне сарадње, односно регионалних пројеката. Сходно томе, преточили смо предлоге у национални документ – НАД (Национални приоритети за међународну помоћ Републици Србији, за период 2014–2017, с пројекцијом до 2020. године), који подржава два приоритета – пројекте у систему одбране који обезбеђују регионалну сарадњу и оне који обезбеђују интерресорску сарадњу, што је и тежиште пројектне подршке наредног циклуса ИПЕ 2, за период од 2014. до 2020. године – наводи др Шећеров.

Ради подршке и успостављања системске међуресорске сарадње, током децембра биће одржан састанак свих пројектних структура из осталих министарстава Владе Србије, у Привредној комори Београда, чији је циљ упознавање и сагледавање надлежности тих структура, као и размена искустава и припрема, те планирање развоја метода и начина системске пројектне сарадње за интерресорске пројекте.

– Ми смо и до сада сарађивали билатерално на међународним пројектима. Сада ћемо иницирати системску сарадњу на ширим темељима, искористићемо ефекат синергије ради достизања заједничких циљева. Желимо да потпишемо споразуме о сарадњи који ће нас обавезивати у времену које долази и које намеће потребу и обавезу међуресорске сарадње. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Даримир БАНДА

Припадници 224. центра за електронска дејства у мировним мисијама

Африци се враћам у СНОВИМА

Хиљадама километара удаљени од својих јединица и породица, старешине тог Центра наше војске, боравећи у мултинационалним операцијама у Конгу и Либерији, стекли су искуства доступна малом броју одабраних. С друге стране, „отворили су врата“ осталима које су њихове приче охрабриле да се одваже на сличан изазов.

Мајор Дејан Ђурић у Либерији

Старији водник прве класе Дарко Сили, из 224. центра за електронска дејства, од августа 2012. до августа 2013. као штабни подофицир боравио је у мисији Уједињених нација у Републици Конго. Распоређен је у Источну регионалну команду у граду Гоми, на самој граници с Руандом и Угандом, као једини припадник српске војске. Највећи изазов с којим се сусретао у првим данима боравка на афричком континенту био је језик.

– Рад у међународном окружењу занимљив је и веома изазован, јер се од сваког од нас захтевало додатно залагање како бисмо као тим што боље извршили задатак – истиче старији водник Сили, додајући да је, такође,

морао да буде на сталном опрезу од тропских болести које владају у том крају света.

Говорећи о утисцима из мисије, посебно се осврнуо на догађај који је обележио крај 2012. године, када су град у којем је био стациониран заузеле побуњеничке снаге, односно војници који су дезертирали из регуларне војске Конга и придружили се одбеглом генералу.

– Ситуација је била озбиљна, јер ми смо представници УН, а они су управо ту организацију кривили за тренутно стање у земљи. На сву срећу, све се завршило мирно, преговорима, који су трајали десетак дана и после којих су се побуњеничке снаге повукле из Гоми. Након тога уследили

су релативно мирни дани – објашњава старији водник Сили.

Посебан утисак на њега је оставила раскошна природа Конга, која никога не оставља равнодушним. Боравак у мисији пружио му је и прилику да упозна и боље разуме једну, нама далеку и непознату, а иначе богату културу, те обичаје земаља централне Африке.

Према његовим речима, током мисије је научио колико је комуникација међу члановима тима важна, што ће свакако моћи да примени и током реализације задатака у нашој војсци. Каже и да би се опет врло радо пријавио за мировне мисије, без обзира на крај света, јер је свакако реч о веома занимљивом искуству.

Старији водник прве класе Дарко Сили у мисији у Конгу

Одвојеност од породице

Заставник Драган Бадњаревић такође је, од јула 2010. до јула 2011, боравио у мисији у Конгу, на дужности официра за везу, у Гоми, удаљеном више од 2.000 километара од главног града Киншасе.

– Као и у већини мисија, ратно окружење било је највећи изазов. Иако вам се чини да је ситуација под контролом, све се лако, за кратко време, може претворити у хаос. Због лоше ситуације у земљи, било је и проблема који се односе на криминалне активности – објашњава заставник Бадњаревић, додајући да је већ првог дана упозорен да није препоручљиво да се сам креће ноћу.

Имајући у виду да је „пробио лед“ када је реч о мисији у Конгу, заставник истиче да му је у почетку све било непознаница.

– Још од слетања на афричко тло морао сам да будем опрезан и да корак по корак решавам тешкоће како не бих угрозио своју безбедност, али и безбедност осталих.

Према његовим речима, рад у мултинационалном окружењу другачији је од свакодневног рада у јединици.

– Имајући у виду да није било никога с нашег говорног подручја, почетак је био тежак. Тек када сам упознао колеге, ситуација се променила, односно уклопио сам се у систем и почео да извршавам задатке – каже заставник Бадњаревић.

Током једногодишњег боравка у Конгу најтеже је подносио одвојеност

од породице, која је остала у Србији, хиљадама километара далеко.

– У почетку смо се свакодневно чули, али сам схватио да ми је после сваког тог разговора још теже. Временом сам свео јављање на једном недељно, што је, по мом мишљењу, било оптимално.

Носталгија за домовином

Мајор Дејан Ђурић, из 224. центра, боравио је у Либерiji од краја маја 2008. до јуна 2009. године, на дужности мировног посматрача. Тамо је завршио и курс за цивилно-војну сарадњу, чиме је наставио да се бави и по повратку у Србију.

– У мисији смо имали задатак да сагледавамо проблеме у околним селима, која често од града деле километри лоших путева, те да пронађемо одговарајуће невладине организације које могу да им помогну. На пример, дешавало се да у селу има обрадиве земље, али нема пољопривредних алатки, или не знају да раде са њима, па их је требало подучити – истиче мајор Ђурић.

Један од задатака био је и да се два пута годишње обилазе села и да се прикупљају подаци пошто је комуникација међу становницима изузетно отежана и до неких места се стиже само патролним хеликоптерима УН.

– Реч је о земљи која је разрушена у грађанском рату – наглашава мајор Ђурић – у којој је државна адми-

Заставник Драган Бадњаревић на дужности официра за везу у Конгу

нистрација у зачетку, а карте нису ажуриране годинама уназад. Задатак плавих шлемова је да помогну локалном становништву у свакодневним проблемима.

По повратку из мисије у тој далекој афричкој земљи, богатим искуством и позитивним утисцима „отворио је врата“ осталим колегама, али и онима који су у почетку били скептични према ангажовању у мултинационалним операцијама. Нагласио је и да му је највећи изазов била одвојеност од породице.

– Првих десет месеци је лако прошло, али је већ једанаестог почела да ме хвата носталгија. Не само за породицом... Почео сам да сањам своју земљу. Веровали или не, у сновима су ми се јављала дружења са пријатељима уз котлић и тамбураше – искрен је мајор Ђурић.

Међутим, после неколико година, јавила се носталгија за Африком, па је сада она у сновима. Каже да постоји и изрека „да се у Африку никада не иде само једном“.

– Занимала ме је култура тог дела Африке, па сам користио сваку прилику да на УН летовима обиђем и суседне земље, и научим бар мало о њиховој култури и начину живота – закључује мајор Ђурић, додајући да због рада у мултинационалном окружењу човек стекне утисак да је упознао цео свет, и то је једна од највећих вредности учешћа у оваквим операцијама. ■

Биљана МИЉИЋ

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

Светским небом владају интелигентни летећи роботи (2)

Глобално над

Пише Никола ОСТОЈИЋ

Поред америчких специјалних снага ову врсту летелица поседују многе друге државе, међу којима су Русија, Кина, Израел...

На ваздухопловној изложби 2012. године у Кини, као достигнуће властите војне индустрије приказан је модел наоружане беспилотне летелице на млазни погон. Она носи ознаку WJ-600, а уз њу је приказано и десетак других модела „дронова“, авиона-робота. Званичници оцењују да је то доказ да Кина настоји да ухвати корак са Америком и у овој технологији.

Кина несумњиво покушава да парира америчкој супериорности у том домену. Пакистан је већ најавио да ће беспилотне летелице да набавља од свог северног суседа. Индија је саопштила да ће производити сопствене наоружане беспилотне летелице, са могућношћу да испуштају ракете и да лете на висинама од девет километара. Иран је прошлог лета саопштио да такође поседује беспилотну летелицу коју је тадашњи председник Махмуд Ахмадинежад назвао „амбасадором смрти“. Та летелица је уочена

изнад Голанске висоравни и у близини границе са Израелом. Наравно, подразумева се да у том делу света у овој технологији предњачи Израел, после САД највећи произвођач дрона.

Пентагоново саопштење о експериментима да беспилотни модели могу да се лансирају са носача авиона (досад су полетали само из копнених база), има сврху да наговести како ће флоте дрона поседовати долет три пута већи од онога који сада имају авиони са пилотима. Трка која је тек почела, по свему судећи, нагло се убрзава.

Постоји широк спектар беспилотних летелица, различитих облика, величине, конфигурације и карактеристика. Једна од најчешће употребљаваних дефиниција каже да су беспилотне летелице једноставни даљински управљани или сложени аутономни роботски управљани авиони или хеликоптери. Дакле, то су контролисане летелице којима се управља са удаљене локације (која може бити чак и

Метање

хиљадама километара далеко, на другом континенту), и друге, које лете самостално на основу унапред програмираног плана лета, користећи сложени роботизовани динамички систем аутоматизације.

Беспилотне летелице, посебно наоружане, користе сви видови оружаних снага, од пешадије, авијације и морнарице, до космичких оружаних снага. Тако су амерички космички стручњаци 2010. године испробали космички дрон пројектован као војни мини-шатл X-37, совјети већ имају у космосу противсателитске дроне, а тим оружјем овладава и Кина.

Микро-трут или механички колибри

Амерички војни инжењери развијају нове генерације „микро-трутова“, покушавајући да конструишу и развију беспилотне летелице величине инсеката или птица. Кон-

структори у ваздухопловној бази Рајт-Патерсон у Охају, произвели су десетине прототипова чије се летне способности заснивају не само на елисном или млазном мотору, већ и на покушају да имитирају лет птица, вилиних коњица и других летећих живих организама. Конструисана је и летелица која имитира лет крилатог семена канадског јавора. Свакако да је намена тих летелица шпијунска, с обзиром на то да би биле маскиране изгледом неког од инсекта или птице, која у одређеним околностима не побуђује већу пажњу. Истраживачи на Аеро Виронмент институту представили су 2010. године нанолетелице налик на птицу колибри. Израђена је од нано материјала и још увек представља прототип, а покрећу је брзи покрети крила, као у правога колибрија.

Новина је и примена минијатурних беспилотних летелица у тактичке сврхе, па су развијени системи који замењују минобацач, чија је предност да се сами наводе

на циљ. Такође се развија више модела дрoнова за извиђање и осматрање у тактичким зонама, али и за надзор и мониторинг друштвених интернет мрежа, при чему се износи податак да су помоћу минијатурних осматрача лоцирани челници „Хакани“ терористичке мреже у Авганистану.

Очекује се да ће следећа генерација летелица на даљинско или програмирано управљање бити много савршенија, захваљујући напретку роботике и информационих технологија. Најчешће се говори о аутономним летелицама, које лете по програмираној путањи са бројним сензорима. Пентагон је 2013. године затражио од Конгреса пет милијарди долара за развијање те врсте летелица, који би били утрошени у наредних пет година.

Оборен дрон изнад Ирана

Иранске војне снаге су почетком децембра 2011. године саопштиле да су, на истоку земље, обориле америчку беспилотну летелицу која је нарушила њихов ваздушни простор. Летелица је оборена 220 километара у дубини њихове територије, што указује да се налазила у шпијунској мисији. У питању је дрон типа RQ-170. Та летелица може ниско да лети, па је америчка војска користи за подршку у тактичким дејствима, за прикупљање података, извиђање и лоцирање мета.

Беспилотна летелица приликом пада није много оштећена, што је видљиво на сликама које су емитоване на иранској телевизији. Ирански званичници саопштили су да су и у јулу 2011. године, такође, срушили америчку беспилотну летелицу, која је наводно летела изнад града Кома, у којем се налази једно од нуклеарних постројења. Иранци су оборену летелицу „сентинел“ изложили као важан трофеј. Та летелица, коју је произвео „Локид Мартин“, изгледа прилично очувано, мада је доњи део њеног трупа сакривен, па се не види да ли је трап можда ипак оштећен.

Обарање ове летелице покренуло је низ дискусија о томе колики је стварни амерички губитак, с обзиром на тајни статус „сентинела“. Одмах је постављено и питање у коликој мери ће Иранци, а поготово Русија и Кина, моћи

да „декодирају“ технологију која је Америци досад омогућавала да прибавља изузетно важне податке о иранском нуклеарном програму. Наравно, не треба потцењивати

НЕДОСТАЦИ

Беспилотне летелице имају неколико недостатка. Не могу оптимално дуго пратити потенцијалне мете јер се морају враћати у базу ради горива. Немају довољно снаге за коришћење софистицираних надзорних система и оружја, а слабија су им страна и комуникациони капацитети. Носивост експлозивног наоружања зависи од масе и величине летелице, погонске снаге и летних карактеристика. Постоје и други технички проблеми употребе, пошто су сигнали између дрoнова и земаљских команди и даље „отворени“. За њихово пресретање амерички противници користе програм који у компјутерским радњама или преко Интернета може да се купи за 26 долара.

Реч је о софтверу „Skygraber“ руске фирме „SkySoftware“, који је, како тврди овај произвођач, намењен „скидању“ музичких и видео-садржаја из сателитског интернет-саобраћаја. Доказ о пресретању сигнала са дрoнова пронађен је 2011. године на лаптопу једног заробљеног шиитског екстремисте у Ираку. То је потврда да се, у сенци класичног, на Блиском истоку води и сајбер-рат. Проблем за америчку војску у овом погледу веома је деликатан, јер се управо ирачка и авганистанска територија и ваздушни простор користе као експериментално бојно поље за испробавање нових технологија дигиталног навођења.

Беспилотне летелице нису, иначе, једини амерички систем чије слике могу да буду пресретане. У том погледу рањив је био и цео систем познат под именом ROVER, намењен пријему снимака са „предатора“, камера хеликоптера и борбених авиона, због чега је модификован. Од јануара 2013. године овај програм носи назив ROVER II, а добио је титулу револуционарног ISR система (за обавештајно извиђање и осматрање).

Заштита је, наравно, могућа, али није једноставна. Она би у случају беспилотних летелица захтевала њихово комплетно приземљење због измене појединих делова, софтвера, али и промене на уређајима земаљских станица, што захтева време – и није баш јефтино. Шифровање сигнала би, уз то, компликовало брзу размену података, у реалном времену, између америчких и савезничких обавештајно-извиђачких структура, па је, у дилеми између прагматизма и апсолутне безбедности, очигледно одабрано оно прво.

иранске научне потенцијале. Није саопштено да ли су ирански стручњаци успели да прочитају програм за управљање летелицом, као и податке сакупљене приликом тајног лета. Међутим, представници иранске армије тврде да су већ прочитали податке из компјутерских система срушене летелице, а најавили су да ће техником „реверзибилног инжењеринга“, направити њену копију.

Иначе, још током 2011. године појавиле су се информације да је америчка беспилотна летелица приземљена (без оштећења) руским системом за електронско ометање, специјализованим за америчке и НАТО летелице, названим Автобаза FTW ELINT. О систему L222 Автобаза познато је да емитује фреквенције у распону од 8-18 GHz и има домет до 150 km. Антена може да се покреће под углом од 360 степени по хоризонталу и до 30 степени по вертикали. Помоћу њега могу да се истовремено прате симултано до 60 циљева у ваздушном простору. У систему Автобаза постоји и подсистем L125M Arig, који омета радио везе и остале сигнале за комуникацију летелице са управљачким центром.

Руски војни аналитичари саопштили су да је тим, који је учествовао у анализи дрона, типа RQ-170 Локид Мартин Сентинел, приземљеног у Ирану помоћу руског система „автобаза“, саопштио да је летелица опремљена софистицираним системом за дејство аеросолима. ■

ДРОН У ЗАВЕРЕНИЧКИМ РУКАМА

31

Чини се да је односу на аматерску или полупрофесионалну доступност беспилотних летелица, посебно минијатурних, са поприлично озбиљним летним карактеристикама, моторима који могу подићи повећи терет, у који се укључују и камере, бројни сензори или чак убојито оружје, само питање времена када ће и савремени терористи, завереници или криминалци употребити ове машине за своје намене. Својевремено је снимљен филм у коме завереници покушавају да ликвидирају америчког председника наоружаним минијатурним хеликоптером. Све то поставља и питање одбране од таквих напада, где не помажу радари или други сензори у војсци и полицији. Чини се да је дошло време да се размишља и о таквим противмерама, јер кад први терориста употреби овај тип оружја, можда ће већ бити прекасно. А 2012. године немачке безбедносне снаге откриле су групу која је планирала да дрон са експлозивом употреби за терористички напад.

Са Ирфаном Менсуром о позоришту, животу и стању у култури

ИЗЛАЗ ЈЕ У СТВАР

Без обзира на то што на културу јако мало издвајамо, свако ко се бави креативним пословима, спас мора пронаћи у стварању. Исплати се стварати јер си тог тренутка моћнији и срећнији, каже Ирфан Менсур, наш познати глумац и редитељ.

Трама о Голем отоку „Скупљач“, у којој главну улогу, али и режију потписује глумац Ирфан Менсур, имала је успешну београдску премијеру 5. децембра на сцени Атељеа 212. Овај комад, рађен по истоименом тексту академика Драгослава Михаиловића, веома је запажен још од првог извођења на фестивалу „Дани Зорана Радмиловића“ у Зајечару, на којем је представа проглашена за најбољу, а Ирфан Менсур добио награду за најбољег глумца и признање „Зоранов брк“ за глумачку бравуру вечери.

Са познатим глумцем и редитељем разговарали смо о напорном и узбудљивом раду на представи, а открио нам је и како се осећао после тешког инфаркта који је доживео пре неколико месеци, шта је од тада променио, које своје улоге сматра промашајима и да ли се у Србији креативност исплати.

На почетку разговора за „Одбрану“, објаснио нам је зашто је изабрао Голи оток за тему своје нове представе.

– Хтео сам да покажем да свака политичка репресија мења судбину појединца и читавих генерација. Кроз причу о Голом отоку хтео сам да причам о уништеним животима. Политика је само оквир да се испричају људске приче. Овог пута нисам ја одабрао тему, већ је она одабрала мене када ми је понуђен текст Драгослава Михаиловића који никад није изведен, а штампан је 2011. године. То је већ био велики изазов. Изазовом сматрам и част коју сам имао да међу првима прочитам комад који је Драгослав Михаиловић написао. Са радошћу сам прочитао текст и после малих консултација са аутором, почео сам да правим своје позориште. И ето представе која је изазвала извесну пажњу у српским позоришним круговима.

■ *Колико вам значе награде и утицај који сте недавно доживели на фестивалу „Дани Зорана Рагмиловића“?*

– Кад се бавим овим послом, хоћу да направим најбоље позориште на свету и никад не идем линијом мањег отпора.

■ *Док сте радили у Зајечару, доживели сте срчани удар и имали хиџну операцију.*

– Зајечар се чудно поиграо са мном. Док сам тамо радио, доживео сам инфаркт и хитно су ме пребацили на операцију у Београд. Захваљујући сјајном тиму лекара, све је добро прошло. Уградили су ми три бајпаса. Постоперативни период је био прилично тежак, али сам издржао и врло брзо се вратио у форму. Када сам добио награду, рекао сам да се Зајечарци играју мојим срцем и то су сви запамтили као

духовиту изјаву. Али ја сам то стварно и помислио. Неколико месеци пре тога водили су ме из Зајечара да ми „поправе“ срце, а када су ми доделили награду, оно је заиграло толико да је хтело да искочи.

■ *Да ли сте променили нешто у животићу после те велике ојомене?*

– Јесам. Више волим себе. Није у питању нарцисоидност, јер сам ја већ довољно заљубљен у себе (смех). Само мислим да о себи не водимо довољно рачуна. Човек је потрошна роба и не можеш до века да живиш као да ти никада неће затребати нека мала поправка. Као што се свакодневно образујемо и као што цео живот сазнајемо многе ствари које нас оплемењују, тако и своје физичке способности треба освежавати. Сада знам шта треба да радим и пазим на ствари на које сам упозорен. Свашта сам променио, али не живим спартански живот, само знам шта смем, а шта не. Зато кажем да сам поново почео да се бавим собом. Не као нарцис, већ као човек који има мало разума.

■ *Пошто се бавите и глумом и режијом, где се више проналазите?*

– Не могу да побегнем од глуме, а потреба за режијом настаје из жеље да се бавим својим позориштем у ком имам слободу да ствари представим онако како их видим. Искрено, не знам шта ми више прија – то је немогуће одредити. Заједничко им је то да су у питању креативни послови који повећавају адреналин. Волим да трагам и откривам шта умет и где су ми границе. Седам–осам година бавио сам се адвертајзингом и чак писао текстове за рок музику. Увек имам потребу да се играм својим знањима и зато ми никад није досадно. Човек не треба да се ограничи на нешто што му добро иде и да ништа друго у животу не проба. Највеће кризе доживљавам када осетим досаду и када не могу да смислим шта да радим.

■ *Мислите на досаду као осећање празнине...*

– Мислим на периоде живота када се осећам као да немам ништа у рукама. Тада упадам у стање несигурности, летаргије... То није питање нерада него креативности. Волео бих 24 сата да радим.

■ *Да ли мислите да се данас у Србији исцртао да човек буде креативан и да ствара с обзиром на дешавање у култури?*

– Ако мислите у материјалном смислу, не исплати се. Сви знамо у каквом друштву живимо и једино што нам преостаје је да кукамо. А ја нећу да кукам. Морамо да узмемо ствар у своје руке и од нас зависи како ћемо живети. А кад кажете да ли се исплати у духовном смислу, да ли се исплати стварати, мислим да је то једини излаз. Без обзира на то што на културу јако мало издвајамо, свако ко се бави креативним пословима, спас мора пронаћи у стварању. Исплати се стварати јер си тог тренутка моћнији и срећнији.

■ *Једном приликом сте рекли да се дивите талентованим људима? На кога сте конкретно мислили?*

– Код нас је постало срамота дивити се некоме. Одмах се поставља питање зашто ли му се он диви и има ли ту скривених намера? Ја сматрам да, ако је неко стварно вредан дивљења, то треба јавно рећи. Не морам да волим некога да бих му се дивио. Дивим се његовом делу. Како је могуће не

Улоге за понос

То су улоге у филмовима „Чувар плаже у зимском периоду“, „Пас који је волео возове“, „Мирис Дуња“ и „Крајева завршница“. И даље ми на улици после толико година говоре „Јапанац“, јер је филм „Тесна кожа“ јако популаран. Моја филмска каријера се изгледа везала за симпатичну улогу професора енглеског кога у поменутом филму зову Јапанац. То је проклетство нашег посла.

дивити се Александру Берчеку, Микију Манојловићу, Небојши Глоговцу? Без обзира на то шта о њима мислио приватно, дивим им се као креативним људима. У дивљење крећем са „мржњом“. Прво почнем да мрзим некога ко је направио нешто сјајно јер се питам зашто се ја тога нисам сетио. Кад кажем мрзим, не мислим буквално. Онда то осећање претворим у дивљење. У смислу: „Човече, направио си сјајно дело!“.

■ *Да ли је ѿо и својеврсни изазов и инспирација за ваше стваралаштво?*

– То је увек изазов. Као што изазовом сматрам и неке своје промашаје. О њима отворено говорим. Чак ми породица и неки пријатељи замерају да сувише лоше говорим о неким својим делима. Промашаја се не стидим јер се сваког тренутка не може бити на врхунцу креативности. Глумац има право на промашај, али то не сме да га повуче на дно, већ да га инспирише да следећи посао уради боље. За нека моја глумачка и редитељска дела сматрам да су на ивици пропасти.

■ *Која осиварења конкретнo имаће у виду кад ѿако строго судиће о свом раду?*

– У првом филму „Сарајевски атентат“ био сам очајан. Да сам остао на томе, вероватно би ме запамтили као младог, неталентованог глумца. Да се касније нису појавили неки филмови у којима сам био пристојан и добар, обележио бих епоху као глумац који је добио сјајну прилику, а није је искористио. Иако сам у позоришту имао велики број улога, све се ипак своди на неколико вредних помена. Остало иде у радну књижицу и радни стаж. Само неколико улога обележи глумачку каријеру. Можда ће ова улога Егона Штајнера у представи „Скупљач“ обележити моју каријеру, као што сигурно знам да су то улоге Кнеза Павла, Марсела Пруста, Находа Симеона...

■ *Често глумиће историјске личности. У серији „Равна гора“, на пример, играће Влашка Мачека. Како се припремаће за ѿакве улоге?*

– Увек је велика одговорност играти историјске личности. Свако има право да неку личност замишља из свог угла. Ја се не трудим да их

Скупљач

Драма „Скупљач“ академика Драгослава Михаиловића, написана по мотивима његове приче „Мрзим голооточане“, објављена је 2011. године. Као деветнаестогодишњи младић Михаиловић је 1950. био ухапшен „из политичких разлога“, а наредне две године провео је у затворима, између осталих, и на Голом Отоку.

У представи поред Ирфана Менсура играју и Татјана Бељакова, која се позоришту вратила после 20 година паузе, затим Милан Цаци Михаиловић, Милутин Вешковић и Ана Бретшнајдер.

имитирам, већ покушавам да од њих направим живе ликове. Када сам играо Мачека, нисам га имитирао. Нисам то ни могао јер нико не зна како је он говорио, ни како се понашао. Са Радошем сам се договорио како би лик Мачека могао најбоље да изгледа у оквиру сцене и извајао сам ту улогу. Да ли је то успешно или не, не знам. Кажу да је јесте. Ја сам задовољан.

■ *Шта планираће после премијере „Скупљача“?*

– Недавно сам дошао до једног сјајног текста и једва чекам да га понудим заинтересованим позоришним кућама не би ли од тога опет направио неко своје позориште. Нећу чекати да се ова представа иживи и ја као глумац у њој, већ одмах крећем даље. То је једини излаз. ■

Катарина МАРКОВИЋ
Снимио Бранко ПАНТЕЛИЋ

Добровољка Милунка Савић

Удружење добровољаца 1912 – 1918. представило је у Дому Војске Србије у Београду књигу „Добровољка Милунка Савић – српска хероина“, којом је и на овај начин одало признање свом почасном члану, јунакињи балканских и Првог светског рата.

Промоцији дела тројице коаутора, др Видоја Голубовића, Предрага Павловића и Новице Пешића, присуствовали су представници министарства рада, запошљавања и социјалне политике, спољних послова и одбране, унука и унук Милунке Савић и многобројни чланови Удружења добровољаца.

Истичући да је Милунка Савић, својом храброшћу, пожртвовањем и несечичним човекољубљем, заслужила посебно место у историји добровољачког покрета у Србији, председник Удружења др Видоје Голубовић рекао је да књига представља резултат дугогодишњег истраживања о добровољцима који су своје животе остављали у аманет Србији.

У три поглавља књиге аутори су веома исцрпно приказали живот Милунке Савић, од првих дана њеног војевања, па све до победоносног пробоја Солунског фронта. После јуначких дела на фронту, Милунка није поклекла ни у миру. Иако сама без школе, живећи веома скромно, најпре од плате чистачице у Министарству спољних послова, а затим и од више него скромне пензије, одшколовала је тридесеторо деце, којима је била као мајка.

На промоцији књиге наступили су хор „Има дана“ и гуслар Саво Контић. ■

Изложба Ликовне групе Војне академије

У Малој галерији Дома Војске, у првој половини децембра, приређена је традиционална изложба Ликовне групе Војне академије. Изложба „66 година традиције“ заокружује уметничку делатност групе у овој години.

На четири овогодишње изложбе учествовало је око 50 уметника ликовне групе, а представљено је више од 200 слика, рекао је на отварању генерал-потпуковник у пензији Љубиша Стојимировић.

Отварање су употпунили члан ликовне групе и професор музике мр Александар Живановић, гласом и на гитари, и најмлађи професор музике у Србији Лазар Остојић на клавиру.

Ликовна група Војне академије постоји још од 1947. године и представља једну од најстаријих ликовних група код нас. Њени чланови нису били само војна лица аматери, већ и велика имена српског сликарства. ■

Културни водич ■■■■■■■■■■
15–31. децембар 2013.

ДОМ
ВОЈСКЕ
СРБИЈЕ

35

Браће Југовића 19

тел. 3234-702

Ликовни програм

тел. 3234-712

Галерија Дома Војске Србије
(радно време: сваког дана
сем недеље од 11 до 19 часова)

До 23.12. Мала галерија – Изложба

„У славу и част отаџбине“,

у сарадњи са ликовном секцијом Савеза
потوماка ратника Србије 1912-1920.
„Михаило Миловановић“.

Музичко-сценски програм

тел. 3201-728

26.12. у 20 ч, Свечана сала –

Концерт Репрезентативног оркестра
Гарде и МШ „Мокрањац“.

Манифестације

тел. 3234-712

18, 19. и 20.12. од 10 ч до 19 ч,

Атријум – Хуманитарни 12. Божићни
базар под покровитељством Њ.К.В.
Принцезе Катарине.

Књижевни програм

тел. 3201-728

16. 12. у 18 ч Атријум – Промоција
књиге генерал-пуковника у пензији
Јеврема М. Цокића „Од Београда до
Брисела“. О књизи говоре новинар-
уредник Душан Миловановић, проф. др
Светозар Радишић, проф. др Милоје
Пршић, мр Златомир Грујић и аутор. ■

Грешке обавештајних служби

КОРИСНО ШТИВО

У Дому Војске Србије представљена је књига „Грешке и заташкавања војних обавештајних служби“ пуковника Џона Хјуз-Вилсона, британског обавештајца, у издању „Албион букса“. О књизи су говорили генерал-пуковници у пензији др Бранко Крга, бивши начелник Генералштаба Војске Југославије, Александар Димитријевић, бивши начелник Управе војне безбедности Војске Југославије и пуковник у пензији Бранислав Аночић, преводилац дела за српско тржиште. Препоручујући књигу љубитељима „историјског и интригантног штива“, Бранислав Аночић је интелектуалној јавности и професионалцима обавештајних служби понудио и неколико интересантних догађаја из наше прошлости.

– Са становишта обавештајних промашаја, било би врло интересантно истражити форсирање Саве код Чеврнтије 1914, повлачење српске војске преко Албаније у децембру 1915, Игмански марш у Другом светском рату, Сремски фронт, последице рушења Берлинског зида на Балкан, односно грешке наших обавештајаца и политичког руководства у последњој деценији 20. века – рекао је Аночић.

Истичући да информације оне које он поседује дају могућност и моћ да одлучује, аутор у дванаест поглавља наводи примере погрешних одлука, проузрокованих недовољно провереним, погрешним или чак обмањујућим подацима обавештајних служби, углавном, развијених земаља.

– Пуковник Џон Хјуз-Вилсон потрудио се да читаоце упозна с основним постулатима обавештајног рада и појединим сегментима обавештајног циклуса, да би нам, затим, на конкретним примерима показао где су, како и зашто начињени обавештајни промашаји. Све је урађено на професионалан, али и популаран начин, тако да садржај

могу разумети и читаоци који немају претходна обавештајна знања – рекао је некадашњи главни обавештајац, а затим и бивши начелник Генералштаба Војске Југославије др Бранко Крга.

Бивши обавештајац инсајдерским, хируршки прецизним покретима, обавља вивисекцију догађаја који су, својевремено, дотакли или проузроковали трагичне последице, не само за поједине земље, већ и за цео свет. Анализира обавештајне успехе једне, уз истовремене промашаје друге стране, у припремама искрцавања савезника у Нормандији, „Дан Д“, напад на Совјетски Савез, план „Барбароса“, пасивност САД уочи напада на Перл Харбур, њихов неуспех у Вијетнаму, обавештајне заблуде и недоумице у израелско-арапском рату, промашаје обавештајаца током Фокландског рата, обмане уочи и за време сукоба Ирака и Кувајта у Заливском рату и, на крају, бауљање у мраку пре и после терористичког напада на Светски трговински центар.

Сагледавајући грешке обавештајних служби кроз историјску призму настанка и развоја догађаја на које су имале утицаја, британски обавештајац осветљава неке од кључних фаза у развоју обавештајне службе. Свака од тих грешака, била случајна или изазвана обманама противника, управо због мање или више трагичних последица довела је до реформи обавештајних служби појединих земаља.

И као што су биле трагичне, грешке су, истовремено, биле и поучне, тврди аутор. С обзиром на искуство које поседује и које нам је, бар делом, пренео у књизи, нема разлога да му не верујемо. ■

Д. ГЛИШИЋ
Снимио Г. СТАНКОВИЋ

К О Н К У Р С

ЗА НОВИНАРСКУ НАГРАДУ „ИВАН МАРКОВИЋ“ ЗА 2013. ГОДИНУ

Новинарску награду „Иван Марковић“ додељује Медија центар „Одбрана“ за најбоље медијско извештавање о активностима Министарства одбране и Војске Србије у 2013. години.

Циљ награде јесте подстицање новинара који прате активности Министарства одбране и Војске Србије на квалитетно извештавање у домаћим писаним и електронским медијима, афирмација и јавна верификација њиховог стваралаштва и сећање на Ивана Марковића, једног од најдаровитијих војних новинара и уредника у листу „Војска“, који је 2003. године изненада преминуо у 43. години живота.

О додели новинарске награде „Иван Марковић“, по посебном Правилнику, одлучује жири од пет чланова.

Награда се састоји од плакете и новчаног износа од 60.000 динара.

Награда ће бити уручена на пригодној свечаности поводом 24. јануара 2014, када се обележава Дан Медија центра „Одбрана“ и годишњица војне штампе.

Право учешћа на конкурсима имају сви професионални новинари који раде за медије на територији Републике Србије без обзира на њихов формални статус.

За новинарску награду не могу конкурисати новинари запослени у Медија центру „Одбрана“ и Управи за односе са јавношћу Министарства одбране и прилози објављени у магазину „Одбрана“.

ПРОПОЗИЦИЈЕ

1. Сваки учесник на конкурсима може доставити један оригинални рад.
 2. У случају да је кандидатура израз тимског рада, може да укључи највише пет особа.
 3. На конкурс се шаљу прилози (интервјуи, чланци, коментари, репортаже, радио и ТВ емисије) о активностима Министарства одбране и Војсци Србије који су штампани или емитовани у средствима јавног информисања Републике Србије у периоду од 1. јануара до 31. децембра 2013. године.
 4. Достављени материјали не враћају се учесницима конкурса.
 5. Пријаве са оригиналним штапаном текстом, исечцима или фотокопијама написа, тонским и видео записима достављају се до 31. децембра 2013, лично или препорученом поштом на адресу: Медија центар „Одбрана“, Браће Југовића 19, 11000 Београд са назнаком „Конкурс за новинарску награду Иван Марковић“.
 6. Пријаве пристигле након тог рока жири неће узимати у разматрање.
 7. За пријаву кандидата из штампаних медија важно је да се на фотокопији или скенираном тексту јасно види лого новине, потпис аутора и датум објављивања. Телевизијски новинари треба да доставе стандардну VHS касету или DVD са материјалом за конкурс. Радио новинари прилоге достављају на аудио касети или компакт диску у Мр3 формату. Прилог објављен на Интернету треба доставити на DVD у HTML формату. Такође, треба доставити и Интернет адресу на којој се може погледати материјал намењен за конкурс. Касете, DVD и CD треба да буду јасно обележени, са именом и презименом кандидата и назнаком дужине трајања прилога.
 8. Уз пријаву за прилоге објављене у електронским медијима треба доставити и потврду редакције, коју је потписао уредник или директор, те када је и где прилог емитован.
 9. Уз пријаву је потребно доставити кратку биографију аутора прилога, потврду о статусу аутора у медијима у којима су објављени прилози (потврда о радном статусу или хонорарном ангажману), адресу, телефон и е-маил аутора.
 10. Жири ће разматрати кандидатуре на основу квалитета медијског извештавања о Министарству одбране и Војсци Србије, а приликом одлучивања у обзир ће узимати и опште новинарске критеријуме, истраживачки рад, стил писања, утицај, јавну корист, оригиналност и креативност.
 11. Жири задржава право да одбије учешће на конкурсима уколико буде сматрао да достављени материјал није у складу са пропозицијама.
 12. Медија центар „Одбрана“ задржава право да најуспешније прилоге на конкурсима објави у магазину „Одбрана“ и на Интернет презентацијама Министарства одбране и Војске Србије, те да сав достављени материјал користи ради даљег промовисања Војске Србије и новинарске награде.
 13. Пријава за конкурс биће доступна на веб сајту Медија центра „Одбрана“ www.odbrana.mod.gov.rs
- Све остале информације о конкурсима и условима пријаве могу се добити телефоном на број 011/3241-258 или електронском поштом на адреси: urednik@odbrana.mod.gov.rs. ■

Акција Медија центра „Одбрана“

ИЗБОР СПОРТИСТЕ ГОДИНЕ

37

Медија центар „Одбрана“, поводом дана Установе – 24. јануара, прогласиће најбољег спортисту и спортску екипу Војске Србије.

Желимо да задатак поверен стручном жирију буде што тежи, а да признање и награда припадну спортистима чији су резултати у 2013. години заслужили највише пажње и поштовања.

Зато је важно да сви они који прате војни спорт и они који се њиме баве не забораве да од њихових пријава зависи да ли ће најбољи бити заиста и изабарни.

Жири, који ће бити састављен од најбољих познавалаца војног спорта, као и сваке године, пажљиво ће прегледати све приспеле пријаве и одабрати најбоље. Пехари ће бити уручени на свечаности поводом Дана Медија центра „Одбрана“ у Дому Војске Србије у Београду.

Пропозиције Конкурса нису се мењале.

За звање – Спортиста године Војске Србије 2013. и Спортска екипа Војске Србије 2013. године могу конкурисати официри, подофицири, цивилна лица на служби у Министарству одбране и Војсци, кадети Војне академије, ученици Војне гимназије, професионални војници и добровољци на служењу војног рока.

Исти принципи важе за екипе, чији чланови треба да припадају једној од наведених категорија.

Предлоге могу слати команде, јединице, установе, војне школе и друге образовне институције, спортски савези, клубови и секције.

Ваше предлоге можете слати до 31. децембра 2013. године на адресу: Редакција магазина „Одбрана“ (за избор спортисте године), Браће Југовића 19, 11000 Београд.

Желимо да у нашу редакцију пристигне што већи број квалитетних пријава зато што верујемо да ће ова традиционална награда бити подстицај развоју војног спорта и физичке културе свих припадника Војске Србије.

Позив за учешће у акцији избора најбољег спортисте и спортске екипе Војске Србије завршавамо познатим слоганом: *Нека победе најбољи!* ■

Поколењима за пример

Милунка Савић у српској историји остаје један од најсветлијих примера храбрости, човекољубља и истрајности. Своју величину доказала је не само у многобројним биткама у балканским ратовима и Првом светском рату, у којима је провела седам година, задобила девет рана и освојила дванаест одличја, већ и у миру, када је прехранила и ишколовала тридесеторо деце, а да често и сама није била сита.

По завршетку рата Милунка Савић остала је у служби при војсци у Сарајеву. Убрзо је предложена за почасног директора затвора у Мостару, где је и упознала сиромашног чиновника, осам година млађег Мостарца, Вељка Глигоревећа. У међувремену, 1919. године, Милунка је демобилисана у чину резервног наредника српске војске, с дванаест одликовања.

Добила је и мало имање у новооснованој добровољачкој колонији Маријин мајур, касније названој Степанићево, недалеко од Новог Сада. На тој земљи подигла је кућицу, коју је, недуго затим, препустила сестри Славки. Дошла је у Београд, где се 1923. и удала за Глигоровића, а годину дана касније родила ћерку Милену. Међутим, брак није потрајао – супруг је оставио Милунку и ћерку и отишао у Бањалуку. Касније је Милунка усвојила још три девојчице, Вишњу, Радмилу и Зорку.

Ход по мукама

Да би прехранила породицу, радила је као куварица и шваља у фабрици војних униформи. Тек на молбу земљака, који су писали надлежнима о њеном тешком животу, најодликованија жена у историји ратовања добила је посао чистачице који је предано обављала наредних осам година. Све што јој се тих година дешавало подносила је мушки, без иједне жалбе. Није се обраћала чак ни зловним службеницима, који су се свакодневно жалили да посао не обавља за петицу, већ једва за тројку.

Када су чули како хероина Великог рата живи у својој отаџбини, Французи су јој понудили кућу, послугу и пензију, све оно што припада једном витезу Легије части. Требало је само да оде код њих. Захваливши се, српска хероина је то одбила. Данас је у градићу Мо, поред Париза, у Музеју Првог светског рата један део посвећен и нашој Милунки Савић.

Између два рата поштовали су је у целој Европи. Редовно су је позивали на прославе поводом ратних јубилеја. Била је уважени члан делегација које су обилазиле ратишта, полагаале цвеће на гробове палих бораца, учествовале у парадама, увек у шумадијској народној ношњи. Вредна одликовања на грудима редовно су изазивала дивљење, пре свих, војника. Волели су је, јер је била скромна, пожртвована и племенита.

И у Другом светском рату учествовала је у борби против окупатора. Поново је помагала онако како је могла. Сада без пушке, али не мање пожртвовано и храбро. У својој болници видала је ране борцима, без обзира на то да ли су долазили из редова четника или партизана. Када је, после четири године, опет наступио мир, ствари су се промениле – по Милунку нагоре. Њена ратна одликовања тада су још мање вреднована, па је у новој Југославији радила као чистачица по београдским кафанама.

Од плате чистачице, а касније и од више него скромне пензије, Милунка Савић је, осим своје четири ћерке, ишколовала још тридесет двоје деце из сиромашних породица. О томе каква је била, најбоље сведоче речи једног од њених унука, Ђорђа Минкова.

– Дешавало се да за нас укућане бака скува пасуљ или купус, а да онда неко ненајављен бане у госте. Она би досула мало воде и сви бисмо имали ручак.

Неправда увек боли

О својим животним недаћама Милунка је ретко причала. Додуше, мало кога је то и занимало, јер се Србија у миру ретко бави ратницима и њиховим мукама. Новинар „Политике“ Коста Димитријевић посетио је Милунку док је становала у Скадарлији и забележио и ову истину: „Милунка Савић, најславнија жена српски борац у балканским ратовима и Првом светском рату с породицом је становала у Скадарској 33, до чувене кафане ‘Три шешира’. Живела је са своје три ћерке (четврту је усвојила касније) издржавајући их од малих државних прихода и зараде од прања стотина прозора и степеница у једном великом београдском надлештву. У слободним часовима, а то је било само ноћу, држала је преслицу и прела вуну како би деци исплела чарапе. У кухињи јој је горела лампа на гас, јер су јој електрику укинули, није имала пара да плати рачун. Рекла ми је како је морала да преломи, јер важнији је био хлеб од светла, а нешто је морала да жртвује“, писао је Димитријевић, који је у свом тексту и цитирао Милунку.

– Добијам 900 динара месечно. Када дам за стан, остане ми 480, за нас четворо. Само хлеба деца ми поједу за 250 динара. Остане ми 230 динара за намирнице, одело, таксе, дечије књиге, ципеле. Лепо кажем да се полуди, ништа више.

Касније је купила скромну кућу на Воздовцу. Тада је радила и као спремачица у Министарству иностраних

НЕУСТРАШИВА И СКРОМНА

Колико је у Србији нису ценили, толико су је у Европи славили. Пре свега војници, који су је могли срести на некој свечаности уприличеној поводом победа у којима је учествовала. Од низа анегдота које о томе сведоче, једна се најчешће препричава. Милунки је пришао пуковник, школован у Вест Поинту, и питао је: „Мадам, одликовања која ви носите недостижна су за већину војника. Ја сам се борио у Другом светском рату, али ви сте без сумње у своје време били храбрији. Можете ли да ми кажете свој чин?“ Милунка му се осмехнула и рекла: „Зашто не, пуковниче, ја сам наредник!“

Такође, често се помиње и да је на свечаности у Солуну, испровоцирана питањем једног француског официра да ли може да баца бомбу на десет корака, Милунка узела флашу коњака, тешку као две ручне бомбе, и бацила је на удаљеност од 40 метара. Због тога јој је генерал Маурицио Сарај поклатио 18 флаша скупог коњака и још једном јој понудио да дође у Француску. Коњак је узела, а понуду одлучно одбила.

послова. Априла 1971. посетила ју је новинарка Љиљана Баћанин. Написала је репортажу о њој, али текст никада није објављен – према схватању ондашње власти превише је величао јуначка дела српске солунке.

„Обучена у два дебела џемпера, дуге вунене чарапе, вунене доколенице и поврх свега, умотана у зимско ћебе, дочекала нас је Милунка Савић, некадашњи бомбаш, најхрабрија жена – ратник у Првом светском рату, онолико пута рањавана, онолико пута одликована. Затекли смо је у дворишту испред њене куће у Осмој новој 25, на Вождовцу (данас ова улица заслужено носи Милункино име) баш у тренутку када се дигла и кренула за пролећним сунцем – како се оно помера, тако и она иде за њим, али не скида дебеле џемпере. Иако јој је осамдесет година, креће се одсечно, а када нас је поздравила, руком је замахнула као војник кад хоће да отпоздрави. То двориште од једва десетак квадратних метара једини је свет Милунке Савић – из њега већ две године она никуда не излази”, писала је Љиљана Баћанин.

– Да могу, ишла бих некуд, било где, али сам немоћна, па не смем да кренем, а нема ко да ме води – рекла је Милунка новинарки, која је даље написала: „Када нас је увела у кућу, одмах је изнела свеску у којој је писало да би, ако јој се нешто деси, требало да се јави Милени Станков, Милки Томић и Вишњи Минков. На другом комаду хартије писало је да се за податке о њој обратимо њеним друговима из рата, Томи Војновићу и Аци Петровићу”.

– Једино ме још они нису заборавили – рекла је тада Милунка и додала како други не знају ни да је жива.

– Раније су бивши ратници долазили да ме виде, али сада су готово сви поумирали.

Само годину дана касније, Милунка је продала кућу на Вождовцу. Одлуком тадашњег градоначелника Београда Бранка Пешића, а на иницијативу генерала Пека Далчевића, додељен јој је стан у насељу Браће Јерковић, на четвртој спрату, у згради без лифта. После три шлога, Милунка је и умрла у том стану. Било је то пре 40 година, 5. октобра 1973. године. Иако је у медијима најављено да ће бити сахрањена у Алеји великана на Новом гробљу, то се није догодило. На вечни починак није испраћена уз државне и војне почасте, сахранила ју је породица – причао је Милункин унук Дејан Станков, син њене ћерке Милене.

Према његовим речима, о Милункиној смрти породица је одмах обавестила Скупштину Града Београда. Одговорено им је да неколико дана сачекају. Тако су и урадили, а пошто им се више нико није јавио, сахранили су је о свом трошку.

Србија је недавно коначно исправила неправду учињену највећој ратници. Милунка Савић сахрањена је у Алеји великана, поред свог некадашњег команданта Живојина Мишића. Председник Србије Томислав Николић је, приликом обраћања припадницима најмање класе официра Војске Србије, рекао:

– У нашем народу солунци су синоним за предане родољубе, постојане страдалнике и храбре ратнике. Другим речима, то су прослављени ветерани нашег слободарства. У том, наравно, нису заостајале ни жене-солунци, а међу њима се нарочито истицала тиха и неустрашива Милунка Савић. ■

(Крај)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

15–31. децембар 2013.

✝ Православни

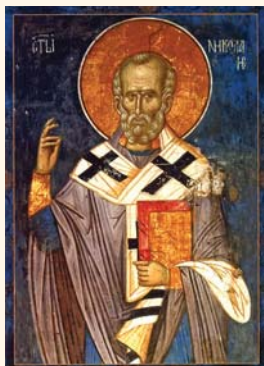
- 17. децембар – Света великомученица Варвара
- 18. децембар – Преподобни Сава Освећени
- 19. децембар – Свети Николај, архиепископ мирликијски – Никољдан
- 22. децембар – Детињци
- 25. децембар – Преподобни Спиридон Чудотворац, епископ тримитунски
- 29. децембар – Материце

✝ Римокатолички

- 25. децембар – Рођење Исуса Христа – Божић
- 26. децембар – Свети Стјепан, првомученик
- 30. децембар – Света обитељ

СВЕТИ НИКОЛА
ЧУДОТВОРАЦ – НИКОЉДАН

Славни светитељ рођен је у граду Патари, у Ликији, као јединац, син угледних родитеља који су га посветили Богу. Духовни живот почео је у манастиру Нови Сион код свог стрица, светог Николаја, епископа патарског. По смрти родитеља, вођен небеским гласом, кренуо је у народ да шири веру, правду и милосрђе. Убрзо је постао архиепископ мирликијски. У време прогона хришћана, под царевима Диоклецијаном и Максимилијаном, доспео је у тамницу, али је и тамо наставио своје проповеди.

Присуствовао је Првом васељенском сабору у Nikeји, где је, у борби за истину, ударио јеретика Арија. Због тога је удаљен са Сабора и из архиепископске службе. Чудесним јављањем Божијим и Пресвете Богородице, правдољубиви светитељ враћен је на Сабор и у службу.

Још за живота, људи су га сматрали светитељем и призивали у помоћ у невољама. Доносио је утеху, спокој и добру вољу. У старости је кратко боловао, а упокојио се 343. године. ■

Почеци ваздухопловства у Србији

Међу првима у свету

Србија је 1912. била једна од 15 земаља у свету које су имале своје војно ваздухопловство, и једна од првих пет земаља која је употребила ваздухоплове у борбеним дејствима, током опсаде Скадра 1913. године

Историја ваздухопловства званично почиње 17. децембра 1903, када је Орвил Рајт, на обали Северне Каролине, извео први контролисани лет справом на бензински мотор, тежом од ваздуха. Почети војног ваздухопловства везују се за оснивање прве војне ваздухопловне јединице с авионима, крајем 1909. у Француској. Сличне авијацијске јединице убрзо су основане у Немачкој, САД, Енглеској, Русији, Италији. До средине 1914. око 20 држава у свом наоружању имало је авионе. Први ратни лет авионом извршен је 23. октобра 1911. у току италијанско-турског рата у Либији. Први напад бомбама италијански авијатичари извршили су 1. новембра, а убрзо и прва аеро-фото извиђања.

Међу државама које су у Први светски рат ушле с авионима у свом борбеном арсеналу налазила се и Краљевина Србија. Ваздухопловна команда српске војске основана је решењем начелника Главног ђенералштаба војводе Радомира Путника, 24. децембра 1912. и за њено седиште одређен је Ниш. Први војни аеродром налазио се у близини града, у Трупалском пољу. У састав Команде ушли су сви делови тадашњег ваздухопловства: Аеропланско одељење с 12 авиона (три авиона типа Блерио XI, пет авиона Фарман 20, два авиона Депердисен, два авиона РЕП заплена од Турака и два авиона набављена из Русије), Балонско одељење с једним везаним и једним слободним балоном, станица за производњу водоника за балоне и један вод голубије поште. Летачки састав чинили су командант мајор Коста Милетић, који је 1901. године у Петрограду завршио школу за балонисте, три официра и три под-

Коста Милетић

донела законски документ којим се регулишу основна права и обавезе домаћих и страних власника ваздухоплова, и којим се ограничава и контролише њихов лет над државном територијом.

Уредба о саобраћају справама које се крећу по ваздуху имала је циљ да спречи летове аустроугарских авиона који су у мисији извиђања од краја 1912. без дозволе надлетали области уз границу и око долине Мораве. После објављивања те уредбе и неколико случајева отварања ватре на авионе, смањен је број провокативних летова аустроугарских летелица.

На Балкану су у војне сврхе први авиони коришћени 29. октобра 1912, када су руски пилоти и бугарски официри из ваздуха почели извиђања турских утврђења код Једрена. Прве борбене задатке српски пилоти имали су приликом опсаде Скадра у Првом балканском рату. Код Скадра је 20. марта 1913. погинуо наредник Михајло Петровић (1884–1913), и тако постао прва жртва у српском војном ваздухопловству и један од првих пилота у свету који је погинуо на борбеном задатку. Наредник Петровић налазио се у саставу Приморског аеропланског одреда од четири авиона. Несрећа се догодила када је после извиђања турских положаја око опкољеног Скадра снажан термички удар избацио пилота из авиона. У то доба падобран није био стандардни део опреме летача.

Датум формирања Ваздухопловне команде српске војске – 24. децембар обележава се као Дан Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и као Дан Центра за обуку Ваздухопловства и противваздухопловне одбране. Центар је формиран 15. децембра 2006. године преформирањем и преименовањем Школског центра Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране. ■

Др Миљан МИЛКИЋ

Фудбал тим Четврте бригаде

Најбољи спортисти Четврте бригаде

Поглед с победничког трона

У Команди Бригаде добро знају да од физичке спремности старешина и војника у великој мери зависи квалитетно извршавање војничких задатака, и управо зато предузимају низ мера како би припадницима јединице створили услове за ефикасну физичку припрему и бављење спортом. Резултати нису изостали, што се видело и на овогодишњим спортским првенствима Копнене војске и Војске Србије.

Физичка обука је саставни део обуке и у Четвртој бригади спроводи се плански и систематски током увежбавања и кроз различите физичке и спортске активности. Командант Бригаде бригадни гене-

рал Зоран Лубура и његови сарадници знају да од физичке спремности старешина и војника зависи квалитетно извршавање задатака, и управо зато предузимају низ мера како би припадницима јединице

створили услове за ефикасну физичку припрему и бављење спортом.

Резултати нису изостали, што се видело и на овогодишњим спортским првенствима Копнене војске и Војске Србије, где су тим у фудзалу, десетар Јасмина Зафировић Стије-

ља, разводник Тина Златковић и остали припадници јединице показали победнички менталитет и постигли одличне резултате.

Прво место на Спортском првенству Копнене војске у стрељаштву, у женској конкуренцији, освојила је разводник Тина Златковић из Врања и тиме неизмерно обрадовала колеге из Четврте бригаде: „Волим да се бавим спортом, желим да покажем да сам физички спремна, мотивисана, психолошки способна да савладам препреке и ефикасно извршим сваки задатак“.

Тина Златковић је после завршеног Учитељског факултета одлучила да се упусти у потпуно другачији професионални изазов. Завршила је војну обуку у Сомбору, а затим и специјалистичку обуку у касарни у Врању и почела да ради као радио-телеграфиста у Четвртој бригади.

Победа десетара Јасмине Зафировић Стијеље у трци на 800 метара, на Спортском првенству Војске Србије, не представља изненађење за оне који познају њену спортску прошлост, али јесте подвиг када се има у виду да се пре го-

Десеџар Јасмина Зафировић Стијеља

Разводник Тина Златковић

дину дана породила и да је у протеклом периоду одгајала сина Данила. Ипак, кратке припреме биле су довољне Јасмини да заблиста и победи у великој конкуренцији. Атлетиком се активно бавила од 1994 до 1996, трчала полумаратон и маратон и освајала трофеје у категорији кадета на више маратона.

Наредних година тренирала је фудбал у клубу „Јумко“ из Врања, и

за репрезентацију наше земље одиграла двадесет утакмица. Јасмини ни највећи фудбалски успеси су освајање Купа Србије и игра за фудбалску репрезентацију. Фудбалским суђењем почела је да се бави 2001, да би 2009. стекла статус интернационалног судије, а многи се сећају да је судила полуфинале европ-

ског првенства Француска–Немачка 2012. године.

„У Војсци сам од 2008. године, а задовољна сам јер сам се остварила на многим пољима, па и на спортском. Обављам дужност стрелца у 42. пешадијском батаљону, а у наставку војне каријере желела бих да будем возач, пошто сам се пре доласка у војску бавила послом инструктора вожње“ – каже Јасмина.

Прво место на спортском првенству Војске Србије није измакло ни фудзал тиму Четврте бригаде. У последњој и одлучујућој утакмици победили су екипу Треће бригаде резултатом 6:1 и потврдили да су с правом имали статус фаворита. Од потпоручника Александра Стојковића и Лазара Митића сазнајемо да су прошле сезоне освојили друго место у лиги и Куп Пчињског округа и да су посебно поносни на титулу на војном првенству. Разводник Данијел Стојановић проглашен је за најбољег голмана на Спортском првенству Војске Србије, док је потпоручник Лазар Митић био најбољи стрелац. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

**МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ
ВОЈНОМЕДИЦИНСКЕ АКАДЕМИЈЕ**

расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

Избор у звање наставника:

- Једног наставника за ужу научну област ХИРУРГИЈА под-
област УРОЛОГИЈА у звање редовног професора;
- Једног наставника за ужу научну област ОТОРИНОЛА-
РИНГОЛОГИЈА СА МАКСИЛОФАЦИЈАЛНОМ ХИРУРГИЈОМ
подобласт ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГИЈА у звање ванредног про-
фесора;
- Једног наставника за ужу научну област ОРАЛНА МЕДИ-
ЦИНА у звање ванредног професора;
- Једног наставника за ужу научну област ХИРУРГИЈА под-
област ГРУДНА ХИРУРГИЈА у звање доцента;
- Једног наставника за ужу научну област ХИРУРГИЈА под-
област НЕУРОХИРУРГИЈА у звање доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- да је кандидат професионални припадник Војске Србије;
- да кандидат поседује научни степен доктора наука из уже
научне области за коју се бира и матичну здравствену специјали-
зацију на предметима за које таква специјализација постоји;
- да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело
против полне слободе, фалсификовања јавне иправе коју издаје
високошколска установа или примања мита у обављању послова
у високошколској установи.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

I За избор у звање редовног професора:

- Да кандидат после избора у звање ванредног професора има:
- Најмање шест in extenso радова у часописима са кумула-
тивним импакт фактором са JCR листе чија је вредност најмање
три, а кандидат треба да буде најмање у два рада први аутор или
носилац рада (последњи аутор), а да су најмање три рада обја-
вљена од избора у звање ванредни професор;
- Најмање четири рада у часописима индексираним у SCI
Expanded бази података, без импакт фактора, од тога два после
избора у звање ванредни професор;
- Осам радова у часописима индексираним у MEDLINE, од
тога четири после избора у звање ванредни професор.

Радови из категорије (2) могу бити замењени радовима из
катеорије (1), а радови из категорије (3) могу бити замењени
радовима из категорија (1) и (2).

- Саопштења на међународним или домаћим научним ску-
повима.

3) Статус руководиоца научноистраживачког или стручног
пројекта или сарадника на таквом пројекту и најмање пет публи-
кација или саопштења која су проистекла из рада на пројекту.

4) Књигу односно монографију из релевантне области или
уџбеник (односно превод уџбеника) за област из које се бира.

5) Да је руководио израдом најмање једне докторске тезе
као ментор или да је из пројекта којим руководи одбрањена нај-
мање једна докторска теза на неком од других медицинских
факултета.

Да је учествовао најмање два пута у комисијама за одбрану
докторске дисертације.

6) Остварене активности у најмање четири елемента из
Табеле елемената доприноса наставника академској и широј
заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања
наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени вој-
ни лист“, број 7/12).

II За избор у звање ванредног професора:

1) Да кандидат после избора у звање доцента има:

- (1) најмање два in extenso рада у часописима са кумулатив-
ним импакт фактором са JCR листе чија је вредност најмање 0.75;
- (2) најмање један in extenso рад у часописима индексираним
у SCI Expanded бази података без импакт фактора;
- (3) најмање два in extenso рада у часописима индексираним
у MEDLINE бази података.

Радови из категорије (2) могу бити замењени радовима из
катеорије (1), а радови из категорије (3) могу бити замењени
радовима из категорија (1) и (2).

2) Статус руководиоца научноистраживачког или стручног
пројекта или сарадника (члан истраживачког или стручног тима)
на таквом пројекту.

3) Да кандидат од избора у звање доцента испуњава један
од наведених услова:

- (1) има објављену књигу или монографију из релевантне
области;
- (2) има објављен уџбеник или превод уџбеника за област из
које се бира;
- (3) има објављен практикум, збирку задатака или скрипту
за наставу из области из које се бира.

Наведене публикације могу се заменити са најмање два
поглавља у књигама, монографијама, уџбеницима или прево-
дима уџбеника, или уређивањем два тематска зборника радо-
ва, или уређивањем једне монографије из уже научне области
за коју се бира.

4) Саопштења на међународним или домаћим научним ску-
повима.

5) Менторство за израду најмање једног магистарског рада
или докторске дисертације. Овај услов може се заменити уче-
шћем у комисији за одбрану две тезе (докторске, магистарске или
обе) или учешћем у комисији за одбрану једне тезе (докторска
или магистарска) уз учешће у својству ментора за две здравстве-
не специјализације (супспецијализације).

6) Остварене активности у најмање три елемента из
Табеле елемената доприноса наставника академској и широј
заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање
звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Слу-
жбени војни лист“, број 7/12).

III За избор у звање доцента:

1) Да кандидат поседује научни степен доктора наука из уже
научне области за коју се бира и матичну здравствену специјали-
зацију на предметима за које таква специјализација постоји.

2) Кандидати без претходног или са непотпуним претходним
трогодишњим педагошким искуством у звању асистента:

- (1) два пута више радова по свим ставкама од броја који је
предвиђен за избор у звање доцента;
- (2) објављена књига или монографија из релевантне обла-
сти или уџбеник за предмет за који се бира или поглавље у зва-
ничном уџбенику за предмет за који се бира;
- (3) да учествује у реализацији научноистраживачких
пројеката;

(4) детаљно образложен предлог Наставно-научног већа о разлозима за избор у звање доцента.

3) Научни односно стручни радови објављени у научним часописима или зборницима са рецензијама и то:

(1) Најмање један *in extenso* рад, као први аутор у часопису са импакт фактором са Journal Citation Report (JCR) листе чија је вредност најмање 0.75, односно више радова у часописима са JCR листе (први аутор у једном) чији је кумулативни импакт фактор 0.75;

(2) Најмање један *in extenso* рад у часопису индексираном у SCI Expanded бази података без импакт фактора;

(3) Најмање два *in extenso* рада у часописима индексираним у MEDLINE бази података.

Рад из категорије (2) може бити замењен радом из категорије (1), а радови из категорије (3) могу бити замењени радовима из категорија (1) и (2).

4) Остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12).

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, који преузети са интернет адреса или www.mfvma.mod.gov.rs или у Секретаријату Медицинског факултета Војномедицинске академије);

2. библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;

3. уверење надлежног органа МУП-а о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установе.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу Војномедицинске академије Црнотравска број 17, Београд (преко шалтера деловодства), са назнаком „конкурс за избор у звање наставника“. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за коју се пријава подноси.

Непотпуне и неблагоприятно поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидатима.

Конкурс је отворен 30 дана рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА

БЕЗ УЧЕШЋА
ЖИРАНАТА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ ЗА
ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
И ВОЈНЕ ПЕНЗИОНЕРЕ ПУТЕМ
АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ

Напомена:

- обрасце административне забране достављамо поштом
- могућа организована испорука по договору

КОТИК д.о.о

Панчево, Жарка Зрењанина 14
Телефони: 013/344-321,
063/370-138
Телефакс: 013/345-930
E-mail: kotikdoo@gmail.com

- БИЦИКЛИ, КАЦИГЕ, РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ, ПРАТЕЋА ОПРЕМА
- АУТОМОБИЛСКЕ ГУМЕ, АКУМУЛАТОРИ, МОТОРНА УЉА...
- АУТО-ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА
- ПРОГРАМ „VILLAGER“, КОСИЛИЦЕ, ТРИМЕРИ, МОТОРНЕ ТЕСТЕРЕ
- ЕЛЕКТРИЧНИ РУЧНИ АЛАТ
- РАЧУНАРИ И РАЧУНАРСКА ОПРЕМА
- БЕЛА ТЕХНИКА И ТЕЛЕВИЗОРИ
- БРИКЕТИ ЗА ЛОЖЕЊЕ

ОДБРАНА

НАРУЏБЕНИЦА

Претплаћујем се на магазин „Одбрана“ за 2014. годину (заокружите)

1. Полугодишња претплата (1. 1. – 30. 6. 2014. године, 12 бројева) – по цени 1.080,00 динара.
2. Годишња претплата (1. 1. – 31. 12. 2014. године, 24 броја) – по цени 2.160,00 динара.

Уколико се претплаћујете на већи број примерака, уплатити одговарајућу суму (помножити број примерака са претплатном ценом).

Плаћање унапред на жиро-рачун **840-312849-56** МЦ „Одбрана“

Наруџбеницу и уплатницу послати на адресу:
МЦ „Одбрана“, Браће Југовића 19, Београд.

Правним лицима доставићемо предрачун на основу ове наруџбенице.

Купац _____

Улица и број _____

Телефон _____

Место и број поште _____

М.П. _____ Потпис наручиоца _____

**УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
ВОЈНА АКАДЕМИЈА**

Расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

**ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ НАСТАВНИКА
НА ПОЉУ ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА**

Избор у звање наставника:

- 1) једног наставника за ужу научну област *Оперативика* у звање ванредног професора.
- 2) два наставника за ужу научну област *Тактика јединица ВиПВО са наоружањем и ојремом* у звање доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- 1) да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;
- 2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
- 3) да је кандидат професионално војно лице.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

За избор у звање доцента:

- 1) просечна оцена са студија најмање 8;
 - 2) најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да није оцењен од стране кадета, односно студената оценом лошијом од оцене „добар” више од два пута у протеклом трогодишњем периоду; позитивна оцена са приступног предавања, уколико нема претходно трогодишње педагошко искуство у звању асистента;
 - 3) најмање један рад ранга М23, М24, М51 или М52;
 - 4) најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63);
- остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист”, број 7/12), осим ако се први пут бира у звање.

За избор у звање ванредног професора:

- 1) да кандидат после избора у звање доцента није оцењен од стране кадета, односно студената оценом нижом од оцене „добар” више од два пута у протеклом петогодишњем периоду;
- 2) најмање пет радова ранга М23, М24, М51 или М52, од којих се три могу заменити монографијом, од тога најмање три рада од последњег избора;
- 3) оригинално стручно остварење (пројекат, студија, патент, оригинални метод) односно руковођење или учешће у научним пројектима;
- 4) објављен уџбеник, монографија, практикум или збирка задатака из области за коју се бира или мултимедијални

садржаји са рецензијом намењени кадетима односно студентима;

5) најмање пет радова саопштених на међународним или домаћим научним скуповима (М31, М33, М61, М63), од којих најмање три од последњег избора;

6) менторство у најмање два завршна рада;

7) остварене активности у најмање три елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист”, број 7/12).

**ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ
НА КОНКУРС**

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1) биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, који се може преузети на интернет адреси www.uo.mod.gov.rs, <http://www.va.mod.gov.rs/cms/view.php?id=23402> или у секретаријату Војне академије);

2) библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;

3) сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кандидате ван Војне академије, односно Универзитета одбране у Београду);

4) уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подnose се на адресу: Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звање наставника”. У пријави обавезно навести адресу и телефон.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату. Конкурс је отворен до 15. јануара 2014. године.

**УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
ВОЈНА АКАДЕМИЈА**

Расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

**ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ НАСТАВНИКА НА ПОЉУ
ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКИХ НАУКА**

Избор у звање наставника:

једног наставника за ужу научну област *Опште машинске конструкције* у звање редовног професора;

једног наставника за ужу научну област *Ваздухопловно машинство* у звање ванредног професора;
 два наставника за ужу научну област *Ваздухопловно машинство* у звање доцента;
 једног наставника за ужу научну област *Инжињеријске конструкције* у звање доцента;
 једног наставника за ужу научну област *Радарски системи* у звање доцента;
 једног наставника за ужу научну област *Транспорт и организација рада* у звање доцента;
 два наставника за ужу научну област *Војно ваздухопловство* у звање доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- 1) да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;
- 2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
- 3) да је кандидат војни службеник – за избор на рб. **1, 2, 3. и 4;**
- 4) да је кандидат професионално војно лице – за избор на рб. **5. и 6;**
- 5) да је кандидат војни службеник или војно лице – за избор на рб. **7.**

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

За избор у звање доцента:

- 1) просечна оцена са студија најмање 8;
- 2) најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да није оцењен од стране кадета, односно студената оценом лошијом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом трогодишњем периоду; позитивна оцена са приступног предавања, уколико нема претходно трогодишње педагошко искуство у звању асистента;
- 3) најмање један рад ранга М21, М22 или М23 и најмање један рад ранга М51, М52 или М53;
- 4) најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63);
- 5) остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12), осим ако се први пут бира у звање.

За избор у звање ванредног професора:

- 1) да кандидат после избора у звање доцента није оцењен од стране кадета односно студената оценом нижом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом петогодишњем периоду;
- 2) најмање четири рада са SCI листе ранга М21, М22 или М23, од којих се један може заменити остварењем категорије М80 или М90 или радом ранга М51 или М52, од тога најмање два рада односно остварења од последњег избора;
- 3) оригинално стручно остварење (пројекат, студија, патент, оригинални метод) односно руковођење или учешће у научним пројектима;
- 4) објављен уџбеник, монографија, практикум или збирка задатака из области за коју се бира или мултимедијални садржаји са рецензијом намењени кадетима односно студентима;
- 5) најмање пет радова саопштених на међународним или домаћим научним скуповима (М31, М33, М61, М63), од којих најмање два од последњег избора;
- 6) менторство у најмање два завршна рада;
- 7) остварене активности у најмање три елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање зва-

ња наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12).

За избор у звање редовног професора:

- 1) да после избора у звање ванредног професора није оцењен од стране кадета, односно студената оценом нижом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом петогодишњем периоду;
- 2) најмање седам радова са SCI листе ранга М21, М22 или М23, од којих се два могу заменити остварењем категорије М80 или М90 или радом ранга М51 или М52, од тога да је најмање у једном раду са SCI листе првопотписани аутор;
- 3) најмање десет радова саопштених на међународним или домаћим научним скуповима (М31, М33, М61, М63) у звању ванредног професора, од тога најмање једно излагање на међународном скупу;
- 4) оригинално стручно остварење или учешће у међународним и домаћим научним пројектима;
- 5) објављен уџбеник или монографија или оригинално стручно остварење из области за коју се бира или мултимедијални садржаји са рецензијом намењени кадетима/студентима;
- 6) менторство у најмање једном докторском раду и менторство у најмање пет завршних радова, од тога најмање два од последњег избора;
- 7) остварене активности у најмање четири елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12).

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

- 1) биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, који се могу преузети на интернет адреси www.uo.mod.gov.rs, <http://www.va.mod.gov.rs/cms/view.php?id=23402> или у секретаријату Војне академије);
- 2) библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;
- 3) сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кандидате ван Војне академије, односно Универзитета одбране у Београду);
- 4) уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

НАЧИН КОНКУРСИВАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подnose се на адресу: Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звање наставника“. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област на коју се пријава односи и **бројчану ознаку** уже научне области која је наведена у тексту конкурса.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен до 15. јануара 2014. године. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Ј А В Н И О Г Л А С

за пријаву кандидата за добровољно служење војног рока са оружјем и курс за резервне официре Војске Србије

1. Право пријављивања на добровољно служење војног рока са оружјем и курс за резервне официре

На добровољно служење војног рока са оружјем у Војсци Србије могу се пријавити кандидати мушког и женског пола који у 2014. години навршавају од 19 до 30 година живота.

Општи услови:

- 1) да је држављанин Републике Србије;
- 2) да се не води кривични поступак, односно да није правоснажно осуђиван за кривично дело за које се гони по службеној дужности;
- 3) да није осуђиван на казну затвора од најмање шест месеци;
- 4) да је здравствено способан за војну службу и
- 5) да није одслужио војни рок са оружјем.

Поред општих, кандидат за слушаоца курса за резервне официре мора испуњавати и следеће услове:

- 6) да има завршену високу школу одговарајуће струке од значаја за Војску Србије (основне академске студије или основне струковне студије),
- 7) да испуњава услове прописане за регруте који се упућују у посебне јединице Војске Србије и
- 8) да има позитивну безбедносну проверу.

2. Подношење пријаве и потребна документација

Пријаву за добровољно служење војног рока са оружјем у Војсци Србије кандидат подноси центру Министарства одбране за локалну самоуправу, према месту пребивалишта.

Кандидат који има пребивалиште или боравиште у иностранству пријаву може поднети надлежном дипломатско-конзуларном представништву Републике Србије у иностранству.

Кандидат који се пријавио за добровољно служење војног рока са оружјем, дужан је да испуни образац пријаве и приложи:

- 1) доказе о испуњавању општих услова јавног огласа, изузев тачака 4. и 5;
- 2) фотокопију личне карте или пасоша (оригинал документа на увид);
- 3) фотокопију дипломе о завршеној школи (оригинал документа на увид) и
- 4) биографију.

Кандидат за резервног официра уз пријаву за курс прилаже и следеће доказе:

- 5) уговор са Министарством одбране о стипендирању, ако је био војни стипендиста, и

6) писану сагласност за безбедносну проверу за упућивање у посебне јединице Војске Србије.

Образац пријаве за добровољно служење војног рока са оружјем кандидат добија у центру Министарства одбране за локалну самоуправу и он садржи: име и презиме, име оца, датум рођења, адресу становања, стручну спрему, знања и вештине, као и друге податке о кандидату.

3. Избор кандидата за добровољно служење војног рока са оружјем и курс за резервне официре у Војсци Србије

Утврђивање коначне ранг-листе кандидата за упућивање на добровољно служење војног рока са оружјем и курс за резервне официре врше регионални центри Министарства одбране, на основу предлога центара Министарства одбране за локалну самоуправу, након обављених лекарских и других прегледа и психолошких испитивања кандидата у овлашћеним војноздравственим установама.

Избор потребног броја кандидата са утврђене коначне ранг-листе врше комисије регионалних центара Министарства одбране, у складу са Планом упута кандидата у центре за обуку и курс за резервне официре за одређени упутни рок.

4. Закључивање уговора

Изабрани кандидати за добровољно служење војног рока са оружјем и курс за резервне официре потписују уговор са Министарством одбране, којим се уређују међусобна права и обавезе везане за добровољно служење војног рока, који обавезно садржи почетак и завршетак добровољног служења војног рока са оружјем, услове живота и рада, новчана примања, услове прекида добровољног служења војног рока са оружјем и накнаду трошкова у случају неоправданог прекида добровољног служења војног рока са оружјем.

Све додатне информације у вези са добровољним служењем војног рока са оружјем могу се добити у центру Министарства одбране за локалну самоуправу у месту пребивалишта, надлежном дипломатско-конзуларном представништву Републике Србије у иностранству и на интернет презентацији „www.budiprofesionalac.rs”.

Јавни оглас за пријаву кандидата за добровољно служење војног рока са оружјем у Војсци Србије у 2014. години је стално отворен, а рангирање кандидата вршиће се периодично, у складу са упутним роковима. ■

Beograd
Office Park
Đorđa
Stanojevića 12

SMART
DIRECT

Besplatna
isporuka
za celu Srbiju!

★ Bez učešća i kamate ★

12 mesečnih rata putem administrativne zabrane

LENOVO G505 DUAL CORE

AKCIJA

E1-2100, 2GB DDR3, 320GB
15.6" HD (1366x768) LED
Glossy, 0.3MP DVDRW
HD-8210, Lan WlanBGN BT
USB-3.0, 2-1 NumPad
6-Cell DOS (Crna)

12x **3409.-**

Dell 3521-1017-2G-320

AKCIJA

Inspiron 3521 Celeron 1017U,
2GB DDR3/320GB 15.6"HD
(1366x768) WLED, DVD+/-RW,
Wlan, HD webcam, Intel HD
Graphic, 4 cell, Ubuntu 12.04,
Black, 2 godine carry in
garancija

12x **3519.-**

HP D1N87EA

AKCIJA

Intel Celeron Dual Core
1000M 1.80 GHz, 4 GB,
500 GB, 15.6" HD, Intel
HD Graphics, WiFi-b/g/n,
BT, HDMI, Card Reader,
WebCam, 6 Cell,
FreeDOS

12x **3729.-**

CALL CENTAR 060 511 1 511
RADNO VREME 09 : 17-30 069

Powered by
SMARTPHONE
SHOP

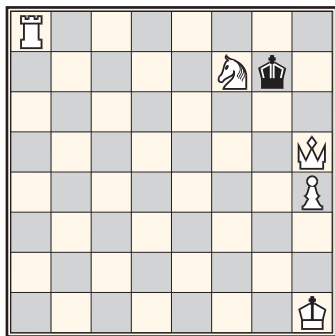
www.smartdirect.rs
www.smartphone.rs

ИЗАБРАНИ ПРОБЛЕМИ МАРЈАНОВЕ БРАВУРЕ

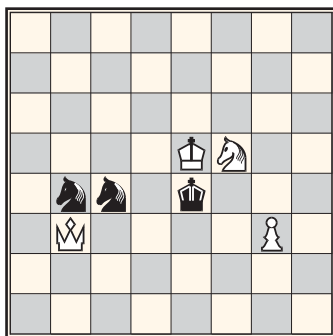
Велемајстор проблемског шаха и новинар „Политике“ Марјан Ковачевић учесник је свих светских и европских првенстава у решавању и компоновању шаховских проблема и водећи је наш проблемиста по броју освојених медаља. Специјалност су му двопотезни проблеми, па овом приликом приказујемо две његове минијатурне бравуре. Решења дајемо у следећем броју.

Проблем број 1
Мат у 2 потеза
(Четврто почасно признање
„Мат“ 1972)

Позиција:
Бели: Kh1, Dh5, Ta8, Sf7,
пешак h4
Црни: Kg7

Проблем број 2
Мат у 2 потеза
(Друга похвала Првенства
СФРЈ 1972)

Позиција:
Бели: Ке6, Дб3, Sf5, пешак g3
Црни: Кг4, Сб4, Сс4

Припремио: Владимир ШАРИЋ

У колонама и редовима, водоравно и усправно, у празна поља упишите једноцифрене бројеве од 1 до 9 који недостају. Сваки број има своје место, не сме да се понови исти број ни у усправној колони ни у водоравном реду, нити у квадрату 3x3.

С
У
Д
О
К
У

		3	5	6			9
	5					7	1
			9	8		5	
	2	4					
			8		3		
						2	5
		5		1	2		
	1	6					2
9			6	7		8	

Решење коњићевих скокова: Ко бесједи шта хоће, мора слушати шта неће; Бољи је укор мудрога него хвала лудога.

GRAND // TOURS GRČKA Leto je počelo! Ostrvo EVIA / HALKIDIKI / OLIMPSKA REGIJA
Tel.: 011/361 60 48, 021/422 324 www.grandtours.co.rs SPECIJALNI POPUST ZA ZAPOSLENE U VOJSKI
ADMINISTRATIVNA ZABRANA U 12 RATA

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио: Жарко ЋОКИЋ

	1		2	3	4	5	6	7		8		9	10	11	12	13	14		15		16	
17										18										19		
		20										21										22
23				24										25								
26						27									28							
29								30									31					
32										33									34			
35			36									37										
38					39									40								
41						42									43							
44								45									46					
		47								48												
49				50									51									

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО:

китити се, демограф, мац, р, реактори, адресари, а, ага, карневал, асанатор, љуска, Вилибалд, сисари, ешалони, анимисти, ерац, Ватиканац, Сос Канах, ША, Ив, наварирати, тиранизам, Нојс, Иријанка, атонони, асамар, Јарковач, Невил, страћара, накарати, ини, х, Книњанка, ацетамид, ц, сто, Макартур, силикоза.

ВОДОРАВНО:

17. Жена жуте косе, 18. Призор на јавном месту (фиг.), 19. Тениска мрежица, 20. Савези између држава (стр.), 21. Присталица теократије, 23. Славни рели-возач, Себастијан, 24. Направе за откривање објеката, 25. Врста спортских санки, 26. Врста тропске палме, 27. Препарат за анаболизам, 28. Ићи лаганим кораком, 29. Хиљадувати, 30. Израђивачи ремења, 31. Француски фудбалер, Кевин, 32. Дати на камату, 33. Безимен, непознат (грч.), 34. Лична заменица, 35. Централна амбуланта (скр.), 36. Гас за заваривање, етин, 37. Писац сатире, 38. Град у Немачкој, 39. Свирач у китару, 40. Мале арије (муз.), 41. Место у Француској где је 18. децембра 1916. године победом Француза завршена десетомесечна битка у Првом светском рату, 42. Врста руде, земни восак, 43. Оно што је засађено, 44. Поставити укусо, 45. Танасијева имењакиња, 46. Бодља, 47. Писци есеја, 48. Ракија зачињена анисом, 49. Афрички (скр.), 50. Острво крај Њујорка, 51. Енглеска глумица и фото модел.

УСПРАВНО:

1. Артерија, дамар, 2. Шематски приказ података, 3. Иницијали вајара Лога, 4. Килав човек, 5. Народ у Нигерији, 6. Осакаћивати, 7. Дипломата нобеловац, Кофи, 8. Роман Милоша Црњанског, 9. Незасићени угљоводоник, 10. Билијарски штап, так, 11. Област у Италији, 12. Академски кошаркашки клуб (скр.), 13. Име легендарног кошаркаша Ћосића, 14. Врста цвећа, тулипани, 15. Натанијел одмила, 16. Филм Џона Форда, 18. Место у Горском Котару, 19. Болест живаца (мед.), 20. Бивша швајцарска скијашица, 21. Романски стил, 22. Ушни лекар, 24. Специјално обучен војник, 25. Туђ, 27. Бесплодност (грч.), 28. Бацакати се ногама, 30. Следбеник Јосипа Броза Тита, 31. Роман Ивана Ивановића, 33. Еротски песник, еротичар, 34. Ниска непроходна шума, 36. Истурени део зграде (стр.), 37. Горњи дом парламента, 39. Град у Немачкој, 40. Име научника Њутна, 42. Надимак песника Аугустина Ујевића, 43. Фудбалски менаџер, Мартин, 45. Показна заменица, ова, 46. Иницијали кошаркаша Брајанта.

ВАЗДУШНИ РАТ НАД СРБИЈОМ 1999.

Ј. Драганић, Б. Димићријевић

Књига Ваздушни рат над Србијом 1999. године представља хронолошки поступно, фактографски богато и методолошки доследно дело монографског типа. Довољна историјска дистанца омогућила је ауторима позицију објективнијег сагледавања једног атипичног сукоба са изразитом технолошком диспропорцијом противника, у условима потпуног борбеног окружења војно инфериорније стране.

Броширано / ф. 21×23, 528 стр. / шифра: 111294
цена: 2.484,00 / са попустом: **1.738,00**

НАРУЦБЕНИЦА

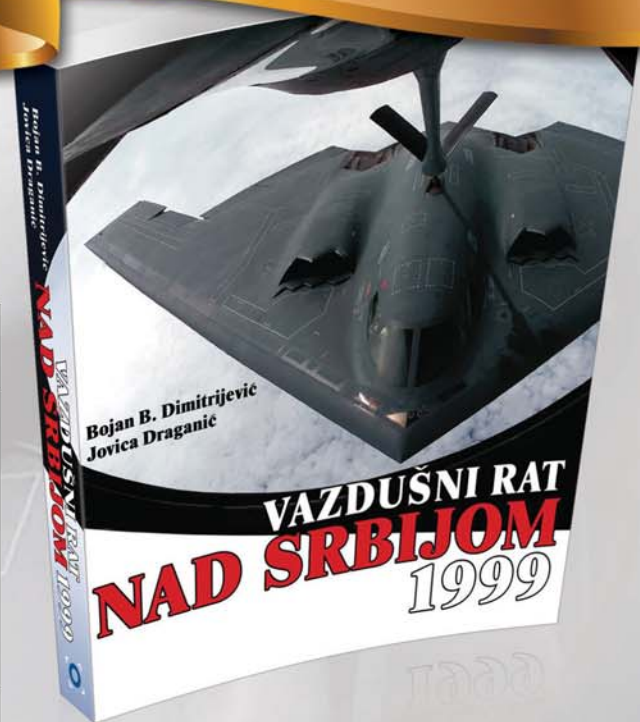
МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56
е-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Наручујем _____ примерака књиге „Ваздушни рат над Србијом 1999“ по цени од **1.738,00** динара, у укупној вредности од _____ динара.

Купац	_____
ЈМБГ	_____
Адреса становања, улица и број:	_____
Место	_____
Телефон	_____
Потпис наручиоца	_____

Издања се илаћају унапред. Уз наруцбеницу иослашти доказ о уилашти целокујној износа, након чега исоручујемо књиге. Кујљена издања биће доствљена иуштем Поси ексареса, на шереш кујца.

НОВО

ЈУГОСЛОВЕНСКО РАТНО ВАЗДУХОПЛОВСТВО 1942–1992

Б. Димићријевић

Књига је објављена у суиздаваштву са Институтом за савремену историју и представља јасан и исцрпан преглед свих значајних датума, догађаја, типова авиона и пре свега, људи који у континуитету одређују историју Југословенског ратног ваздухопловства.

Тврди повез / ф. 17×24, 440 стр. / шифра: 111266
цена: 972,00 / са попустом: **680,40**

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56
е-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Наручујем _____ примерака књиге „Југословенско ратно ваздухопловство 1942-1992“ по цени од **680,40** динара, у укупној вредности од _____ динара.

Купац	_____
ЈМБГ	_____
Адреса становања, улица и број:	_____
Место	_____
Телефон	_____
Потпис наручиоца	_____

Издања се илаћају унапред. Уз наруцбеницу иослашти доказ о уилашти целокујној износа, након чега исоручујемо књиге. Кујљена издања биће доствљена иуштем Поси ексареса, на шереш кујца.

НОВО

КАПИТАЛНО ИЗДАЊЕ „ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ“

ИСКОРИСТИТЕ ЈЕДИНСТВЕНУ ПРИЛИКУ ДА УПОТПУНИТЕ СВОЈУ БИБЛИОТЕКУ

ПОПУСТ
50%

ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ Вил Дјуранџ

Тврди повез, ф. 17×24, 10.500 стр.

12 томова

1. Источне цивилизације;
2. Живот Грчке;
3. Цезар и Христ;
4. Доба вере (I);
5. Доба вере (II);
6. Ренесанса;
7. Реформација;
8. Почетак доба разума;
9. Доба Луја XIV;
10. Волтерово доба;
11. Русо и револуција;
12. Наполеоново доба.

НА
18
РАТА

БЕЗ
КАМАТЕ

БЕЗ
ЖИРАНАТА

БЕЗ
ЧЕКОВА

~~38.880,00~~
19.440,00

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем _____ комплета едиције
„ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ“
по повлашћеној цени од **19.440,00 динара**.
Издања ћу платити на кредит у _____ рата
(највише 18), путем административне забране.

Купац _____

ЈМБГ _____

Број личне карте _____

МУП _____

Адреса становања, улица и број: _____

Место _____

Телефон _____

Потпис наручиоца _____

Поуђену наруцбеницу послаши на адресу МЦ „Одбрана“, након чега ће купцима бити достављена административна забрана ради овере.
Након прихватања забране и уписа прве рате од стране исплатиоца зараде, издања ће бити достављена путем Пошт експреса, на шереш купца.

ОДБРАНА

Медија центар „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs, www.mod.gov.rs

Сва издања можете купити по истим ценама и у продавници „Војна књига“, Васина 22, Београд, 011/2184-925

ОДБРАНА

Специјални прилог 97

Деценија чланства Републике
Србије у Међународном савету
за војне спортове (CISM)

REPUBLIC OF SERBIA
10TH ANNIVERSARY AS A MEMBER OF CISM

Деценија чланства Републике Србије у CISM

Међународни савет за војне спортове (Conseil International du Sport Militaire), познат по свом акрониму CISM, званична је међународна спортска асоцијација сачињена од оружаних снага земаља чланица. CISM представља савремену димензију активног успостављања међународних војних односа и средство за промоцију и јачање мира у свету, међуармијске сарадње, поверења и помирења кроз спорт. Тај идеал садржан је у слогану CISM: „Friendship through sport” (www.cism-milспорт.org).

CISM се састоји од представника оружаних снага 133 државе чланице са пет континената. Основан је као незванично међународно удружење 18. фебруара 1948. године у Ници (Француска) од стране пет земаља: Белгије, Француске, Луксембурга, Данске и Холандије. Правни статус са седиштем у Белгији (улица Жака Жордена бр. 26), добио је декретом који је 9. јануара 1989. потписао краљ Белгије. CISM је непрофитабилна организација чији је циљ да развија пријатељске односе међу оружаним снагама држава чланица, промовише физичко образовање и спортске активности, обезбеђује узајамну техничку помоћ, помаже сиромашнијим чланицама у име пријатељства и солидарности и доприноси уравнотеженом и складном развоју војних лица и међународном напору за успостављање универзалног мира.

Узајамна борба и надметање припадника оружаних снага на спортском уместо на бојном пољу, основна је сврха свих активности и делатности које се обављају у оквиру програма CISM, који значајно доприноси процесу јачања општег мира у свету.

International Military Sports Council (Conseil International du Sport Militaire), well-known by its abbreviation CISM, is the official international sports association consisting of armed forces of the member countries. CISM represents modern dimension of active development of international military relations and the means for promotion and strengthening of peace in the world, inter-army cooperation, confidence and reconciliation through sport. That ideal is contained in the CISM motto: “Friendship through sport”, (www.cism-milспорт.org).

CISM consists of the armed forces representatives from 133 member states from five continents. It was created as an unofficial international association in Nice, France, on 18 February 1948 by five founding nations: Belgium, France, Luxembourg, Denmark and the Netherlands. The legal status with headquarters in Belgium, Rue Jacques Jordaens 26, was granted by Royal Decree signed on 9 January 1989 by the King of Belgium. CISM is a non-profit organization whose aim is to develop friendly relations among armed forces of the member countries, promote physical education and sports activities, ensure mutual technical assistance, aid the less privileged members in the name of friendship and solidarity and contribute to balanced and harmonious development of soldiers and international effort for establishment of universal peace.

Mutual contest and competition of armed forces members on the sports playing fields instead of battlefields is the basic goal of all activities and initiatives performed within the scope of CISM programs, which significantly contribute to the process of global peace

63. генерална скупштина и Конгрес CISM, 2008. године (Моншро, Швајцарска)

Председник CISM, ђуковник Хамед Калкаба Малбоум, Стратегијски семинар CISM, 2010. (Београд)

Председник МОК-а, Жак Рог и председник CISM, генерал Ђани Гола на 63. конгресу CISM 2008. године (Швајцарска)

То су препознале Организације уједињених нација, које су CISM званично укључиле у Економски и социјални савет (ECOSOC) 2007. године. Сарадња CISM са Међународним олимпијским комитетом документована је 18. априла 1998, при обележавању јубилеја 50 година од оснивања CISM, на 53. Генералној скупштини и Конгресу CISM, одржаним од 8. до 20. априла 1998. у Аустрији (Баден-Беч). CISM је уврштен у ASIF – Удружење међународних спортских федерација (Мултиспортске организације и такмичења „Спорт за све“), а Повељу о сарадњи потписао је председник МОК-а, његова екселенција маркиз Хуан Антонио Самаран.

Попут олимпијских игара, почев од 1995. године, CISM је отпочео циклус организације светских војних игара („олимпијада са звездама – чиновима“). Велики успех тих игара и пријатељство које се на њима изграђивало између припадника оружаних снага подстакли су успостављање зимских и кадетских светских војних игара. Тако су 2010. одржане 1. зимске светске војне игре у Вал д’Аости (Италија) и 1. кадетске игре у Анкари (Турска).

CISM као ТЕМЕЉ СПОРТА У ВОЈСЦИ

Спорт, као феномен савременог друштва, темељи се на максималном залагању и примени телесних вежби и активности ради усавршавања моторичких способности, менталног капацитета и црта личности, односно постизања изврности у изабраној дисциплини. Развојем телесних и организационих способности у друштву и њиховим упоређивањем у одређеним био-социјалним условима, задовољавају се важне индивидуалне и опште потребе људи, укључујући и пресудно важну за сваку државу – одбрамбену потребу.

Спортом се ефикасно успоставља и унапређује социјална повезаност и јача мирнодопска и борбена спремност на свим нивоима система одбране земље. Учешћем у организацији и наступом на спортским догађајима из програма CISM, припадницима оружаних снага омогућено је да своје функционалне, оперативне и организационе способности међусобно упоређују, да их унапреде кроз интерактивну међуармијску сарадњу и истражују као делотворно средство за про-

strengthening. This was recognized by the Organization of the United Nations, who officially included CISM in Economic and Social Council in 2007. Cooperation of CISM with International Olympic Committee was documented on 18 April 1998 at the occasion of celebrating the jubilee 50th anniversary of CISM, at the 53rd CISM General Assembly and Congress held in Baden-Vienna, Austria, 8–20 April 1998. CISM was incorporated into ASIF – Association of International Sports Federations, multisport organization and competitions “Sports for all”, whereas the Charter of Cooperation was signed by the President of the International Olympic Committee, His Excellency, Marquis Juan Antonio Samaranch.

Similarly to the Olympic Games, since 1995 CISM has started to organize world military games (“Olympiad with stars - ranks”). Enormous success of these games and friendship built among armed forces members brought to foundation of winter and cadet world military games. Thus, in 2010, the 1st CISM World Winter Military Games took place in Vallée d’Aoste in Italy and the 1st World Cadet Military Games took place in Ankara, Turkey.

CISM as the Basis of Sport in the Army

Sport as the phenomenon of modern society is based on maximal effort and use of body exercises and activities for improvement of motor abilities, mental capacity and personality characteristics, in other words, achievement of excellence in the chosen discipline. Developing body and organizational abilities in a society and comparing them under certain bio-social conditions satisfy important individual and common human needs, including also the one of crucial importance for every country – the need for defence.

Through sport, social cohesiveness is efficiently established and promoted and peacetime and combat readiness at all levels of a country’s defence system is strengthened. Through participation in organization and attendance at sport events from CISM programs, the members of armed forces are enabled to mutually compare their functional, operative and organizational abilities, improve them through interactive inter-army cooperation and demonstrate them as an efficient instrument for promotion of the fundamental values of military profession, army and country.

Деценија чланства Републике Србије у CISM

мовисање основних вредности војне професије, војске и државе.

За десет година чланства наше земље у CISM, спорт у систему одбране Републике Србије уврштен је у национални спорт и обезбеђен је његов одрживи развој. Као појавни облик физичке културе припадника Министарства одбране и Војске Србије, спорт се у војсци видно манифестовао кроз слободне или организоване спортске активности и делатности, ради постизања телесне и такмичарске изврсности, борбом и надметањем на спортском уместо на бојном пољу. Унапређивање личног физичког изгледа и способности, општег здравственог стања, тимске изграђености и резултата на такмичењима свих нивоа основни су задаци спорта у војсци, који чине војни спорт, класични спорт и спорт за све. Док класични спорт и спорт за све обухватају све општепознате спортске гране и дисциплине које се реализују у војсци, војни спорт означава спортове специфичне само за војну организацију, где су спортске активности и делатности упоредиве са поступцима у припреми и извршавању борбених и других мисија војске.

На спорту као општем показатељу здравља, организованости и снаге једног друштва, темељи се и војна професија, којом се делотворно исказују витешка култура, храброст и врлина. Припремљеност за деловање и мера у којој су знање, вештина и искуство оних који приступају надметању примењени у правом тренутку одређују успешност у борби за победу, како на бојном, тако и на спортском пољу. Попут оружане борбе, спортско такмичење почива на суочавању са изазовом који, у виду одређене препреке (задатка), поставља достојан (равноправан) противник. У том надметању, да би се обезбедио победнички исход, неопходно је правилно и брзо расуђивати, показати истрајност и прибраност под притиском и доносити одлуке којим ће се, поштујући прихваћена правила, велике раздаљине и наметнути изазови савладати боље од других, односно предузети решења којима ће проблеми бити преведени у предности.

С обзиром на то да су покрет и кретање у основи друштвених делатности као што су одбрана и спорт, ове две области нераскидиво повезује телесно вежбање, односно тренинг, којим се унапређују моторичке и радне способности и специфичне вештине, формира стабилан и оригиналан ментални став и постиже складна свеукупна изграђеност припадника војске. Такође, када је правилно структуриран, спорт не само да је компатибилан са академским вредностима него их чак може побољшати и појачати. Суочавање са достојним изазовом на такмичењу чини најбољи могући тест за проверу достигнутих телесних способности и пружа могућност да се интелигентно и вешто реагује у свим ситуацијама, анализирају и савладају одређене слабости, као и да се из тога нешто ново научи.

На спортским догађајима из програма CISM, почев од 2003. године, припадници Министарства одбране и Војске Србије настојали су да, приступањем значајном тесту, уз исправан ментални став и понашање, презентују сопствене телесне способности и вештине и, у односу на колеге страних армија, покажу већу ефикасност у савладавању постављених изазова. На тај начин, поред презентованих телесних способности, спортских умећа и вештина, високе мотивисаности и основних вредности војне професије, остварена су и запажена спортска достигнућа. Стицањем драгоцених искустава и знања у области тренинга,

In ten years of our country's membership in CISM, sport in the Defence System of the Republic of Serbia has been incorporated into the national sport and its sustainable development has been secured. As the phenomenon of physical culture of the members of the Ministry of Defence and Serbian Armed Forces, sport in the armed forces has obviously manifested through free or organized participation in sports activities and operations for achieving body and competitive excellence, through contest and competition at sports playing field instead of battlefield. Improvement of personal physical appearance and abilities, general health condition, team development and results at competitions of all levels are the basic tasks of sport in the armed forces, consisted of military sport, classic sport and sport for all. Whilst classic sport and sport for all comprise all generally known sport branches and disciplines practised in armed forces, military sport designates the sports specific only for a military organization where sports activities and operations are comparable with procedures in preparation and execution of combative and other armed forces missions.

Military profession, which efficiently shows chivalrous culture, courage and virtue, is based on sport as a general indicator of health, organization and strength of a society. Preparedness for action and the extent to which knowledge, skill and experience of those who start competition are applied at the right moment determine successfulness in strife for victory, both at battlefield and at sports field. Similarly to an armed combat, sports competition is based on confrontation with challenge which is, in the form of a hindrance (a mission), set by a venerable (equal) rival. In order to ensure the victorious result in such a competition, it is necessary to think properly and fast, show perseverance and sobriety under pressure and make decisions so that, observing the accepted rules, big distances and imposed challenges are conquered better than by the others, in other words, undertake the solutions that will translate the problems into advantages.

As movement and motion are the basis of social activities such as defence and sport, body exercise and/or training unbreakably connect these two fields which improve motor and work skills and specific dexterity, form stable and genuine mental attitude and achieve coherent overall development of the armed forces members. Also, when properly structured, sport is not only compatible with academic values; it can even improve and amplify them. Confronting a matching challenge at a competition creates the best possible test for checkout of attained body abilities and offer possibility to react intelligently and deftly in all situations, analyze and overcome certain weaknesses as well as learn something new out of it.

At sports events from CISM program ever since 2003, the members of the Ministry of Defence and Serbian Armed Forces, starting an important test, with correct mental attitude and behaviour, have endeavoured to present own body abilities and skills and show greater efficiency in surmounting the set challenges than the colleagues from foreign armies. In that way, notable sports achievements have been made in addition to presented body abilities, sport art and skills, high motivation and fundamental values of military profession. Acquiring precious practice and knowledge in the field of training, sports diplomacy and sport management, body, communicational and organizational abilities of the Army members have been significantly improved and their moral values harmonized in accordance with sports Code of Conduct. Finally, interpersonal com-

спортске дипломатије и менаџмента у спорту, значајно су унапређене телесне, комуникационе и организационе способности припадника Војске и хармонизоване њихове моралне вредности, у складу са кодексом спортског понашања. Коначно, унапређена је интерперсонална комуникација, узајамно поштовање, разумевање и сарадња са припадницима страних армија, без обзира на њихов етнички, културни и верски идентитет.

Република Србија у Међународном савету за војне спортове

Република Србија баштини пуноправно чланство у CISM од пријема државне заједнице Србија и Црна Гора на 58. Генералној скупштини и Конгресу CISM, 15. маја 2003. у Уједињеним Арапским Емиратима (Дубаи). Званичну изјаву о приступању у CISM потписао је тадашњи министар одбране Борис Тадић.

Сврха чланства и постојања Делегације је партиципација Републике Србије и Војске Србије у одрживом развоју светског мира и унапређивање међуармијске сарадње, поверења и помирења у региону кроз спорт, кроз такмичења са припадницима страних армија, на спортском терену уместо на бојном пољу. На тај начин јачају се одбрамбене способности земље и доприноси изградњи мира и безбедности у свету кроз својеврсне мировне мисије војних спортиста, коју осликава слоган CISM „Friendship through sport“.

Дужност шефа Делегације Републике Србије при CISM у протеклом периоду вршили су:

у 2003. години, генерал-мајор Добросав Радовановић,
од 2004. до 2006. године, пуковник Бранко Бошковић,
од почетка 2007. до краја 2008. године, генерал-мајор Видосав Ковачевић, од 2009. до разрешења 2012. године, државни секретар МО др Зоран Јефтић и до 4. фебруара 2013. године, генерал-потпуковник Александар Живковић и

Закључком Владе Републике Србије 24 Број: 119-893/2013 од 4. фебруара 2013. године, за шефа Делегације Републике Србије при CISM именован је пуковник Драган Ђини.

Пуковник Драган Ђини, шеф Делегације Србије при CISM од 2013. године

munication, mutual respect, understanding and cooperation with the members of foreign armies, regardless of their ethical, cultural and religious identity, have been improved.

Republic of Serbia in the International Military Sports Council

Republic of Serbia has succeeded full membership in CISM since affiliation of the State Union of Serbia and Montenegro at the 58th CISM General Assembly and Congress held in Dubai, United Arab Emirates, on 15 May 2003. Formal statement on admittance in CISM was signed by the then Minister of Defence, Mr. Boris Tadić.

The purpose of membership and existence of the Delegation is participation of the Republic of Serbia and Serbian Armed Forces in sustainable development of world peace and promotion of inter-army cooperation, confidence and reconciliation in the region through sport, through competitions with the members of foreign armies at sports playing fields instead of battlefield. In that manner, we strengthen national defence abilities and contribute to development of world peace and security through specific peace-keeping missions of military sportsmen, reflected by the CISM motto "Friendship through sport".

The duty of the chief of the Republic of Serbia's Delegation in CISM in the previous period was performed by:

In 2003, Major General Dobrosav Radovanović,

From 2004 until 2006, Colonel Branko Bošković,

From the beginning of 2007 until the end of 2008, Major General Vidosav Kovačević,

From 2009 until release in 2012, State Secretary of the Ministry of Defence, dr Zoran Jevtić,

Until 4 February 2013, Lieutenant General Aleksandar Živković, and

By the Resolution of the Government of the Republic of Serbia 24 No. 119-893/2013 of 4 February 2013, Colonel Dragan Đini was appointed chief of the Delegation of the Republic of Serbia in CISM.

Пуковник Бранко Бошковић,
шеф Делегације, 2004–2006.

Генерал-мајор Видосав Ковачевић,
шеф Делегације, 2007–2008.

Др Зоран Јефтић,
шеф Делегације, 2009–2012.

Генерал-потпуковник Александар
Живковић, шеф Делегације, 2012/2013.

Деценија чланства Републике Србије у CISM

Пријем Делегације Републике Србије при CISM код начелника ГШ ВС генерала Љубише Диковића, новембар 2013. године

Пријем Делегације при CISM код начелника Војне академије генерал-мајора Младена Вуриће

Одлуком министра одбране Делегација је установљена по функционалном принципу. Поред чланова Делегације из система одбране (пуковник Бошко Зорић, потпуковник Драган Тодоров, капетан Горан Бујишић и старији водник Горан Чегар), састав Делегације чине и придружени чланови ван система одбране (Драган Атанасов, помоћник министра омладине и спорта; Ђорђе Вишацки, генерални секретар Олимпијског комитета Србије; Владимир Батез, генерални секретар Спортског савеза Србије; Давор Тркуља, први саветник Министарства спољних послова), а у току је пријем у чланство и представника из Министарства унутрашњих послова и Министарства привреде Републике Србије.

Почев од првог наступа спортиста припадника Министарства одбране и Војске Србије на 3. светским војним играма (од 12. до 20. децембра 2003, у Катанији, у Италији) до новембра 2013. године, Делегација Републике Србије при CISM реализовала је укупно 109 спортских манифестација и догађаја из програма CISM.

Припадници Војске Србије у веома јакој и професионалној спортској конкуренцији освојили су укупно 60 спортских одличја (10 светских, 3 европске и 47 регионалних медаља) од чега 21 златно, 23 сребрних и 16 бронзаних.

Најзначајнија спортска такмичења на којима су припадници МО и ВС учествовали била су: 3, 4. и 5. летње светске војне игре; 1. и 2. зимске светске војне игре; 1. кадетске светске војне игре и бројна светска војна првенства у атлетици, оријентирингу, маратону, војном пентатлону, стрељаштву и падобранству.

Од највреднијих спортских догађаја CISM које су успешно организоване у Републици Србији истичу се: Европска конференција CISM (новембра 2008), 42. светско војно првенство у маратону (априла 2009), Стратегијски семинар CISM 2010. године (септембра 2010) и 55. свет-

By the Decision of the Minister of Defence, the Delegation was established according to the functional principle. In addition to Delegation members from the defence system (Colonel Boško Zorić, Lieutenant-Colonel Dragan Todorov, Captain Goran Bujisić and Staff Sergeant Goran Čegar), the Delegation is also composed of the associate members out of the defence system (Dragan Atanasov, Assistant Minister of Youth and Sport; Đorđe Višacki, Secretary General of the Olympic Committee of Serbia; Vladimir Batez, Secretary General of Sport Association of Serbia; Davor Trkulja First Counsellor Ministry of Foreign Affairs), while admission of the representatives from the Ministry of Internal Affairs and Ministry of Economy of the Republic of Serbia into membership is underway.

Starting from the first participation of the sportsmen members of the Ministry of Defence and Serbian Armed Forces at the 3rd World Military Games (12–20 December 2003) in Catania, Italy, until November 2013, Serbian Delegation to CISM realized a total of 109 sport manifestations and events from CISM program.

Members of the Serbian Armed Forces won a total of 60 sport medals in very strong and professional sports competitions: 10 world, 3 European and 47 regional medals, of which 21 gold, 23 silver and 16 bronze medals.

The most important sport competitions where the members of the MoD and SAF took part were: the 3rd, 4th and 5th Summer World Military Games; the 1st and 2nd Winter World Military Games; the 1st World Cadet Games and numerous world military championships in athletics, orienteering, marathon, military pentathlon, shooting and parachuting.

Among the most appreciated CISM sport events successfully organized in the Republic of Serbia are particularly distinguished: "CISM European Conference" (November 2008), "42nd World Military Championship in Marathon" (April 2009), "CISM Strategic Seminar 2010" (September 2010), and

Учлањање у CISM др Драган Ситрелић и председник CISM Гола, Дубаји 15. мај 2003. год.

42. светско војно првенство у мараџону,
Београд, април 2009. године

Шефови мисија бивших република СФРЈ при CISM, Хајдерабад, Индија,
2007. године. Почетак реализације пројекта CISM – Спорт и мир

ско војно првенство у кросу, (марта 2013). Посебан значај има регионална активност „CISM – FIFA Futsal Cup”, коју је иницирала Делегација Републике Србије при CISM, с циљем јачања сарадње, поверења и помирења између оружаних снага земаља у некада ратом захваћеном региону. Ова иницијатива, подржана је лично од стране Генералног секретара CISM и традиционално се организује почев од 2009. године, уз учешће свих шест бивших република СФРЈ.

За заслуге у развоју светског мира, међуармијске сарадње, спорта и физичке културе, Генерални секретаријат CISM из Брисела, од 2006. до 2013. године, доделио је 19 престижних одликовања (silver star – 3, knight – 11, grand knight – 3, grand officer – 2). Најзначајније одликовање (grand officer) добили су Драган Шутановац (2009) и Александар Вучић (2013), министри одбране у актуелном периоду.

“55th World Military Championship in Cross-Country” (March 2013). Of particular significance is the regional activity „CISM – FIFA Futsal Cup”, initiated by the Delegation of the Republic of Serbia to CISM, with the aim to strengthen cooperation, confidence and reconciliation among the armed forces of the countries in the once war-struck region. All six ex-Yugoslav republics took part in this initiative supported personally by CISM Secretary General and traditionally organized since 2009.

For merits in development of world peace, inter-army cooperation, sport and physical culture, CISM Secretary General from Brussels awarded 19 prestigious decorations in the period from 2006 to 2013 (3 Silver stars, 11 Knights, 3 Grand Knights and 2 Grand Officer). Dragan Šutanovac (in 2009) and Aleksandar Vučić (in 2013), Ministers of Defence in the current periods, were awarded the CISM most distinguished decorations (Grand Officer).

Министар одбране Драган Шутановац прима одликовање од Генералног секретара CISM, 42. светско војно првенство у мараџону, април 2009.

Уручивање одликовања CISM министру одбране Александру Вучићу, 55. светско војно првенство у кросу, Аџаџин, март 2013.

Деценија чланства Републике Србије у CISM

Стјарији водник Игор Вуковић,
Свејско војно ђрвенство
у ђриајлону, Лозана 2012. године

Урош Ненковић, ђудиста на Свејским војним играма,
Рио, Бразил 2011. године

Тања Тачић на вајтреној
5. свејске војне игре, Рио, Бразил

Војна рејрезентација Србије у слалому, 1. свејске
зимске војне игре, Аоста (Италија) 2010. године

Војна рејрезентација Србије на CISM
фудсал купу, Винковци 2010. године

Мариана Чегар Лукић после ђрке, 3. регионално војно
ђрвенство у ђолумарајлону, Ајајин, 2012. године

Војна рејрезентација Србије у ђенђајлону
на ђрипремама у Првом центру за обуку,
Сомбор, 2011. године

Војна рејрезентација Србије у оријентђирингу,
43. свејско војно ђрвенство,
Норвешка 2010. године

Стјарији водник Игор Вуковић, оријентђиринг

...инији,
...ил 2011. године

Заставник Мирољуб Јанићијевић, члан војне репрезентације Србије, приликом извођења падобранског скока

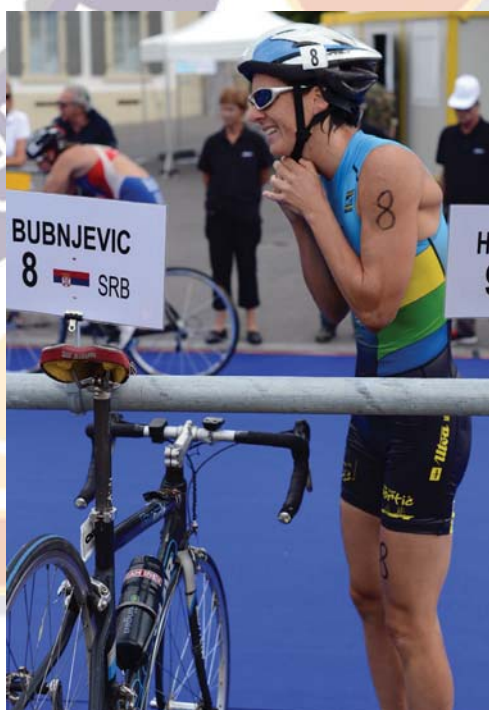
Падобрански скок у циљу члана падобранске репрезентације Војске Србије

Капетан Дубравко Марић, 4. светске војне игре Индије, војни пенџајлон, 2007. године

Војна репрезентација Србије на турниру Краљевске Војне академије у Бриселу, 2009.

Ксенија Бубњевић, Светско војно првенство у шпиритолу, Лозана 2012. година

Атлетска војна репрезентација, 3. регионално војно првенство у планинском шпичању, Димишровград, 2012. године

Деценија чланства Републике Србије у CISM

За изузетне заслуге и допринос развоју војног спорта у Републици Србији, министар одбране доделио је Војну спомен медаљу за допринос систему одбране Републике Србије Генералном секретару CISM, припаднику оружаних снага Холандије, пуковнику Мишел ван Мерсу, на церемонији свечаног отварања 4. спортског првенства Војске Србије, 20. јуна 2011. на Војној академији.

For exceptional merits and contribution to development of military sport in the Republic of Serbia, Minister of Defence awarded „Military Memory Medal for Contribution to Defence System of the Republic of Serbia“ to CISM Secretary General, Colonel Michelle van Merce, at the ceremony of solemn opening of the 4th Serbian Armed Forces Sport Championship which took place at Military Academy on 20 June 2011.

Генерал Милоје Милетић уручује орден Ђуковнику Мишелу ван Мерсу, генералном секретару CISM (2005–2009.) на свечаном отварању 4. спортског првенства Војске Србије, 2011. године у Београду

Обраћање пуковника Мишела ван Мерса, генералног секретара CISM на свечаном отварању 42. шведског војног првенства у маратону, 2009. године у Београду

Свестрано ангажовање чланова војних репрезентација Републике Србије на спортским манифестацијама и догађајима при CISM, усмерено како на спортски резултат, тако и на техничку помоћ, солидарност, и општи напор за успостављање универзалног мира, допринело је уравнотеженом и складном развоју припадника Министарства одбране и Војске Србије. Успостављени су бројни пријатељски односи са колегама страних армија широм света, а упоређивањем стечених вештина и усвојених знања у области спорта и физичке културе делотворно су промовисане суштинске вредности спорта, као што су етика, здрав живот, фер-плеј и остале.

Најзначајнија спортска достигнућа на такмичењима из програма CISM

Versatile engagement of the members of military representations of the Republic of Serbia at CISM sport manifestations and events, oriented both to sport results and to technical assistance, solidarity and common effort towards establishment of universal peace, contributed to balanced and coherent development of the members of the Ministry of Defence and Serbian Armed Forces. Numerous friendships with colleagues from foreign armies from all over the world were made, whereas comparing acquired skills and adopted knowledge from the field of sport and physical culture has efficiently promoted essential values of sport such as ethics, healthy life style, fair play and alike.

The Most Important Sport Achievements at Competitions from CISM Program

Војник Младен Тејавчевић, освајач златне и бронзане медаље у пливању на 3. шведским војним играма, 2003. године у Кајтанји, Италија

Војник Мирко Пећировић, освајач сребрне медаље у атлетици (3.000 м), на 1. шведском војном дворанском првенству у атлетици, Атина, 2009.

Од укупно 109 реализованих активности при CISM истичу се следеће светски вредни резултати и освојене медаље:

војник Младен Тепавчевић (златна и бронзана медаља у пливању на 3. светским војним играма 2003. у Катанији у Италији),

војник Мирко Петровић (сребрна медаља, освојена на 1. светском дворанском војном првенству у атлетици – 3000 м, 2009. у Атини),

војна репрезентација Србије у скијању: бронзана медаља у слалому (екипно), освојена на 1. зимским светским војним играма 2010. у Аости у Италији,

Out of totally 109 realized activities to CISM, the following world valuable results and won medals are particularly important:

Soldier Mladen Tepavčević (gold and bronze medals in swimming at the 3rd World Military Games held in Catania, Italy, in 2003);

Soldier Mirko Petrović (silver medal in running at 3,000 m won at the 1st World Military Indoor Athletics Championship in Athens, in 2009);

Serbian Military Representation in Skiing: bronze medal in slalom (team) won at the 1st Winter World Military Games in Aosta, Italy, in 2010.

Чланови војне репрезентације Србије у слалому, освајачи бронзане медаље на првим Зимским светским војним играма у Вал д'Аости (Италија), 2010. године

сребрне медаље на Европском првенству у џудоу, 2010. године у Новом Месту у Словенији, освојили су кадет Војне академије Стеван Стојановић (до 73 kg) и војник у резервном саставу Урош Ненковић (до 81 kg).

Silver medals at the European Judo Championship held in Novo Mesto, Slovenia, in 2010, won by Military Academy cadets Stevan Stojanović (up to 73 kg) and Uroš Nenković (up to 81 kg), soldiers of back-up forces.

Војник Урош Ненковић, (први с десна) освајач бронзане медаље у џудоу (до 81 кг), на Европском првенству у џудоу, Ново Место, 2010. године

Кадет Стеван Стојановић, (први с десна) освајач бронзане медаље у џудоу (до 73 кг), на Европском првенству у џудоу, Ново Место, 2010. године

Деценија чланства Републике Србије у CISM

Отварање 1. светских кадетских војних игара, Анкара, 2010. године

На 1. кадетским играма у Турској (2010) освојена су следећа олимпијска:

- Тања Тачић, кадет, сребрна медаља (екипно) и бронзана медаља (појединачно) – ваздушни пиштољ,
- Гордана Сарић, кадет, сребрна медаља (екипно) – ваздушни пиштољ,
- Милица Милосављевић, кадет, сребрна медаља (екипно) – ваздушни пиштољ,
- Инослава Јанковић, кадет, сребрна медаља (екипно) атлетика – 4x400 метара и бронзана медаља (појединачно) на 100 метара,
- Биљана Кањерић, кадет, сребрна медаља (екипно) атлетика – 4x400 m,
- Слађана Ђорђевић, кадет, сребрна медаља (екипно) атлетика – 4x400 m,
- Јовановић Невена, кадет, сребрна медаља (екипно) атлетика – 4x400 m,

At the 1st Cadet Games in Turkey held in 2010, the following medals were won:

- Tanja Tačić, cadet, silver medal (team) and bronze medal (individual) – air pistol;
- Gordana Sarić, cadet, silver medal (team) – air pistol;
- Milica Milosavljević, cadet, silver medal (team) – air pistol;
- Inoslava Janković, cadet, silver medal (team) in athletics – 4 x 400 m and bronze medal (individual) – 100 m;
- Biljana Kanjerić, cadet, silver medal (team) in Athletics – 4 x 400 m;
- Sladana Đorđević, cadet, silver medal (team) in Athletics – 4 x 400 m;
- Nevena Jovanović, cadet, silver medal (team) in Athletics – 4 x 400 m;

Кадетска атлетска војна репрезентација Србије, друго место у штафети 4 x 400м, 1. светске кадетске војне игре, Анкара, 2010. године

Кадејткиње Гордана Сарић, Милица Милосављевић и Тања Тачић, екипна сребрна медаља, стрелаштво – ваздушни пиштољ, 1. светске кадејтске војне игре, Анкара, 2010. године

Кадејткиње Ида Попеску, Вања Мрђа и Кристина Бабић, екипна бронзана медаља, стрелаштво – ваздушна пушка, 1. светске кадејтске војне игре, Анкара, 2010. године

- Вања Мрђа, кадет, бронзана медаља (екипно) – ваздушна пушка,
- Кристина Бабић, кадет, бронзана медаља (екипно) – ваздушна пушка,
- Ида Попеску, кадет, бронзана медаља (екипно) – ваздушна пушка,
- Илија Ранчић, кадет ВМА, бронзана медаља (појединачно) – ваздушна пушка,
- Биљана Кањерић, кадет, бронзана медаља (појединачно) у атлетици (800 метара).

- Vanja Mrđa, cadet, bronze medal (team) – air pistol;
- Kristina Babić, cadet, bronze medal (team) – air pistol;
- Ida Popesku, cadet, bronze medal (team) – air pistol;
- Ilija Rančić, VMA cadet, bronze medal (individual) – air pistol;
- Biljana Kanjerić, cadet, bronze medal (individual) in athletics – 800 m.

Проглашење победника, 1. светске кадејтске војне игре, Анкара, 2010. године

ЗАКЉУЧАК

Република Србија је за десет година чланства у CISM учествовала у организацији и реализацији 109 активности, остварила запажену међуармијску сарадњу са бројним земљама света и дала значајан допринос јачању позиције и кредибилитета наше војске и земље на међународном плану. Учешћем у „операцијама“ спортиста на пољу јачања мира и поверења у свету, кроз разноврсне активности из програма CISM, унапређиване су сопствене оперативне способности и повећан дипломатски потенцијал и углед наше војске и државе у свету.

Организацијом и учешћем на спортским догађајима из програма CISM, као интегрисаног модела општег развоја припадника оружаних снага широм света, поред приказа врхунских спортских вештина и различитих националних култура, вр-

CONCLUSION

In ten years of its membership in CISM, the Republic of Serbia took part in organization and realization of 109 activities, accomplished distinguishable inter-army cooperation with numerous world countries and gave significant contribution to strengthening the position and credibility of our armed force and country internationally. Through participation of sportsmen in "operations" in the field of world peace and confidence development, through diverse activities from CISM program, our own operative abilities were improved and diplomatic potential and reputation of our army and country in the world was increased.

Organization and participation at sport events from CISM program, as an integrated model of general development of armed forces members throughout the world in addition to performance of top-level sport skills and different national cultures, promote

Пошћуковник Драган Тодоров, Канцеларија за везу са CISM

Чланови војних рејрезијација учесница на 3. регионалном војном првенству у планинском штрчању, Димитровград, 2012. године

Делегација Србије при CISM на пријему код министра оmlадине и спортиста Вање Удовичића, новембар 2013. године

ши се и промоција много виших вредности којима је историја исковала веома јаке везе између народа и војске. Извршавањем својеврсне мировне мисије, борбом и надметањем на спортском уместо на бојном пољу, припадници Министарства одбране и Војске Србије су, како у својству спортиста, тако и руководства, значајно унапредили углед наших оружаних снага и државе у свету.

У складу са Уставом Републике Србије и кодексом чести припадника Војске Србије, ефикасно су промовисани војна професија, дух толеранције и интеркултуролошког дијалога, узајамно поштовање, разумевање и сарадња међу припадницима оружаних снага на Балкану, без обзира на њихов етнички, културни или верски идентитет. Такође, ојачане су међуармијска сарадња са демократским и мирољубивим државама и одбрамбене и друге способности земље, потребне за активно учешће у процесима сарадње и заједничког деловања са другим државама и субјектима међународних односа у изградњи националне, регионалне и глобалне безбедности, што је у складу са Белом књигом одбране, Стратегијом одбране и Стратегијом националне безбедности Републике Србије.

Укључивање наше земље у међународне војне спортске интеграционе процесе делотворан је начин за остваривање интероперабилности професионалних војних лица, промовисање националне, родне, расне и верске равноправности, очување животне средине и јачање мира, безбедности, сарадње и поверења у региону, Европи и свету, што је у складу са основним националним вредностима, интересима и циљевима политике националне безбедности и одбране Републике Србије. ■

Драган ЂИНИ
Драган ТОДОРОВ
Горан ЧЕГАР

Превод
Глобал плус агенција

Пријем Делегације Србије при CISM код прегледника ОКС Владе Дивца

much higher values with which history forged very strong links among nations and armies. Accomplishing specific peace-keeping missions, fighting and competing at sport fields instead at battle fields, the members of the Ministry of Defence and Serbian Armed Forces significantly improved the reputation of our armed forces and the state in the world, both in the capacity of sportsmen and management.

Pursuant to the Constitution of the Republic of Serbia and Code of Honour of the Serbian Armed Forces members, military profession, spirit of tolerance and inter-cultural dialogue, mutual respect, understanding and cooperation among the members of armed forces in the Balkans, regardless of their ethical, cultural or religious identity, were efficiently promoted. Furthermore, we strengthened inter-army cooperation with democratic and peaceful countries, defence and other abilities of the country, needs for active participation in the processes of cooperation and joint action with other countries and subjects of international relations in development of national, regional and global security, which is in conformity with the White Book of Defence, Strategy of Defence and the National Security Strategy of the Republic of Serbia.

Engagement of our country in international military sports integration processes is an efficient manner for accomplishment of professional soldiers interoperability, promotion of national, gender, race and religious equality, maintenance of environment and strengthening of peace, security and confidence in the region, Europe and the world, which is in conformity with the fundamental national values, interests and goals of the national security and defence policy of the Republic of Serbia. ■

Dragan DJINI
Dragan TODOROV
Goran CEGAR

Translation
Global Plus Agency

55th WORLD MILITARY CROSS-COUNTRY CHAMPIONSHIP

13. - 17. March 2013, Apatin, Republic of Serbia

Представници Министарства одбране и Војске Србије на отварању 55. светског војног првенstva у кросу

Градоначелник Сомбора Немања Делић, шеф Делегације CISM ђуковник Драган Ђини, председник CISM за Азију ђошћуковник Ал Шино (Бахреин) и председник ошћине Апатин др Живорад Смљанић на отварању

Ошварање 55. светског војног првенstva

Изнурен штакмичар након шрке на 55. светском војном првенstvu у кросу

Шеф Делегације Србије ђуковник Ђини предаје плакешу представнику CISM ђошћуковнику Ал Шину

Конференција за медије пред 55. светско првенство у кросу

Штарти мушке сениорске шрке на 55. светском војном првенstvu у кросу

Пољски концепт
тенка PL-01

ПУТ У БУДУЋНОСТ

Мултиротор Е-Воло
са осамнаест елиса

ОД КОМЕРЦИЈАЛНЕ ДО ВОЈНЕ ЛЕТЕЛИЦЕ ЗА ТИЛИ ЧАС

Противавионски топ
37 mm М39

СОВЈЕТСКИ БОФОРС

Пољски концепт тенка PL-01

ПУТ У БУДУЋНОСТ

САДРЖАЈ

Пољски концепт тенка PL-01
ПУТ У БУДУЋНОСТ 2

Мултиротор E-Volo
са осамнаест елиса
**ОД КОМЕРЦИЈАЛНЕ
ДО ВОЈНЕ ЛЕТЕЛИЦЕ
ЗА ТИЛИ ЧАС** 6

Вести 10

Противавионски топ
37 mm M39
СОВЈЕТСКИ БОФОРС 11

Уредник прилога
Мира Шведић

Прича о тенковима будућности данас је много мање занимљива него пре двадесетак година. Причало се о тенковима са спољашњом уградњом топа, са електромагнетним топовима или топовима са течним погонским пуњењем, „егзотичним“ системима заштите и погонским блоковима... Међутим, реалност је показала да је неупоредиво једноставније и јефтиније постојеће тенкове прилагодити новонасталим потребама. Данас постоји тек пар пројеката који имају за циљ да понуде алтернативу постојећим „набилдованим“ варијантама хладноратовских оклопних возила.

Тенкови будућности, бомбастично најављивани још крајем хладног рата и непосредно после њега, никада нису угледали светлост дана. Совјети, односно Руси, радили су на неколико пројеката, почев

од несрећног „црног орла“, који би, уколико би био прихваћен, чак и у варијанти ретрофита (куполе) постојећих тенкова, био велики корак напред, до тенка Т-95, од којег се одустало пре пар година. Американци су прекинули

свој амбициозни пројекат тенка – фамилије тешких возила Block III почетком деведесетих година прошлог века, а потом још амбициознији FCS (Future Combat Systems), који је требало да понуди замену за тенкове M1A2 од 63 тоне возилом категорије M2 Bradley. Једини потпуно нови тенкови који су постали оперативни у 21. веку су са Далеког истока: јапански Туре 10 и јужнокорејски K2 Black Panther, масе 48 и 55 тона респективно.

Част европских произвођача за сада бране врло активни Пољаци и увек тајновити Руси са пројектом „армата“, док су Американци, Немци и Французи, или бар тако изгледа, потпуно посвећени унапређењу својих тенкова додавањем оклопа и других подсистема, намењених за повећање борбених могућности у урбаним срединама.

Пољска је недавно приказала пројекат возила WPB Anders, (WPB – Wielozadaniowa Platforma Wojsowa – вишенаменска борбена платформа), занимљиву алтернативу данашњој комбинацији тенкова и борбених возила пешадије (БВП). Поред тога, предвиђен је развој читаве палете: командног возила, санитарског, инжењеријског возила, возила за извлачење, носача радара и возила намењеног за противваздушну одбрану.

Када се пројекат WPB Anders појавио, спекулисало се да би тенк на тој платформи могао да замени и главне борбене тенкове, уз знатно мању масу. Међутим, Пољаци су још једном изненадили, овог пута приказивањем знатно модернијег возила, са широм палетом савремених технологија и подсистема, али за сада само у „тенковској“ варијанти, ознаке PL-01. Не говори се отворено о томе да ли је PL01 базиран на возилу Anders, али с обзиром на обелодањене карактеристике, „рођачке“ везе свакако постоје.

Неконвенционална концепција

„Рођачке“ везе између возила Anders и PL-01 очигледне су према општој концепцији возила: погонско одељење је напред, управно у средини, а борбено позади. Према положају погонске групе, Anders и PL-01 слични су израелском тенку Merkava и аргентинском TAM. Такав положај има одређе-

не предности, као што је додатна заштита са чела, обезбеђење „слободаног“ задњег дела, где је омогућен безбеднији излаз посаде у случају квара или заустављања возила, безбедна пуна борбеног комплекта, као и могућности да се иста платформа искористи за транспорт пешадије (БВП). Зато, без обзира на то што нису најављене, нису искључене варијанте БВП и друге, аналогне WPB Anders.

Везе између WPB Anders и PL-01 очигледне су и према масеној категорији, која је, по свему судећи једнака – маса оба возила износи око 35 тона. Наравно, предвиђена је употреба додатног оклопа, тако да се може претпоставити да би се маса могла повећати за пар тона на рачун додатног оклопа. Та масена категорија последица је употребе, како се сумња, основе шведског возила CV90120, масе 28 тона, који је ради тестирања изнајмљен пре неколико година. Одабир CV90120 изведен је врло пажљиво и мудро. Наиме, реч је о лаком тенку развијеном на бази врло успешног и распрострањеног БВП CV90, са изванредно избалансираним карактеристикама: броја транспортованих војника, наоружања и заштите. Ипак, упркос пасивном оклопу високе ефикасности, који се највероватније заснива на употреби

СТЕЛТ ТЕХНОЛОГИЈА

Поред система заштите, пасивних и активних, PL-01 ослања се и на стелт технологију. Најочигледнији је сам облик возила, са релативно малим бројем углова закошења плоча. О томе сведоче и материјали са својствима апсорпције радарских зрака и термоизолационим особинама.

двоструких челичних плоча, поред високе ефикасности против стрељачке муниције и муниције аутоматских топова, добија се и ефикасност против кумулативних пројектила. Поврх тога, постиже се и повећана крутост трупа у односу на једноструке плоче, биле оне и веће дебљине (легура алуминијума). Уз челик за балистичку заштиту, користи се и кевлар (вероватно у унутрашњости) и керамички модули.

Међутим, повећање масе у односу на CV90120 уједно значи и повећање балистичке заштите. Како се за CV90120 обично сматра да са чела штити од поткалибарних пројектила (APFSDS) калибра 30 mm, може се претпоставити да је на PL-01 заштита повећана до нивоа калибра 35 или чак 40 милиметара. Слично повећање балистичке заштите могло би се очекива-

На задњем делу тенка PL-01 је отвор за посаду и бојну муницију, а десно од њега велики издув – хладњак издувних гасова. На боку куболе је лансер активног система заштите иза којег су бацачи димних кућија.

Карактеристике тенка PL-01 су дебела угласта облога цеви и вишекоморна гасна кочница

ти и са бока: са нивоа калибра 14,5 mm на 20, 25, највише 30 милиметара. Поред тога, данас актуелизована противминска заштита и заштита од импровизованих експлозивних средстава достигла је врхунски ниво према релевантном стандарду STANAG 4569.

Против пројектила већих калибра топова, попут тенковских, пасивна заштита у овој масеној категорији нема ефекта. За то се „стара“ активни систем заштите постављен на крову. Систем који је приказан у оквиру демонстратора PL-01 састоји се од два шестоцевна обртна лансера. Међутим,

још увек нема потврде о ком се систему ради, ни да ли је ефикасан само против пројектила релативно мале брзине (пројектили ручних ракетних лансера) или и против оних испаљених из тенковских топова (APFSDS), чија је брзина лета вишеструко већа. На угловима куполе су четири радарске антене које откривају надлазеће пројектиле.

Тенк је опремљен и системима за упозоравање од ласерског озрачења, као и дигиталним камерама, које обезбеђују комплетну покривеност простора око возила. Заштиту пружа и осам бацача димних кутија. Међутим, њихова

Концепт PL-01 у кругу OBRUM-а

позиција је у најмању руку неконвенционална. Налазе се у задњем делу бокова куполе, вероватно зато што је на предњој страни (конвенционална уградња) мноштво других система.

Поред система заштите, пасивних и активних, PL-01 ослања се и на стелт технологију. Најочигледнији је сам облик возила, са релативно малим бројем углова закошења плоча, а о томе сведоче и материјали са својствима апсорпције радарских зрака и термоизолационим особинама.

Најочигледнија примена „егзотичних“ мера смањења радарског и топлотног потписа је око топовске цеви. Мање очигледна је примена посебног система за хлађење издувних гасова мотора. Наиме, иако је мотор напред, издувни гасови се посебним цевима спроводе у задњи део трупа са десне стране, где се налази кутијасти хладњак. Овако позициониран издув обезбеђује оптималну оријентацију, као код мотора који се налазе позади. Поред тога, избегава се хладњак на боку, који неизбежно представља балистички прозор, односно место са слабијом балистичком заштитом.

Даљински управљана купола

Суштинску разлику између PL-01 и тенка Anders представља концепција куполе. Док је код возила Anders купола двочлана, где нишанција и командир седе испод нивоа трупа, на PL-01 купола је даљински управљана. То значи да су та два члана посаде, заједно са возачем у трупу, од куполе потпуно одвојени. Топ је калибра 120 mm, према НАТО стандарду, опремљен вишекоморном гасном кочницом, прилагођен за употребу са релативно лаганог возила. Елевација топа је између +20° и -10°, што је више од већине тенкова данас.

Унутар куполе налази се аутоматски пуњач са 16 пројектила у ниши, док је осталих 29 постављено у трупу. На задњој страни трупа је отвор за попуну борбеног комплекта, слично као код самоходних артиљеријских средстава. Није познато може ли овај отвор посада да користи док је пун борбени комплект унутар возила, и да ли постоји неки систем за избацивање борбеног ком-

плета или једног његовог дела, како би се ослободио простор за напуштање возила. Као алтернатива, уместо муниције, у задњи део возила може се сместити до четири војника. Тиме се возило може претворити у тешко наоружано БВП. Та могућност би се ипак користила само у изузетним случајевима, с обзиром на то да је број транспортованих војника на овај начин упола мањи у односу на наменска БВП. Израелци су са својим тенковима Merkava ову могућност користили у случају изузетно опасног окружења или при извлачењу рањеника.

Поред топа 120 mm, тенк је наоружан и спрегнутим митраљезом калибра 7,62 mm, док се на крову куполе налази даљински управљана борбена станица домаћег порекла, наоружана митраљезом 7,62, 12,7 или бацачем граната 40 милиметара. Реч је о пољским борбеним станицама серије ZSMU-1276 или ZSMU-40.

Када је реч о систему за управљање ватром (СУВ), односно сензорском систему, командир PL-01 поседује панорамску нишанску справу, вероватно термалног типа, док је нишанција опремљен такође термалном справом, на левој страни куполе, поред топа. Развијен сензорски систем, заједно са споменутим дигиталним камерама, мора да пружи одличну прегледност посади, с обзиром на то да не постоје отвори на крову куполе, и да је изгубљен доминантни положај командира тенка. Оно у чему сензорски системи, чак и панорамског типа, још увек нису достигли људско око, односно очи или вид, јесте врло широко видно поље,

РАЗЛИКА

Суштинску разлику између PL-01 и тенка Anders представља концепција куполе. Док је код возила Anders купола двочлана, где нишанција и командир седе испод нивоа трупа, на тенку PL-01 је даљински управљана. То значи да су та два члана посаде, заједно са возачем у трупу, од куполе потпуно одвојени. Топ је калибра 120 mm, према НАТО стандарду, опремљен вишекоморном гасном кочницом, прилагођен за употребу са релативно лаганог возила. Елевација топа је између +20° и -10°, што је више од већине тенкова данас.

тако да не чуди пажња поклоњена овом аспекту тенка PL-01.

За сада нема поузданих података о погонском блоку. Међутим, може се претпоставити да је, бар у овој раној фази, једнак са мотором возила Anders и мотором аустријско-шпанске фамилије возила Ulan/Pizarro. Реч је о турбо-дизел мотору MTU-8V-199 са хидродинамичком трансмисијом, спрегнуте у погонски блок због једноставније и брже замене у пољским условима. Снага мотора износи 530 kW (720 КС) при 2.300 о/мин, што је приближно једнако тенковима Т-72 првих серија, али треба имати у виду и да је маса тих тенкова већа за око пет тона у односу на PL-01. Ипак, у поређењу са најсавременијим западним тенковима, чији

мотори достижу 1.103 kW (1.500 КС), однос снаге и масе је мање повољан, јер масе истих тих тенкова достижу 63–65 тона.

Перспектива

Тешко је говорити о перспективи, не концепта тенка PL-01, већ било ког другог сличног оклопног возила, било пољског, руског или америчког порекла. Једноставно, без обзира на савремена решења примењена на возилу, очигледно је да конструкторима предстоји мукотрпан рад и што је још критичније, велика улагања и трошкови.

Пољска данас располаже са око 1.000 тенкова различитих типова: од немачких Leopard 2A4, преко домаћих PT-91, све до старих Т-72, којих је више од половине од укупног броја. Ако би се број тенкова желео одржати на истом нивоу (што је под знаком питања), за замену свих Т-72 вероватно би се „исплатило“ развијати нови тенк. Још би повољније било да се оствари неки извозни посао, а најбоље да се удруже снаге са неком државом која такође има потребу за возилима ове категорије, чиме би се поделили развојни и производни трошкови. Ту, међутим, „ускаче“ неконвенционалност новог возила.

Већини земаља би можда више одговарало возило масе 50–55 t, али са снажнијом пасивном заштитом. С друге стране, треба имати на уму да је развој предузет у сарадњи пољског OBRUM-a (Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Urządzeń Mechanicznych) и британског BAe (British Aerospace). Није искључено да Пољаци потајно прижељкују и тешњу сарадњу с Британцима, који би се можда могли заинтересовати за возило способно за ваздушни транспорт. Наиме, нови транспортни авион Airbus A400M Atlas могао би да пренесе један тенк PL-01, а Boeing C-17 Globemaster III и два. Можда је PL-01 „мамац“ за евентуалне заинтересоване стране? Сигурно је да су Пољаци успели да у неку руку врате време уназад, када је будућност тенкова била више него интересантна. ■

Др Себастиан БАЛОШ

Возило PL-01 поред тенка Т-55. Иако дужина тенка PL-01 није превелика – седам метара, јасно је да је ширина, захваљујући оклопу преко гусеница, чак 3,8 t, а висина значајних 2,8 t, захваљујући високом ширину.

ОД КОМЕРЦИЈАЛНЕ ДО ВОЈНЕ ЛЕТЕЛИЦЕ ЗА ТИЛИ ЧАС

Иако нема директних назнака, волокоптер VC200 може се из комерцијалне претворити у борбену летелицу, наоружавањем пешадијским оружјем, војним комуникационим и управљачким системима, ласерским или сензорским системима и другом опремом. То омогућује његова способност да, помоћу 18 ротора, понесе до 450 kg терета.

Када је 21. новембра 2013. полетео E-Volo електрични мултиротор са 18 елиса, чији је произвођач истоимена немачка компанија, био је то историјски догађај у области примене ове врсте летелица. Била је то прва и у то време једина летелица са толиким бројем мотора, којом је у ваздух полетело и дво-

је путника. Иако је постојало мноштво идеја о мултироторским летелицама које би се користиле за превоз људи, све су се сводиле на стандардну хеликоптерску технологију, која има и предности и мана. Електрични волокоптер VC200, са 18 ротора (18-rotor VC200 Volocopter), понео је чак два путника, са свом опремом за тестира-

ње. На пробни лет летелица се винула у ари у Карлсруеу, у Немачкој, неколико дана раније. Тада су проверене летне и маневарске особине, рад техничких и контролних уређаја.

Од класичног хеликоптера летелица се много разликује, не само по погонском систему, већ и по дизајну. Састоји се од погонског дела који носи кабину за посаду. Стручни назив је октодекакоптер. Погонски део конструисан је тако да се шасија са шест носача протеже од централног дела ротора. Мотори су постављени у облику два прстена: спољни круг чини 12 мотора, а унутрашњи преосталих шест.

Моторе напаја шест блокова батерија, који имају капацитет за двадесетак минута лета. Међутим, већ се развија погонски систем који ће летелицу у ваздуху моћи да одржи и до сат времена. Поред тога, предвиђено је и редизајнирање коначног облика, који

би се производио за комерцијалну продају.

Инжењери и конструктори желе да постигну брзину лета од најмање 62 до 100 km/h, на висини од око 2.000 метара. Носивост треба да омогући лет с масом до 450 килограма. Летелица је тако конструисана да се по три ротора налазе на једном носачу и напајају са три батерије. Међутим, чак и ако откаже једна батерија на краку који носи роторе, волокоптер може безбедно да слети, захваљујући могућности да се напајање преусмери из суседних акумулатора. Летелица поседује и падобран, који може да се користи и на малим висинама. Он се понаша као летеће крило код моторних параглајдера. То представља меру заштите, која, као и код многих других летелица, треба да обезбеди сигурну употребу.

Безбедност и техничка исправност

Мултиротор E-Volo има уграђене рачунаре са сензорима који управљају летом онако како пилот командује преко управљачке палице. У принципу, управљање се своди на одржавање висине и правца лета, а све остало аутомно контролише рачунарски систем. То обезбеђује једноставну обуку и управљање у току лета. За разлику од других врста мултироторских летелица волокоптер поседује двадесет независних рачунара, од којих би, теор-

етски, сваки могао да управља свим функцијама летелице.

Током реализације идеје конструкторни тим је, ради провере свих летних и техничких особина летелице, извео више контролних симулација лета. Тек након што су симулације показале да је лет безбедан, летелица је проверавана у хангару, десетак минута, са људском посадом, на висини од 22 метра. Најважније је било проверити да ли ће лагана конструкција од влакана угљеника производити нежељене вибрације, које могу отежати управљање или довести до замора материјала, што би за пилоте могло бити опасно. Експериментима је утврђено да су вибрације сведене на минимум, што су

ПОЧЕТНА ИДЕЈА

Идеја о овом личном мултикоптеру развијана је још од 1999. године. Тада је то више личило на вишеелисни хеликоптер, у чијем је средишту био балон на који је летелица слетала. С горње стране балона било је причвршћено седиште на којем је седео пилот. Испред њега налазиле су се управљачке команде у облику џојстика. Прототипску летелицу E-Volo у ваздуху је одржавало 16 елисних мотора. Тај мултикоптер био је намењен за забаву и такмичење са другим моторним параглајдерима и сличним персоналним летелицама.

показале и камере, постављене на спољашњем прстену ротора. Наиме, све камере на мултироторским јединицама су осетљиве на вибрације, што снимак чини неупотребљивим, па се за стабилизацију користе механичка и софтверска решења.

Поред тога, тестови су били неопходни како би се ниво буке свео на минимум, па је рад мотора тиши од традиционалног хеликоптера.

Кабина је затворена и прилагођена конструкцији летелице, рекло би се да виси центрирана на средишту прстена. Савременим техничким решењима обезбеђена је сигурна веза са погонским системом. Пространа је и у њој се налазе два седишта. Ту може да се постави и одговарајућа контролна опрема, дисплеји сензора лета и техничких особина летелице, монитори за камере и средства за комуникацију.

Идеја о овом личном мултикоптеру развијана је још од 1999. године. Тада је то више личило на вишеелисни хеликоптер, у чијем је средишту био балон на који је летелица слетала. С горње стране балона било је причвршћено седиште на којем је седео пилот. Испред њега налазиле су се управљачке команде у облику џојстика. Прототипску летелицу E-Volo у ваздуху је одржавало 16 елисних мотора. Тај мултикоптер био је намењен за забаву и такмичење са другим моторним параглајдерима и сличним персоналним летелицама. Међутим, нове идеје, савремене технологије матери-

Мултикоптер Parrot

јала и информатике, омогућиле су нови дизајн и намену.

Управљачки рачунар

Након шеснаестороторског мултикоптера, следећи модел, са композитном кабином испод ротора, назван је „ранџ екстендер“ (Range Extender). Потом је развијен осмнаестороторски модел E-Volo VC25, приказан на изложби СеВIT 2012. године. Био је то прототип без кабине, даљински контролисана летелица. Имао је команде за узлетање и слетање и контролу правца. Равнотежом је аутоматски управљао рачунар одговарајућих особина. У рачунарски програм био је интегрисан и ГПС систем, као и сензори за откривање препрека. Такође, уграђен је и аутопилот, који је омогућавао планиран лет без пилотске контроле.

Сваки од шеснаест мотора на возилу имао је свој акумулатор за напајање. Са једним пуњењем батерија мултикоптер је у ваздуху могао да се одржи до 20 минута, али су пројектанти имали у виду и летелицу која ће у ваздуху моћи да остане и до једног часа, са интегрисаним хибридно гасним мотором. Могућност да се летелица склопи у компактан пакет, који се могао превозити, била је занимљива. Брзина лета ове летелице била је 62 km/h, теоретски је могла да достигне висину 6.500 m, а маса при полетању износила је приближно 450 килогра-

ма. Конструктори су желели да обезбеде аутономију од сат летења, али одговарајуће батерије нису биле пронађене, односно напајање које би обезбедило потребан капацитет енергије.

Најновији прототип са кабином тестираће се у сарадњи са немачком Савезном ваздухопловном управом (LBA) и организацијом за ултралаке авионе (DULV). Део

режима тестова лета биће аутономни летови над ненасељеним подручјима, а провераваће се поузданости електронског управљања и различитих безбедносних концепата у непрекинутом лету.

Војна употреба

Иако у овом пројекту нема речи о учешћу војске и полиције као заинтересованих страна, постоји више показатеља могућности коришћења оваквих персоналних летелица за полицијско-војне потребе. С обзиром на то да је реч о новом концепту, који је покренут првим квадрокоптером „папагај“ (Parrot), представљеним 2010. године на Међународном сајму корисничке електронике у Лас Вегасу, занимљиво је да је овај тип летелице постао веома интересантан за војне и полицијске структуре. Најпре су коришћене камере за снимање, а предвиђена је и употреба у урбаним дејствима. Потом су војни стручњаци осмислили варијанте

које носе експлозив, лаке пројектиле и пешадијско наоружање. Користе се и као релеји за пренос дата-података у Авганистану и Ираку, са посебним додацима који обезбеђују врхунски квалитет слике.

Идеје се реализују у бројним војним лабораторијама. Најновија истраживања, па и ова о којима је реч, указују на могућност да се мултироторски дронови користе и као персоналне летелице. То је већ близу сна бројних војних стратега да створе летећу пешадију, јединице које ће на бојишту моћи да дејствује индивидуално и из ваздуха, користећи све предности које носи употреба треће димензије. Дакле, те идеје нису далеко од практичне замисли, о чему говори више пројеката који су реализовани или су при крају свог остварења. Који ће од тих пројеката бити најпрактичнији у борбеним условима, одредиће се у посебним околностима, као што је то до сада била пракса у усвајању многих оружја и оруђа за потребе војске.

Као што је познато, све војске света до сада су у своје наоружање и опрему увеле и квадрокоптере, како би искористиле ваздушни простор за комбинована борбена дејства. Та дејства, угрубо, подразумевају брзо преношење пешадије, опреме и муниције до рејона употребе, ваздухопловну подршку, осматрање, извиђање и контролу дејства на бојишту, као и самостална дејства у постизању превласти у ваздушном простору, над бојним пољем. Коришћење ваздушног простора у борбеним дејствима пружа многе повољности, а пре свега моменат изненађења. Ваздушни маневар могуће је употребити у нападу и у одбрани, у диверзантским дејствима и многим другим околностима.

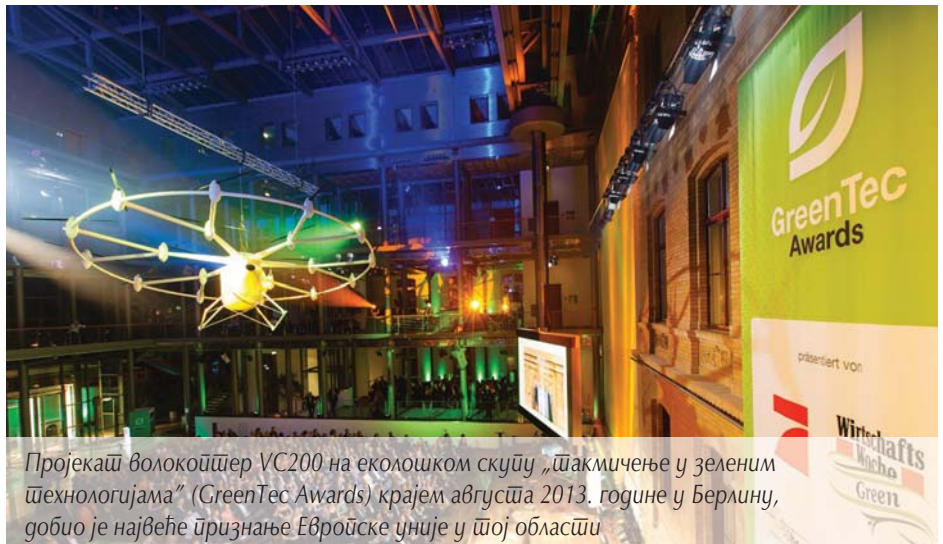
ЛАСТИШ АУТОМАТ

Једно од нових аутоматских оружја је и RBmG „ластиш аутомат“ (Rubber Band Machine Gun), које може да испали и до 800 гумених (ластиш) метака у минути, што се може користити при смиривању демонстрација или јавних нереда. Оваква летелица може у веома кратком времену да посеје противпешадијске мине на одређеном простору и од њега начини минско поље, а већ је развијен и тренд минијатурних земаљских сензора ADAPT (DARPA, Adaptable Sensor System). Агенција DARPA уложила је и 24 милиона у ласерско оружје за беспилотне и минијатурне летелице (UAS Laser Defence Weapons).

Ваздушну димензију користе сви родови за различите облике дејства, од превозења људи и технике, до осматрања бојишта, извиђања противничке територије, минирања или противминских дејстава. Велики значај има и коришћење летелица у противоклопној борби, за навођење артиљеријских ватри по циљевима у дубини противничке територије или откривање довлачења свежих снага из дубине и припрема напада или противнапада.

Због бројних предности у оружној борби ваздушна димензија игра све већу улогу у концепирању будућих борбених дејстава, посебно зато што значајно убрзава динамику оружаних дејстава и омогућава да се планирани борбени циљеви остваре у што краћем времену.

Војни стратеги и теоретичари гледају напред и желе да искористе све предности коришћења ваздушне димензије и малих роботизованих, као и персоналних летелица у борбеним дејствима. Посебно у оспособљавању пешадије желе да користе техничка средства која ће омогућити брзо кретање ваздухом. С обзиром на то да пројекат електричног волокоптера показује да је пређен лимит масе коју може да понесе мултиротор, веома је лако претпоставити каква оружја, оруђа и системи могу да се поставе на таквој летелици. Дакле, на овакву платформу могуће је поставити свако аутоматско оружје са муницијом, бацаче граната или ракетне самонаводеће пројектиле за противпешадијску или противтенковску борбу.

Пројекат волокоптер VC200 на еколошком скупу „такмичење у зеленим технологијама“ (GreenTec Awards) крајем августа 2013. године у Берлину, добио је највеће признање Европске уније у тој области

Новост за беспилотне летелице су пнеуматски лансери ракета.

Најновија истраживања разматрају могућности управљања мултироторским летелицама помоћу људских мисли. Усавршавају се и системи за управљање у тактичкој мрежи командовања, као и технологија преноса сензорских сигнала, у реалном времену. У теоријском смислу сагледава се и могућност коришћења мултироторских летелица, са и без људске посаде, у урбаним дејствима. Све то су могућности којима се летелица E-Volo може из комерцијалне претворити у борбену.

То се може закључити с обзиром на то да је компанија „E-Volo“ учесник програма „Одећа ратника будућности 2020“ (Future Warrior Suit 2020), заједно са немачким Институтом за технологију. За свој пројекат осамнаесто-

торског мултикоптера компанија „E-Volo“ добила је субвенцију од два милиона евра из немачког Савезног министарства за економију и технологију. Пројекат волокоптер VC200 на еколошком скупу „такмичење у зеленим технологијама“ (GreenTec Awards) крајем августа 2013. године у Берлину, добио је највеће признање Европске уније у тој области. Према извештају америчке агенције DARPA, из 2013. године, спомиње се да је пројекат E-Volo осамнаестоторског дрона користио војну технологију из области производње нано-материјала, те неке друге војне иновације.

Ваља имати у виду и тренд смањења трошкова за одбрамбене сврхе, у свим армијама света. Због тога се гасе или стопирају многи пројекти, а прелазе се на набавку већ произведених комерцијалних уређаја и летелица за војну намену. То, наравно, захтева мања улагања у току развоја. Како војска још увек не одустаје од својих замисли, добро јој дођу и пројекти који, попут E-Volo летелице, могу да се користе за цивилне и за војне потребе. Може се претпоставити како ће једна од оваквих персоналних мултироторских летелица веома брзо доживети и своје борбено крштење на неком војном полигону, у вежбама и маневрима где се налазе нови концепти борбених дејстава. Није искључено да ће се појавити и у Авганистану и Ираку. ■

Никола ОСТОЈИЋ

НОВИ ЈАПАНСКИ ОКЛОПЊАК – MCV

Јапански Институт за техничка истраживања и развој (Technical Research & Development Institute – TRDI) почетком октобра представио је јавности свој нови прототип оклопног борбеног возила чији је назив Maneuver Combat Vehicle – MCV. То је пети прототип оклопног возила точкаша 8x8 који је TRDI представио од 2008. и примарно је намењен за противоклопну борбу.

Наводи се да је возило у целини јапански дизајн, те да је један од темељ-

них развојних циљева био критеријум високе теренске покретљивости, ватрене моћи и могућности за све облике стратешког транспорта. TRDI је у развоју MCV кренуо у сарадњи с јапанском фирмом „Mitsubishi Heavy Industries“, а возило је намењено за потребе јапанских копнених обрамбених снага (Japan Ground Self-Defence Force – JGSDF). Очекује се да MCV уђе у оперативну употребу током 2016. године.

Максимална тежина возила износи 26 т, дужина је 8,45 м, ширина 2,98 м, а висина 2,87 метара. Не наводи се тачно модел погонског блока, осим детаља да је реч о дизелском мотору снаге 570 КС. Максимална брзина коју MCV може постићи износи 100 km/h, уз оперативни радијус од 400 километара. Осим топа 105 mm, MCV може бити наоружан и митраљезом у калибру 12,7 и 7,62 милиметара. ■

БЕСПОСАДНИ ХЕЛИКОПТЕР SW-4

Фирма „AgustaWestland“ објавила је да је с Министарством одбране Уједињеног Краљевства склопила уговор о развоју CCD (Capability Concept Demonstrator) концепта/технолошког демонстратора беспосадног хеликоптера. Та нова летелица, којом би по потреби могла управљати и људска посада, требало би да буде развијена у оквиру програма RUAS/OPH (Rotorcraft Unmanned Air System/Optionally Piloted Helicopter). Циљ програма је да се током наредне две године развије и тестира њихова оперативност за потребе Ратне морнарице, у складу са техничко-технолошким захтевима исказаним у оквиру програма TMUAS (Tactical Maritime Unmanned Air System).

У фирми „AgustaWestland“ навели су да је платформа на којој намеравају да реализују свој концепт лаки једномотор-

ни хеликоптер SW-4 Solo, који је развила пољска фирма „PZL Świdnik“ (од 2010. у власништву „AgustaWestland“). „PZL Świdnik“ представила је крајем лета 2012. хеликоптер SW-4 Solo истакавши могућност хибридног управљања – с људском посадом или без ње. У првом реду намењен је за извиђање из ваздуха и може бити опремљен различитим пакетом електрооптичких сензора. Хеликоптер на бочним носачима може бити опремљен и лансером за невођена ракетна зрна, те оружјем различитог калибра. ■

ПРВА КИНЕСКА ПОДМОРНИЦА КЛАСЕ QING

Недавно су објављени најновији тактичко-технички подаци о новој кинеској конвенционалној подморници (SSK), наоружаној балистичким пројектиlima Туре 032. Нова подморница кинеске ратне морнарице је за готово једну трећину већа од оних класе Yuan, депласмана од 2.500–3.000 т, које се тренутно налазе у изградњи, чиме се имплицирају могуће будуће дугорочне мисије у отвореним водама Пацифика. Потврђено је да ће нова подморница Туре 032 носити име класе Qing, а највероватније ће постепено заменити већ застареле подморнице Туре 031, изграђене средином шездесетих година, према совјетском пројекту конвенционалне подморнице Пројект 629 класе Голф.

Претпоставља се да су развој пројекта, припрема и рад на пројектној документацији започети у јануару 2005, а почетак градње обележен је три године касније, у јануару 2008. године.

Нова подморница дуга је 92,6 м, висока 5–6 м, широка 10 м и има депласман већи од 6.600 т, што је чини највећом дизел-електричном подморницом на свету. Највећа подводна брзина износи више од 20 чв, док јој је аутономија ограничена на 30 дана.

Потврђено је да ће наоружање подморнице чинити балистички пројектили типа JL-2А, крстарећи пројектили типа CJ-20А те противбродски пројектили YJ-18. С обзиром на висину подморнице, изгледа да ће носити и пројектиле још непознатог типа. Зна се да ће служити као платформа и за испитивање нове класе стратешких балистичких пројектила. Подморница тренутно пролази испитивања борбених система, а званично је уведена у оперативну употребу кинеске ратне морнарице у октобру прошле године. ■

Противавионски топ 37 mm М39

СОВЈЕТСКИ БОФОРС

Аутоматски ПАТ калибра 37 mm 61-К био је најбројније и основно оруђе противавионске артиљерије Црвене армије током Другог светског рата. Под ознаком М39 код нас је коришћен од завршетка Другог светског рата до средине деведесетих година.

Аутоматски ПАТ шведске фирме „Бофорс“ калибра 40 mm пре Другог светског рата производио се у низу држава које су у том оруђу препознале одлично средство за ПВО на малим висинама. Неке су се одлучиле за производњу по лиценци, а неке су прилагодили техничка решења „бофорса“ властитим потребама. Војна индустрија СССР-а, полазећи од шведског противавионског топа, развила је властити у калибру 37 милиметара.

Првобитно је 1937. године у 8. заводу у Московској области израђен прототип ПАТ-а у калибру 45 mm са лафетом са четири точка, на основу „бофорса“. После дорада пројекта 1939. ПАТ калибра 45 mm 49-К uveden је у наору-

жање под ознаком „образац 1939. године“. У међувремену, на захтев Управе артиљерије, јануара 1938, покренут је развој оруђа у калибру 37 mm, под вођством главног конструктора завода Михала Николаевича Логинова. Разлог за смањење калибра била је процена да је метак 45 mm превелик за оруђа која би требало да служе за заштиту пешадијских јединица. Поново су полазну основу чинила решења „бофорса“. Радило се брзо и већ је 10. октобра 1938. прототип са радном ознаком ЗИК-37 послат на полигон. У наоружање је uveden 1939. под званичном ознаком „37-мм аутоматическа зенитна пушка обр. 1939. года“, заводском ознаком 61-К и индексом ГРАУ 52П167. За почетак је израђена нулта се-

рија од 15 оруђа. Црвена армија је 1940. одлучила да потпуно одустане од калибра 45 mm у корист 37 mm, па је прекинута већ покренута производња 49-К.

Ратна производња

Најпре је 61-К требало да се користи тежишно за противавионску одбрану дивизија, а за потребе пешадијских пукова на основу 61-К у 8. заводу пројектован је ПАТ калибра 25 mm, који је представљен у „Арсеналу“ број 76. На том оруђу конструктори су радили 1940. године, у време када се у халама 8. завода уходавала серијска производња ПАТ 61-К. За противавионске јединице 544 ПАТ-а били су изузетно вредно појачање, будући да се Други светски рат захуктавао, а информације са ратишта указале су на то да ће битка за превласт у ваздушном простору одлучивати о победи и поразу.

Године 1941. производњу ПАТ 61-К преузео је 4. завод имена Ворошилова, смештен у Краснојарску у Сибиру. До

Совјетски противавионци 30. октобра 1944. године на положењу поред данашње Народне скупштине Србије

почетка агресије Немачке 22. јуна завршено је 826 оруђа. Руски војни историчари још увек нису установили колико је укупно оруђа произведено прве ратне године у условима несташнице сировина. Према релевантним проценама реч је о око 1.400 комада.

Црвена армија је лета 1941. године имала премало наменских противтенковских оруђа, која су била ефикасна против масовних продора немачких тенкова. У првим борбама ПАТ 61-К показали су одличне одлике у противтенковској намени, па су чак уврштени у састав наменски формираних противтенковских јединица. После кризне зиме 1941/42. ратна производња се захуктала и 1942. сибирски радници послали су на фронт 3.896 ПАТ-ова.

Током 1943. и 1944. године произведено је 5.477, односно 5.998 ПАТ-ова. У првој половини 1945. завршена су 1.542 оруђа. У ходу су извршене ситне измене конструкције. Условно, препознају се две подваријанте – почетна производња без штита и од 1943. са штитом и низом техничких измена. На основу 61-К пројектовано је самоходно оруђе ЗСУ-37, које је 1945. уведено у наоружање Црвене армије.

Армија је рат дочекала са ПАТ 61-К у материјалној формацији бригаде и дивизије (требало је да имају по две батерије од четири оруђа). Велики губици лета и јесени 1941. принудили су Црвену армију на извлачење технике из нижих тактичких јединица у корист какве-такве попутне дела дивизијске ПВО и пукова ПВО Резерве Главног командовања за одбрану најважнијих политичких и индустријских центара.

Због важности ПВО тенковских јединица настојало се да се свакој дивизији обезбеди „мали“ дивизион од две батерије са осам ПАТ-ова. Главнина оруђа 61-К током рата била је сврстана у пукове противавионске артиљерије, који су у почетку имали само 12 оруђа, да би током рата постепено расли на 16 и пред крај на 24 оруђа.

Као наследник ПАТ 37 мм од 1949. у производњу је уведено ПАТ 57 мм С-60, који је постепено у члани-

Оруђе 37 мм на штргу Славија 7. новембра 1944. године

Од 1944. године масовна производња и све нижи губици у односну на број оруђа у јединицама, поново су обезбедили поуну за развој батерија од нивоа дивизије навише. За велики ратни организацијско-формацијски састав никада није било оруђа у довољној количини, па су у постепеној попуни од вишег ранга руковођења и командовања према нижем, гардијске дивизије добиле дивизион од 12 оруђа 37 мм тек по формацији прописаној децембра 1944. године, а „обичне“ дивизије после пада Берлина, јуна 1945. године.

цама Варшавског уговора заменио оруђа из Другог светског рата. Кинези су знатно дуже остали верни калибру 37 mm и на основу 61-K пројектовали низ усавршених ПАТ-ова, укључујући и двоцевно оруђе погодно за уградњу на самоходна оруђа.

У ослобођењу Србије

Јединице Црвене армије, које су у јесен 1944. уведене у борбе за ослобо-

Противавионска оруђа 37 mm произведена од 1943. године прекознајљива су по ширини за услугу који ранија израђена оруђа нису имала (Медија центар „Одбрана“)

ђење Србије, као основно противавионско оруђе користиле су ПАТ 37 милиметара. Команда 3. украјинског фронта у време борби на Балкану на листи директно потчињених јединица имала је 22. противавионску артиљеријску дивизију са четири пука, са нумеричким ознакама 1335. пук, 1341. пук, 1347. пук и 1353. пук. У припреми за продор према Београду, 22. дивизија је привремено потчињена 4. гардијском механизованом корпусу, носиоцу борби за град.

Први задатак противавионаца, почев од поподневних часова 11. октобра 1944, био је да обезбеде пон-

тонски мост преко Велике Мораве. Преко тог моста, на прилазе Београду, пребациване су тенковске и механизоване јединице које су пре покрета попуњене до пуног формацијског састава. У уличним борбама противавионска оруђа коришћена су за ватрену подршку пешадије и тенкова Т-34.

Јединице 22. дивизије су после ослобођења Београда оти-

шле на север према Мађарској, а ПВО Београда поверена је 1. противавионском пуку Врховног штаба НОВЈ, који је

Батерије 37 mm примале су податке о наласку противничких авиона преко пољског телефона од јединица за ваздушно осматрање, обавештавање и везу, које су се ослањале тежишно за осматрачке станице (Медија центар „Одбрана“)

користио немачку технику из ратног плена. После снажне зимске противофанзиве Немаца у Срему одлучено је да

ГРЕШКЕ СЕ НЕ ПРАШТАЈУ

После ослобођења Београда за пријем технике формирана је Главна артиљеријска база НОВЈ, смештена у Улици кнегиње Олге 31 (данас Улица Ђуре Ђаковића). Преко те базе су до јединица НОВЈ и Црвене армије долазила и противавионска оруђа. У Зборнику сећања 1. класе Артиљеријског техничког училишта, приређеном 1990. године, тада одавно пензионисани технички официр Радован Стефановић присетио се једног инцидента који осликава ратну атмосферу.

Две противавионске батерије Црвене армије требало је да се пребаце из базе до ватрених положаја, који су за ПАТ 37 mm изабрани на Дедињу, а за ПАТ 25 mm на Славији. За превоз оруђа и муниције одређена су само два камиона Црвене армије са возачима, па су била потребна два дана да се задатак изврши. Првог дана превезена је батерија 25 mm, а другог батерија 37 милиметара. Камион за који су била за-

качена два ПАТ 37 mm кретао се кроз Улицу кнеза Милоша низбрдо. У висини „Лондона“ откачило се једно оруђе, прошло поред камиона и ударило у стабло на тротоару. Од снажног ударца ПАТ се преврнуо и пукла је задња осовина. Све се то догодило у време када је на улици било пуно пролазника.

Из зграда у околини брзо су истрчали виши официри Црвене армије. У страху од одговорности, возач је тражио пушку или пиштољ да изврши самоубиство, а Стефановића, задуженог за пратњу ПАТ-ова, ухватила су два црвеноармејска официра и прислонила уза зид да га стрељају. Он се правдао како је видео да је око на лафету било оштећено пре поласка из базе, али није уверио љутите официре. Тек када се јавио генерал Бранко Обрадовић, командант артиљерије, страсти су се смириле и сачувани су животи учесника инцидента.

Батерија ПАТ 37 мм на вежби у околини Ријеке 1951. године. Послуга оруђа наоружана је совјетским карабинима М44 и носи немачке заштитне маске (Медија центар „Одбрана“)

се појача ПВО главног града. Средином јануара 1945. пристигао је 82. противавионски пук Црвене армије са шест батерија 37 мм и једном четом противавионских митраљеза 12,7 милиметара.

Пренаоружање Југословенске армије

У јесен 1944. из помоћи СССР-а за пренаоружање НОВЈ примљени су ПАТ 25 мм, које је Црвена армија радо поклањала, за разлику од ПАТ 37 милиметра. Тек у пролеће 1945. од Црвене армије примљена су 24 оруђа калибра 37 мм, која су подељена између противавионских бригада формираних 1. марта 1945. године. У почетку су све три јединице биле у ПВО Београда – 1. бригада у централним деловима града, 2. бригада у Земуну и 3. у Јабуци код Панчева. Све три јединице имале су ПАТ-ове разних калибара, делом из ратног плена, а делом из помоћи СССР-а.

У завршници рата, прве две бригаде задржане су у Београду, а 3. је посла-

та на фронт – у славонску равницу, у борбу против усташа. Преко Осијека и Бјеловара противавионци су ушли у Загреб. У околини града пронађене су знатне количине ПАТ-ова, које су искоришћене за развој 4. противавионске бригаде. Одмах после рата од 3. и 4. бригаде формиране су две јединице – једна са ПАТ-овима већег калибра и 11. моторизована противавионска бригада 1. тенковске армије са ПАТ-овима малог калибра. У новој јединици, са командом у Љубљани, лета 1945. било је шест батерија 37 мм и три батерије 25 милиметара.

После рата превладао је став да би требало формирати веће тактичке јединице противавионске артиљерије, па су од маја до октобра 1945. основане четири армијске противавионске бригаде, делом од ПАТ-ова калибра 88 мм и 76,5

мм из ратног плена, а делом од ПАТ-ова 25 мм из самосталних дивизиона пешадијских дивизија. ПАТ-ови 37 мм задржани су у ПВО 1. тенковске армије, односно, од јесени 1945. у Команди тенковских и моторизованих јединица.

План да се формира снажна ПВО заснивао се на набавкама из СССР-а, и

ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Послуга.....	девет чланова
Маса оруђа.....	2.100 kg
Дужина на маршу.....	5.500 mm
Ширина на маршу.....	1.765 mm
Померање цеви:	
– по вертикалном пољу.....	од -5° до $+85^{\circ}$
– по хоризонталном пољу	360°
Брзина гађања.....	160 m/min
Највећа брзина циља који може да гађа..	140 m/s, а после модификација 300 m/s
Крајња даљина гађања.....	3.000 m
Почетна брзина метка.....	ТЗОГ: 850-880 m/s
Почетна брзина метка БР-167.....	872 m/s

то два калибра – 85 и 37 милиметара. Од почетка 1946. почеле су да пристижу додатне количине ПАТ 37 mm, које су коришћене за брзи развој противавионске артиљерије.

До почетка 1948. примљена су 292 оруђа са 992.000 метака. Комисија за пријем имала је приличан број примедби због ситнијих оштећења на оруђима из ратне производње, која је пре примопредаје требало ремонтovati. На пример, на чак 74 оруђа полупана су сигнална стакла, сломљено је десет либела за нивелисање, недостајало је 35 сијалица за ноћно осветљење, уз прибор за стереоскопски даљиномер недостајало је 120 комада сијалица. Од већих недостатака комисија је установила да нема једног левог колиматора нишанске справе, а на једном оруђу није било читавог електричног уређаја за ноћно осветљење – батерије, каблова и реостата.

Оруђа 37 mm уведена у наоружање Југословенске армије била су у подваријанти која је уведена у производњу 1943, па су означавана као М39/43(с) или, најчешће, кратко М39.

Са тим оруђима попуњени су дивизиони у саставу противавионских зона, јединица задужених за одбрану територија, које су 1946. формиране од противавионских бригада, затим самостални дивизиони у саставу армија, стрелачких корпуса и тенковских дивизија.

Противавионске јединице прошле су кроз неколико реорганизација у кратком периоду од 1948. до 1950. године. Место ПАТ М39 у основни није промењено, јер су дивизиони од 12 оруђа били и остали у саставу мешовитих пукова територијалне противавионске одбране и самосталних дивизиона за одбрану тенковских дивизија и дела пешадијских дивизија.

Педесетих година су пренаоружањем јединица са пријемом технике из САД и Велике Британије за попуњавање противавионских јединица, обезбеђене значајне количине ПАТ „бофорс“ М1, односно М12, у калибру 40 mm и лиценца за производњу муниције. Ради преласка на калибар 40 mm већ је 1953. планиран прекид у то време тек покретане производње муниције 37 милиметара.

Лиценца за оруђе „Bofors“ L/70 набављена је 1956. и почеле су припреме за освајање производње. На таласу пренаоружања „бофорсом“ чинило се да ће

МУНИЦИЈА

Недостатак муниције 37 mm ограничавао је перспективност примене М39, па је још током набавки тих оруђа четрдесетих година покренут развој домаће муниције на основу реверзибилног пројектовања совјетског метка ОЗР-167 са тренутно-запаливо-обележавајућом гранатом (ТЗОГ). На полигону Никинци домаћа муниција испитивана је од 1951. до 1954. године, када је почео пријем метка из серијске производње покренуте у фабрици „Слобода“ у Чачку.

До завршетка употребе на нашим просторима, за М39 истовремено је

коришћена домаћа муниција са гранатом ТЗОГ и совјетска ОЗР-167 и ОЗ-167 (без запаљивог ефекта), која је очишћена и препакована у нову амбалажу. Оба метка намењена су за уништавање циљева у ваздуху и на земљи, укључујући живу силу. За уништавање оклопљених средстава коришћен је метак совјетског порекла са панцирно-обележавајућим зрном БР-167. Пробојност зрна на удаљености од 1.000 m под углом од 90° била је 36 mm челичне плоче, а под углом од 60° 30 милиметара.

оружа М39 убрзо бити потпуно истиснута из ЈНА. То се није догодило, јер се 1960. одустало од производње „бофорса“ због превисоке цене набавке радара и рачунара потребних за противавионске батерије 40 милиметара. Зато су постојећи ПАТ-ови задржани у наоружању – „бофорси“ у јединицама „А“ класификације и М39 у јединицама „Б“ класификације.

У то време су јединице ПВО прошле кроз неколико реорганизација. На почетку процеса усвајања плана „Дрвар“, 1959. године, ПАТ М39 сврстани су у по један дивизион од 12 оруђа у саставу 13 пешадијских дивизија, затим по батерија од шест оруђа у пет оклопних бригада. У територијалној ПВО, у јединицама под називом „објекти ПВО“,

биле су три батерије у Љубљани и две за одбрану Задра и аеродрома Земуник, од којих је једна батерија била мешовита (два М39 и два америчка самоходна оруђа М15 са једним аутоматом 37 mm и два митраљеза 12,7 милиметара).

У саставу пукова средње противавионске артиљерије, наоружаних британским ПАТ 94 mm, налазило се 16 батерија М39 – у осам пукова по две батерије за заштиту ватрених положаја већег калибра од противничких авиона на малим висинама. У ЈНА се 1959. укупно налазило 316 комада М39 – од тога у трупној ПВО 186 комада, 18 у објектима ПВО, 96 у средњим противавионским пуковима, четири оруђа била су у установама и 12 у резерви. За сва та

Маневри ЈНА 1953. године – амерички шперијни аутомобил ГМЦ вуче совјетски ПАТ М39 (Медија центар „Одбрана“)

Обука пилотивавионаца на полигону Шейурина код Загра 1972. године (Медија центар „Одбрана“)

оруђа на располагању је било 584.144 метка. У то време борбени комплет М39 имао је 200 метака, а са процењеним дневним утрошком од 21 метка ценило се да је резерва муниције довољна за 88 дана рата.

Велики број оруђа и значајне резерве муниције биле су аргумент да се М39 задржи у наоружању ЈНА. Међутим, застарелост тог оруђа већ педесетих година драстично им је снизила шансе да погоде млазни авион, знатно бржи од летелица из Другог светског рата. Посебно су драстично снижене шансе да се погоди авион у бришућем лету. Оригинална нишанска справа обезбеђивала је гађање циљева до брзине од 140 метара у секунди. Зато је у Војнотехничком институту реконструисан нишан, који је после модификација могао да прати циљеве брзина до 300 m/s на даљинама до 3.000 метара.

У батеријама територијалне одбране

Са приливом нове технике шездесетих и седамдесетих година оруђа М39 и „бофорси“ постепено су прешла из јединица „прве линије“ у ТО (територијална одбрана). У самосталним лаким артиљеријским батеријама ПВО 1980. налазило се 300 комада М39. Исте године четири оруђа била су у мешовитој

батерији са „бофорсима“ М1 у Школском центру АРЈ ПВО у Задру, а наставни центри армија имали су осам М39.

Примерак ПАТ М39 из збирке Музеја Оштинског раша у касарни „Козара“ у Бањалуци (А. Рагић)

Број од 312 оруђа одржаван је седамдесетих и осамдесетих година, иако се у то време процењивало да би њихови резултати у реалним борбеним условима били скромни. Као теоретска процена једновремене ватрене могућности сматрало се да би сва оруђа 37 mm мо-

гла да униште 11 циљева у ваздушном простору.

У наоружању ТО ПАТ М39 дочекали су грађански рат 1991. године. Део тих јединица је у јесен прве ратне године мобилисан и потчињен јединицама ЈНА на ратишту. На пример, једна батерија ТО, мобилисана у Сомбору, налазила се у саставу новосадског 12. корпуса, смештена на ватрене положаје у селу Батина.

Зарађене стране у БиХ и Хрватској од 1992. до 1995. године користиле су М39 за ватрену подршку углавном за рачун пешадијских батаљона. На разним деловима ратишта могли су се срести појединачни примерци, понекад водови. У Илијашкој пешадијској бригади Војске Републике Српске била су најмање три оруђа.

У Војсци Југославије последња оруђа М39 повучена су из наоружања средином деведесетих година. На листи вишкова наоружања 1996. било је 14 кома-

да. Примерак М39 за Војни музеј чувао се у складишту у Качареву. У Музеју оштинског рата један М39 је у сталној поставци. Поред оруђа налази се табла на којој пише „иако времешан кориштен је у ПВО пешадијских јединица“.

Александар РАДИЋ